

## 106. Perjantaina 12 päivänä syyskuuta 1997

kello 13

### Päiväjärjestys

#### Ilmoituksia

#### Lähetekeskustelu

1) Hallituksen esitys valtion talousarvioiksi vuodelle 1998 ..... 3568

Hallituksen esitys 100/1997 vp

2) Hallituksen esitys vuoden 1998 veroasteikkolaiksi ..... 3627

Hallituksen esitys 101/1997 vp

3) Hallituksen esitys laeiksi tuloverolain ja veronkantolain 12 c §:n muuttamisesta ..,

Hallituksen esitys 102/1997 vp

4) Hallituksen esitys laiksi Kansaneläkelaitoksen rahoituksen väliaikaisesta muuttamisesta vuonna 1998 ..... ,,

Hallituksen esitys 103/1997 vp

5) Hallituksen esitys laiksi veronlisäyksestä ja viivekorosta annetun lain 2 ja 4 §:n muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys 104/1997 vp

6) Hallituksen esitys laeiksi alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain ja valmisteverotuslain 18 §:n muuttamisesta .... ,,

Hallituksen esitys 105/1997 vp

### Mietintöjen pöydällepano

7) Lakialoite laiksi kahden samaa sukupuolta olevan henkilön parisuhteen virallistamisesta ..... 3627

Lakivaliokunnan mietintö 10/1997 vp

Lakialoite 26/1996 vp

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Törnqvist.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi ensimmäinen varapuhemies Pesälä sekä edustajat Aaltonen, Aho, Alaranta, Apukka, Aula, Aura, Biaudet, Dromberg, Heinonen, Helle, Ihmäki, Isohookana-Asunmaa, Jansson, Jääskeläinen, Kaarilahti, Kanerva S., Karjula, Kemppainen, Korhonen R., Koski M., Koskinen H., Kukkonen J., Lax, Lehtosaari, Lipponen, Luhtanen, Löf, Markkula M., Markkula-Kivisilta, Niinistö, Pietikäinen S., Prusti, Pulliainen, Pykäläinen, Rinne, Ryhänen, Saapunki, Sasi, Savela, Tarkka, Tennilä, Tiilikainen, Tiuri, Vehkaoja, Viitanen, Viljamaa ja Wahlström.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat ensimmäinen varapuhemies Pesälä sekä edustajat Pietikäinen S., Lax, Tiuri ja Aula.

### Ilmoitusasiat:

#### Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien takia edustajat Aura, Karjula, Lax, Lipponen, M. Markkula, Niinistö ja

Tarkka sekä yksityisasioiden takia edustajat Alaranta, Apukka, M. Koski, Lehtosaari, Pesälä, Pulliainen, Ryhänen, Tennilä ja Viitanen.

### **Uudet hallituksen esitykset**

Toinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentti on tänään antanut eduskunnalle hallituksen esitykset n:ot 110—116.

### **Erikoisvaliokuntien jäsenet**

Toinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnan jäsenyydestä vapautuksen saaneen ed. Joenpalon sijaan valitaan uusi jäsen ympäristövaliokuntaan sekä uusi varajäsen valtiovarainvaliokuntaan ja puolustusvaliokuntaan.

Edelleen ilmoitetaan, että valiokuntapaikkojen järjestelyä varten pyytävät vapautusta

ed. Juurola perustuslakivaliokunnan jäsenyydestä ja

ed. Mikkola valtiovarainvaliokunnan varajäsenyydestä.

Puhemiesneuvosto puoltaa anomuksia.

Anomuksiin suostutaan.

Toinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että erikoisvaliokuntien täydennysvaalit toimitetaan ensi tiistain täysistunnossa. Ehdokaslistat täydennysvaaleja varten on vaalisäännön 19 §:n mukaan jätettävä keskuskansliaan viimeistään ensi tiistaina kello 11.

### **Kansaneläkelaitoksen valtuutetut**

Toinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että saatuaan vapautuksen eduskunnan jäsenyydestä pyytää ed. Joenpalo vapautusta kansaneläkelaitoksen valtuutettujen jäsenyydestä.

Edelleen ilmoitetaan, että valiokuntapaikkojen järjestelyä varten pyytää ed. Peltomäki vapautusta kansaneläkelaitoksen valtuutettujen varajäsenyydestä.

Puhemiesneuvosto puoltaa anomuksia.

Anomuksiin suostutaan.

Toinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että kansaneläkelaitoksen valtuutettujen täydennysvaali toimitetaan ensi tiistain täysistunnossa. Ehdokaslistat täydennysvaalia varten on vaalisäännön 19 §:n mukaan jätettävä keskuskansliaan viimeistään ensi tiistaina kello 11.

### **Yleisradion Oy:n hallintoneuvoston jäsenet**

Toinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että valiokuntapaikkojen järjestelyä varten pyytää ed. Mikkola vapautusta Yleisradio Oy:n hallintoneuvoston jäsenyydestä. Puhemiesneuvosto puoltaa anomusta.

Anomukseen suostutaan.

Toinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että Yleisradio Oy:n hallintoneuvoston täydennysvaali toimitetaan ensi tiistain täysistunnossa. Ehdokaslistat täydennysvaalia varten on vaalisäännön 19 §:n mukaan jätettävä keskuskansliaan viimeistään ensi tiistaina kello 11.

### **Päiväjärjestyksessä olevat asiat:**

#### **1) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 1998**

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 100/1997 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 2)—6) asiasta.

#### **Keskustelu jatkuu:**

Ed. R. Ojala: Arvoisa puhemies! Talousarvion perusteet on täällä jo lukemattomissa puheenvuoroissa käsitelty moneen kertaan, ja niistä on jäänyt sellainen kuva, että peruslinjasta eli siitä, että maan talous on saatava kuntoon, on laaja yksimielisyys vallinnut. Erilaisista yksityiskohdista ja keinoista toki helikoptereineen kaikkineen on ollut monenlaisia mielipiteitä.

Lyhyesti näistä helikoptereista voi tietysti todeta, että asia menee luontevalla tavalla eteenpäin niin, että asia tässä vaiheessa selvitetään ja tilausvaltuudet käsitellään myöhemmin.

Eniten vallitsevasta linjasta minusta on toistaiseksi poikennut ed. Kuisman puheenvuoro, joka lähti aivan eri suuntaan kuin muut täällä pidetyt puheenvuorot. Hänhän ehdotti muun muassa sitä, että verotusta tulee keventää heti 12 miljardilla markalla ja lisästästöjä tehdä 28 miljardia markkaa. Tämän ehdotuksen mukaan siirtomenoja kotitalouksille pitäisi karsia kaikilta osin ja kuntien vastikkeettomat tuet karsittava kokonaan. Niin hän sanoi.

Tällainen ehdotus toki vaatii kysymyksen, mitä se käytännössä on. Kunnathan hoitavat meillä kaikki tärkeimmät peruspalvelut, koulutuksen, terveydenhuollon ja sosiaalitoimen alueella erityisesti, ja näihin menevä tuki ei voi olla vastikkeetonta, päinvastoin se on juuri sitä tukea, mistä yhteiskunta parhaan vastikkeen saa. Vastikkeetonta tukea on sinänsä vaikea löytää. Kunnat eivät tänä päivänä ole tuhlareita.

Kotitalouksien tukien karsiminen kaikilta osin taas on kova vaatimus, mutta voi esittää kysymyksen, kannattaako yhteiskunnan, jolla on puute rahasta, jakaa sitä niille, jotka eivät tuota rahaa tai apua tarvitse. Tällaista meillä tapahtuu. Periaatteellinen pohdinta tästä lähtökohdasta olisi varmasti pitempäänkin paikallaan.

Ed. Saari epäili hallituksen hyviä suhteita työmarkkinajärjestöihin, koska Nokialla on lakko menossa. En usko, että ed. Saari heitti ajatuksen tietämättömyyttään. Sehän nimittäin ontuu pahasti. Ei tämä, kuten ei edellinenkään hallitus eivätkä tulevatkaan hallitukset, voi sanella työmarkkinajärjestöille, miten niiden pitäisi tehdä. Kyseinen lakko sen sijaan tulee saada päätymään ennen kuin se ensi viikolla leviää valtakunnalliseksi. Harvoin on yhden syy, kun kaksi riitelee. Tarvitaan siis neuvottelua. Mikään aikaisempi sopimus ei voi olla niin moreeniin hakattu, että sitä ei voi uudelleen katsoa varsinkin, jos kustannus on 25—26 miljoonaa markkaa päivä, kuten tässä tapauksessa. Haluan tältä paikalta vedota osapuoliin, niin työntekijöihin kuin työnantajinkiin, että he toimitisivat niin, että työrauhan paperiteollisuudessa on ensi maanantaina olemassa.

Työttömyys on edelleen liian korkealla tasolla. Olisinkin nähnyt, että hallituksen tavoite olisi edelleen kirjattu työttömyyden puolittamiseksi. Se on edelleen hyvä ja tarpeellinen tavoite. Sen eteen on paljon tehty työtä ja tehdään edelleen, mutta nyt ei yritystenkään pitäisi pelätä palkata työntekijöitä tarvittaessa eikä kuluttaa työssä olevien rahkeita aivan loppuun.

Laman tulisi puolestaan olla opettanut meitä arvostamaan jatkuvuuden ja turvallisuuden merkitystä myöskin elinkeinoelämässä. Maassa tarvitaan teollisuutta, jossa valtio on mukana omistajana, ja omistajan kokonaan tai osittain tulee katsoa asioita myös valtakunnan kokonaisedun, ei pelkästään lyhyen tähtäimen tuloksen, kannalta. Palaan tähän teemaan hetken kuluttua esimerkin valossa.

Arvoisa puhemies! Rakentamisella on suuri vaikutus työllisyydenkin paranemisessa. Jos pääkaupunkiseudulla nähdään ylikuumenemista ja supistetaan rakennustoimintaa, vaikuttaa se voimakkaasti työllisyyteen myös muualla Suomessa. Rakennusteollisuus toimii valtaosin Kehä III:n pohjoispuolella, ja työt siellä vähenevät samassa suhteessa.

Asuntorakentaminen on rakentamisen tärkeä osa-alue. Asuntotuotannon tukemisesta ei voida siirtää asumisen tukemiseen. Nykyisillä tuotantokustannuksilla ja korkotasolla ilman valtion tukea vuokrat nousisivat jopa yli 70 markan neliöltä. Ei millään tukimuodoilla ole mahdollista sovittaa asumiskustannuksia sellaisiksi, että ne ainakaan ilman uusia tuloloukkuja olisivat kohtuullisia. Yli 7 000 markan neliöhintaista tuotantoa on vaikea saada asumiseen kohtuuhintaiseksi. Korkotasolla on tässä oma tärkeä osansa. Kun Asuntorahasto nosti korkotukituotannon omavastuukorkoa 0,75 prosenttiyksikköä, sen vaikutus vuokra-asuntotuotannon vuokriin oli noin 4 markkaa neliö. Pitkät ja vakaat korot ovat asukkaiden etu sosiaalisessa asuntotuotannossa.

Pitkäaikaisten investointien rahoittaminen kolmen kuukauden heliborlainalla ei ole oikein. Asuntorahasto ei kuitenkaan suosi pitkiä, kiinteäkorkoisia lainoja korkotukikohteisiin. Tässä ei voi eikä saa olla perusteena, niin kuin asiantuntijat epäilevät, Asuntorahaston pyrkimys minimoida asuntotuotannon riskit ja maksimoida asuntotuotannon taloudelliset edut rahaston kannalta. Meidän tulee sosiaalisessa asuntotuotannossa päästä ennustettavaan ja pitkäjänteiseen asuntopolitiikan linjaan, jossa tarve ja tuotannon määrä ovat mahdollisimman hyvässä tasapainossa.

Arvoisa puhemies! Ed. Viitanen lopetti viime yön keskustelut vähän jälkeen 11:n ja ilmoitti, että ajanpuutteen vuoksi hän ei ehdi Pirkanmaan asioista puhua mitään, ja siirsi vastuun minulle tälle päivälle, joten siksi pitää Pirkanmaasta — ja muutenkin — vähän puhua.

Talousarvio antaa Pirkanmaalle vihdoin sen, että me saamme tärkeän Kolmostien kuntoon ja

pääradan kuntoon. Nämä molemmat ovat valtakunnallisia hankkeita, jotka palvelevat koko Suomen elinkeinoelämää. Pirkanmaalla on paljon tehty itse. On laajennettu lentokenttää, on perustettu kasvurahastoja, riskirahastoja jne. maakunnan kuntien, maakunnan liiton ja muiden kuntayhtymien hyvässä yhteistyössä. Jostain syystä me olemme tällä vuosikymmenellä joutuneet kuitenkin jatkuvaan puolustustaisteluun. Muutama esimerkki.

Vuonna 93 maassamme oltiin sitä mieltä, että lääkäreitä koulutetaan liikaa. Selvitysmiehet lähtivät siitä, että lääkärikoulutus Tampereella pitää lopettaa kokonaan. Silloin saimme torjuntavoiton ja olimme sitä mieltä, että koko lääkärikoulutuksen vähentäminen on hätiköityä. Nyt maassa ajatellaan, että lääkäreitä koulutetaan liian vähän. Eräät selvitysmiehet ovat olleet sitä mieltä, että koulutusta pitää lisätä, mutta ei Tampereella. Nyt kuitenkin näyttää siltä, kun Tampereella koulutus on tehokasta ja myöskin taloudellisesti edullista, että asiantuntijat ja yliopistojen dekaanit ovat tulleet sille kannalle, että koulutusta Tampereella tulee lisätä samaan tasoon, missä se oli vuonna 93. Tämän eteen on uhrattu huomattava määrä työtä eri yhteyksissä.

Sen jälkeen oli vuorossa Tampereen teknillisen korkeakoulun rakennusosaston lakkauttaminen. Siinä vertailtiin eri oppilaitoksia. Kaikki tosiasiat puhuivat sen puolesta, että Tampereella sitä pitää jatkaa. Kuitenkin se koulutus oli pitkään uhattuna, kunnes siinäkin monien keskustelujen ja töiden jälkeen vihdoinkin päästiin kunnon lopputulokseen.

Nyt on vuorossa Ammattikasvatushallituksen koulutuskeskus, joka tähän talousarvioesitykseen liittyvällä lakiesityksellä laiksi Opetuslain koulutuskeskuksesta on tarkoitus lopettaa. Se on aika hupaisaa. Se on rakennettu kaupungin etukäteen maksamana, ja valtion puolesta se tulee maksetuksi ensi vuoden lopussa. Sitä ennen se siis jo pitäisi lopettaa. Tämä ei ole säästöläki. Tässäkin tarvitaan ymmärrystä ja järkeä. Lopettamisella tai siirtämisellä jollekin toiselle paikkakunnalle ei voiteta mitään eikä säästetä mitään. Koulutus on hyväntasoinen, hyvissä tiloissa, ja sen tulee Tampereella jatkua.

Arvoisa puhemies! Esimerkkiin elinkeinoelämästä. Valmetin kartonkikoneiteollisuus pilkootaan osiin, osa jää Suomeen ja pääosa siirretään Karlstadiin Ruotsiin. Henkilöstön osaamista tarvittaisiin Ruotsissa. Henkilöstö ei ole kuitenkaan halukas sinne siirtymään. Siinä uhkaa käy-

dä niin, että koneet ovat Ruotsissa, osaaminen Tampereella ja toiminta sitä kautta loppuu. Ja jos vielä koko liiketoiminnan johto siirretään Ruotsin puolelle, on selvää, että koko alihankintatyö, jota nyt on tehty Pirkanmaalla ja laajemmin Suomessa, siirtyy myös maan rajojen ulkopuolelle, ja silloin näiden työpaikkojen menetyks kohtaa jo noin 2 000:ta henkeä Pirkanmaalla. Minusta nämä ovat niitä kysymyksiä, joissa valtion omistajana teollisuudessa pitää käyttää omaa vaikutusvaltaansa.

Arvoisa puhemies! Ei tämä Pirkanmaa-puhe ollut marinaa. Se oli kappale jokapäiväistä todellisuutta. Tosiasioiden ja laskelmien vastaisesti monia erilaisia toimia on jatkuvasti meillä ollut lakkautuslistalla. Pirkanmaalla on omin toimin luotu ja luodaan edellytyksiä pärjäämiselle, vaikka sen keskeinen osa on niin sanottua valkoista aluetta, joka ei ole näiden EU-tukien joukossa, emmekä me niiden perään ole jääneet haikailemaan, mutta ei niitä asioita, joita on hyvin hoidettu, tehokkaasti ja taloudellisesti, voida ilman isoja vaurioita jatkuvasti pitää lakkautus- tai sivistysuhan alla.

Arvoisa puhemies! Talousarvioehdotuksen varsinaisiin yksityiskohtiin paneudutaan valio-kunnissa ja sen jälkeen täällä suuressa salissa. Niihin palataan siinä yhteydessä. Voi kuitenkin todeta, että tämä talousarvioehdotus jatkaa sitä johdonmukaista linjaa, jolla maan talous pistetään kuntoon ja jota kautta myös suomalaisen sosiaaliturvan ja yhteiskunnan kokonainen taso voidaan säilyttää.

Ed. K u i s m a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. R. Ojala väitti puheenvuoronsa alussa minun puhuneen sellaista, jota en ole puhunut. Hän voi tietysti tarkistaa pöytäkirjasta, mitä sanoin. En suinkaan tietenkään ehdottanut mitään "kaikkia" leikkaamisia. Kaikki-sanaa kyllä käytin, eli kaikista pääluokista pitäisi leikata, jotta saataisiin säästöt aikaan, jotta ei tarvitsisi lisävelkää ottaa ja jotta todella veronalennukset tehtäisiin, eikä tietenkään kuntien valtionavusta läheskään kaikkia, mutta eivät nekään ole pyhä asia. Totesin puheessani, että useimmat kansanedustajista ovat myös kunnanvaltuutettuja ja tietävät, että kuntien taloudellinen tilanne ylipäänsä ottaen on ainakin parempi kuin valtion taloudellinen tilanne, joten eivät kuntien menotkaan ole tietenkään sellainen asia, josta ei voida mitään lisäleikkauksia tehdä, jos leikataan lisää 28 miljardia markkaa.

Ed. K a u t t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minua ilahdutti ed. R. Ojalan puheessa se, että hän ymmärsi sen, että jos pääkaupunkiseudulla rajusti supistetaan rakentamista, niin sen seuraukset tuntuvat muualla Suomessa, koska rakennusaineteollisuus on pitkälti muualla. Mutta hän puuttui puheessaan myös Valtion asuntorahaston lainanjakopolitiikkaan. Hän on ihan oikeassa siinä, että tietysti rahastossa on katsottava sen perään, että rahastoa hoidetaan hyvin, mutta pääasia, minkä takia sitä hoidetaan hyvin, on se, että pystyttäisiin mahdollisimman paljon rahoittamaan asuntotuotantoa ja tukemaan oikeita kohteita.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. R. Ojala puhui hyvin selkeästi ja ymmärrettävästi. Häntä on ihan mielenkiintoista kuunnella, mutta sanoma ja analyysi nyt eivät olleet ihan paikallaan. Ed. Ojala väittää, että tasapainoista olisi ollut se kehitys, mihin viime vuosien aikana on tultu. Se mielestäni ei nyt kerta kaikkiaan pidä paikkaansa. Talous kasvaa kyllä viidettä vuotta, mutta sen kasvun hedelmät ollaan tällä hetkellä jakamassa erinomaisen eriarvoistavalla tavalla. Lyhyttähtäyksellisesti jotkut saavat, rikkaat rikastuvat Suomessa enemmän kuin koskaan Suomen historian aikana. Samaan aikaan Tilastokeskuksen mukaan Suomessa tuloerot kasvavat niin nopeaa vauhtia, että ei juurikaan muissa Euroopan unionin jäsenmaissa.

Samaan aikaan muuttoliike on vauhdissa, jossa se oli edellisen kerran 60—70-luvun vaihteessa. Ed. Ojala, on vaikea puhua suuresta tasa-arvoisuudesta, kun te samaan aikaan annatte suurempia verokevennyksiä niille, joilla parhaiten menee, samaan aikaan, kun vanhusten kodeissa ja vanhainkodeissa monien vanhusten hoitotaso selvästi laskee, samaan aikaan, kun työttömien, yli 100 000 työttömän verotus kiristyy tänä vuonna 97 edellisen eli vuoden 96 tasoon verrattuna jne.

Kovin tasapuolisesti ne hedelmät eivät jaakaannu. Lyhyttähtäyksellisesti jotkut menestyvät, mutta pitkällä tähtäyksellä eriarvopolitiikan hedelmät kielteisinä kaatuvat viime kädessä myös lyhyttähtäyksellisesti hyötyvien ihmisten päälle koko kansakunnan yhteisiksi kustannuksiksi.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. R. Ojala toivoi, että Papperiliiton lakkouhka väistyisi. Tähän voi sinällään

yhtyä. Tähän voi vielä lisätä sen, että kun Suomen pitäisi mennä Emuun ja meidän pitäisi olla eurokunnossa, mitä me emme reaalisesti todellakaan ole, niin tällaisella asenteella, mitä nyt osoitetaan työmarkkinoilla, meillä ei ole mitään edellytyksiä pärjätä erittäin vaativissa integroituvissa rahatalouden oloissa.

Mutta ed. R. Ojala puhui myös veroratkaisuista ja toivoi, että ne menisivät hyvin. Kyllä nyt on monta ongelmaa. Kun täällä on veroministerikin paikalla, niin otan yhden ongelman esille ed. R. Ojalan puheeseen liittyen. Se on verotuksen hallinnon ongelma. Jos meillä veroratkaisut tulevat joulukuussa, niin miten verohallinto ja veronmaksajat näihin moniin muutoksiin, joita todennäköisesti on tulossa, voivat varautua? Tiedustelen ja ihmettelen tätä.

Totta kai on ongelma myös se, että tupopöydässä tuskin syntyy oikeudenmukaisia ja työllistäviä veroratkaisuja, koska siellä on erilaisia intressejä. Vain osa veronmaksajatahoista on siellä edustettuna.

Kolmas on eduskunnan työjärjestykseen liittyvä ongelma, miten me ehdimme yleensä käsitellä nämä ”on sovittu”-veroratkaisut, kun ne tänne pöydälle pamahtavat joulukuun alussa. Olisi mielenkiintoista kuulla myös veroministerin, jonka avustaja ed. R. Ojala on, kommentti näihin kysymyksiin.

---

Ed. S. Pietikäinen merkitään läsnä olevaksi.

---

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. R. Ojala totesi, että maan talous on saatu kuntoon. Tämä on kovin merkkillinen väite, kun maan talousarviossa joudutaan ottamaan 15 miljardia markkaa velkaa ja työttömyys laukkaa 450 000:n vauhdissa, todellisuudessa huomattavasti enemmänkin. Jos ollaan vilpittömiä, ja tämä on myös vastaus eräisiin eilen illalla pidettyihin vuodatuksiin, niin maamme talous ei ollut elpynyt yhtään niistä ajoista, jolloin Esko Ahon hallitus lopetti vuonna 95 oman kautensa. Silloin meillä työttömyys väheni yhden vuoden aikana 40 000:lla—50 000:lla. Meillä kasvuvauhti oli silloin 6—7 prosentin luokkaa ja kaikki talouden ennustelut olivat erinomaiset. Sen jälkeen kun sosialidemokraatit ja muut sateenkaarihallituksen puolueet ottivat kapulan itselleen, tapahtui paha notkahdus, joka merkitsi sitä, että vielä tänä päivänä ei ole päästy ylöspäin siitä tasosta,

joka oli silloin, kun Esko Ahon hallituksen aikana tämän maan talousasiat oli saatu selkeään ja vahvaan nousujohteisuuteen.

Minä väitän, että jos Suomessa olisi noudatettu sitä talouspolitiikkaa kuin Ahon hallituksen aikana oli saatu liikkeelle, meillä tämä budjetti olisi 15 miljardia markkaa ylijäämäinen. Meillä päästäisiin jo maksamaan pois vanhoja velkoja, joita oli aikanaan välttämättömyys ottaa. Mutta minä en ymmärrä sitä, että sosialidemokraatit ja muut sateenkaarihallituksen edustajat leikittävät koko ajan sillä ajatuksella, että talous olisi saatu kuntoon. Ei se ole parantunut yhtään vuodesta 95, jos ollaan rehellisiä. Se johtui siitä notkahduksesta, jonka huono talouspolitiikka aiheutti 95 vuoden keväällä hallitusvaihdoksen tapahtuessa.

Ed. Zyskiewicz (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. R. Ojala viittasi ajankohtaiseen lakkotilanteeseen paperiteollisuudessa ja vetosi molempiin osapuoliin, koska harvoin kahden riidellessä vain toisessa on vikaa. Näin tietysti onkin, mutta kyllä tässä tilanteessa on nähtävä, missä tämän lakon syntipukki on. Työtuomioistuin on todennut, että Paperiliiton lakot tähän saakka ovat olleet laittomia, ja miten Paperiliitto siihen reagoi? Tietysti niin, että se uhkasi vielä suuremmalla laittomalla lakolla. Tämä herättää kyllä aika paljon kysymyksiä. Miten tällaista voi tapahtua lainalaisessa yhteiskunnassa? Mitä se kertoo Paperiliiton johdon suhtautumisesta lainsäädäntöön ja olemassa olevaan oikeusjärjestykseen?

Tietysti herää kysymys siitä, mitä systeemeissä on vikaa, kun näin voi tapahtua, mitä yhteiskunnassa poliittinen päätöksenteko voisi tehdä, jottei laittomuuteen tuomittu osapuoli vetoaisi tilanteeseen uhkaamalla yhä suuremmalla laittomuudella. Se on mielestäni ainakin ihan selvää, että nykyiset lakkosakot laittomista lakoista ovat täysin mitättömiä verrattuna siihen, millä tasolla niiden pitäisi olla, jotta lakkosakoilla olisi jokin ennaltaehkäisevä merkitys tällaisia laittomuuksia torjuttaessa. Kun ajatellaan, millaisia miljoonavahinkoja tällaisista lakoista on täysin viattomille ulkopuolisille tahoille, niin lakkosakkojen määrää säädettyä pitäisi jotenkin ottaa vahinkojenkin määrät huomioon.

Kaiken kaikkiaan tämä kertoo siitä, että Paperiliiton johto on täysin piittaamaton yhteiskunnan pelisäännöistä silloin, kun sen oma arvosta ja jäsenmäärän varjelu on kyseessä.

Ed. R. Ojala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensin ed. Kuismalle. Minä sanoin juuri niin, että pitäisi kaikilta osin karsia, ja karsiminen ei ole lopettamista. Jos puustakin karsitaan oksa pois, niin puu voi vielä kasvaa. Minä en sanonut, että ed. Kuisma olisi sanonut, että ne pitää lopettaa. Siinä on oleellinen ero. Tarvetta oli ehkä kuitenkin selitellä eilisiä puheita vähän helpommiksi.

Edustajien Pekkarisen ja Ala-Nissilän ja myös Aittoniemen vastauspuheenvuoroista täytyy sanoa, että minä en kyllä tunnistanut, kenelle he vastasivat. Minä puhuin tasa-arvosta, ed. Pekkarinen, ainoastaan vaatiessani, että tarpeen ja tuotannon määrän asuntotuotannossa pitää olla tasapainossa. Se tarkoittaa kaikkia alueita Suomessa ja minä kuvittelin, että ed. Pekkarinen olisi tästä herttaisen yksimielinen minun kanssani.

Ed. Ala-Nissilälle toteen vain, että veroista minä en puhunut mitään. Te ilmeisesti halusitte käyttää puheenvuoron tässä nyt siitä johtuen, että parvella on lukuisasti väkeä ja te viikolla ette omiin puheenvuoroihinne täällä ehtinyt, jolloin pitää vastauspuheenvuoroissa nyt hoitaa näitä asioita välissä.

Ed. Zyskiewicz puhui lakkotilanteesta. Se on vaikea tilanne ja olen edelleen sitä mieltä, että kun kaksi tappelee, niin vikaa on molemmissa. Mutta en minä sitäkään ymmärrä, että jos se lakko maksaa 26 miljoonaa markkaa päivässä, niin jollain on varaa sanoa, että me emme siitä suostu neuvottelemaan, koska se on sovittu. Palkatkin sovitaan ja niistä sovitaan aina uudelleen. Jos on neuvottelulla mahdollisuus saada tällainen lakko päättymään, niin kyllä jokainen, jolla jonkin verran raksuttaa, on valmis siihen neuvotteluun lähtemään, ainakin jos ovat omat rahat kyseessä. Tässä ilmeisesti ei ollut siitä kysymys.

---

Ed. Lax merkitään läsnä olevaksi.

---

Ministeri Alho: Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti verotuksen ja tulopoliittisen neuvottelukierroksen aikatauluista. Juuri eduskunnan aikataulujen kunnioittamisen lähtökohdistahan pääministeri Lipponen on pyytänyt jo työmarkkinajärjestöjä luokseen, jolloin on keskusteltu aikatauluista ja tiedetty ne kireiksi ja lähdetty siitä, että täytyy hakea sellaisia aikatauluja, jotta myös eduskunta hyvällä tavalla voi mahdolliset vero- tai budjettiin liittyvät ratkaisut täällä käsitellä. Pääministeri Lipponen on myös aikeissa

tavata lähiviikkoina uudelleen työmarkkinajärjestöjen edustajia, jolloin voidaan nähdä, millaista vastakaikua hänen vetoimuksensa saa ja miten voidaan edetä asioissa.

Ed. Olin: Arvoisa puhemies! Haluaisin alkuun kommentoida muutamaa täällä esitettyä mielipidettä. Yleensä näissä budjettipuheissa ed. Aittoniemi hyvin hanakasti tarttui Suomen talouden kuvaukseen. Hän ei kuitenkaan täsmen- tänyt, puhuiko hän siinä yhteydessä Suomen valtiontaloudesta vai koko Suomen taloudesta kunnat ja muut huomioon ottaen. Suomen valtion- talouden osalta on kiistatta esitettävissä doku- mentteja, jotka kertovat sen, että tämän hallituk- sen aikana on saavutettu sellaista, jota ei aikai- semmin ole tällä vuosikymmenellä talouspolitiika- ssa kyetty saavuttamaan.

Myös ed. Pekkarinen vastauspuheenvuoro- saan puuttui vanhusten hoitotasoon kunnissa. Siinä asiassa hän on kyllä oikeassa. Palautetta on tullut varsin kovasti siitä, miten kunnat nyt ajavat sosiaali- ja terveystalouden alaspäin, ja ni- menomaan vanhusten, ikääntyvien ihmisten ta- holta tuleva huoli on suuri. On inhimillisesti jär- kyttävää, kun kuulee, että vielä yli 80-vuotias esimerkiksi, tai oli sitten eläkeiässä missä tahansa ihminen, joutuu todella omasta turvallisuude- staan itkemällä esittämään ja huolehtimaan. (Ed. Saari: Lisäleikkauksilla hallitus pakottaa ...!) — Siinä ei ole, ed. Aapo Saari, kyse yksinomaan hallituksesta. Sellainen keihäänheitto hallituk- seen ei ole osuvaa, vaan tarkoitan itse sitä, että politiikka ei ole sellaista tänä päivänä oman käsi- tykseni mukaan, että se rakentuu vain täällä, tässä salissa. Tällä salilla on oma roolitehtävänsä suo- malaisessa yhteiskuntapolitiikassa. Jos siihen roolivastuuseen ei oikealla tavalla sidota kunnal- lispolitiikkaa ja maakuntapolitiikkaa, niin loppu- tulos ei ole niin tehokas kuin jos toimenpiteet ovat kaikilta osin mahdollisimman yhdensuuntaisia.

Eräs puheenvuoro, arvoisa puhemies, josta ilahduin, oli ed. Kauton. Hän varsin syvällisesti paneutui asuntopolitiikkaan, analysoi, eritteli ja teki johtopäätöksiä siitä, mikä on asuntotuotan- non merkitys suomalaisessa yhteiskuntapolitiika- ssa ja esitti myös selvästi ehdotuksia, jotka ansaitsisivat jatkotarkastelua. Toivon, että tuos- ta puheenvuorosta voisimme saada vaikka kirjal- lisen version.

Toinen varapuhemies (koputtaa): Anteeksi, että keskeytän, ed. Olin.

## Itävallan kansallisneuvoston puhemiehen vierailu

Toinen varapuhemies: Arvoisat kansanedustajat! Ilmoitan, että Itävallan kansal- lisneuvoston puhemies, tohtori Heinz Fischer puolisoineen on saapunut seuraamaan täysistun- toa. Eduskunnan puolesta lausun puhemies ja rouva Fischerin tervetulleiksi eduskuntaan. (Suosionosoituksia)

Toinen varapuhemies: Ed. Olin, olkaa hyvä!

Ed. Olin (jatkaa): Arvoisa puhemies! Sitten budjetista aivan lyhyesti. Haluaisin keskittyä ly- hyesti vain sen työllisyyspoliittiseen osaan tote- malla, että valtioneuvoston budjettiesitykseen si- sältyy keskeinen työministeriön hallinnonalaan kuuluva perusuudistus. Sitä kutsutaan Suomen- malliksi, ja se lähtee siitä, että ihmisten kohtelua työllisyyspolitiikassa on muutettava. Ei ole oi- kein että esimerkiksi työttömät kokevat saavan- sa työllistämistoimenpiteensä massapalveluna. Tuo työministerin ja hallituksen esittämä perus- uudistus korostaa ihmisten auttamista ja rohkai- semista työhön yksilöllisin toimenpitein.

Eduskunnalle annetun budjettiesityksen mu- kaan työttömyyttä vähentäviin aktiivisiin toi- menpiteisiin esitetään käytettäväksi, muistelen, yli 5 miljardia markkaa. Summa on suuri ja sillä odotetaan saatavan aikaan myös työttömyyttä tuntuvasti alentavia vaikutuksia. Tämä onkin tarpeen, koska perinteiset keinot ihmisten työllis- tämiseksi eivät näytä sittenkään toimivan odote- tulla tavalla tehokkaasti nykytilanteessa. Vaikka taloudelliset kasvukäyrät ovat nousevia, työttö- myys alenee sietämättömän hitaasti. Eräiden asiantuntijoiden mukaan lähes nollainflaatio pi- dättelee kansantalouden kehitystä, joka käynnis- täisi suuremman työvoiman kysynnän.

Puhemies! 90-luvun eräs oppi on, että yhteis- kuntapolitiikka on kokonaisuus, jossa kaikkien sen osa-alueiden on toimittava oikeassa suhteessa toisiinsa. Siksi maltti on tässä noususuhdan- teen vaiheessa taatusti viisautta. Sitä on myös se, että yhteiskuntakehitykseen vaikutetaan aktiivi- sesti ja demokraattisin keinoin.

Arkielämästä saadun palautteen merkitys on päätöksentekijälle erityisen tärkeää. Tämä pitää paikkansa työvoimahallintoon. Se hoitaa vuosit- tain noin miljoona työnhakija-asiakasta. On var- maa, että kun näiden työnhakijoiden olosuhteet, ammatilliset taidot, koulutus ja työmotiivit tun-

netaan yksityiskohtaisesti ja yksilöllisesti, valittavien työllistämistoimenpiteiden vaikutus tehostuu tuntuvasti.

Näihin kaikkiin asioihin budjettiesitys sisältää tuntuvia parannuksia. Kun vielä voimme keskustella, toivoisin, että saamme lävitse budjettiesityksessä valtiovarainministeri Alhon erittäin perustellut näkemykset, jotka koskevat muun muassa elintarvikkeiden arvonlisäveron alentamista, sekä hänen perustellut esityksensä vuoden varrella myös leimaveron poistamisesta. Mielestäni silloin tästä syntyisi hyvä kokonaisuus.

Ed. Tiuri merkitään läsnä olevaksi.

Ed. R a j a m ä k i : Arvoisa puhemies! Suomen talouskasvun tunnusluvut ovat kerta kerran jälkeen nyt hyviä, ja luottamus talousnäkymiin vahvistuu ja korot ja inflaatio pysyvät alhaisina. Työttömyysaste on kuitenkin edelleen korkea ja alueelliset erot maassa ja rakenteelliset ongelmat toisaalta kärjistyvät. Valtiontalouden alijäämäisyys on myös edelleen ongelma, mutta hyvällä talouskehityksellä parannetaan myös valtiontaloutta.

Yleisen kansantaloudellisen tarkastelun rinnalla kuitenkin korostuu entistä enemmän tarve tarkastella maan eri osien erilaisia kehittämistarpeita ja ongelmia, samoin kuin myös budjetin yksittäisten ratkaisujen työllisyysvaikutusten arviointi on edelleen puutteellista. Oikeastaan viime hallituksen alkuvaiheista alkaen meiltä on puuttunut johtopäätöksiä teko tilanteessa, jossa ministeriöt joutuvat tiukoissa raameissaan tekemään lähinnä omakohtaisia ministeriön toimintaan liittyviä ratkaisuja, joiden laajempaa yhteiskuntataloudellista tai yhteiskuntapoliittista ja työllisyysvaikutusta ei yleensä arvioida. Tarvitaan poikkihallinnollisempaa eri ministeriöiden ratkaisujen työllisyysvaikutusten arviointia suhteessa hallitusohjelmaan, joka korostaa nimenomaan työllisyyden parantamista. Näitä esimerkkejä tähän löytyy paljon: metsäkeskusten määrärahojen supistamisesta moniin muihin, joilla on hallitusohjelman työllisyystavoitetta vasten ristikkäinen sisältö.

Erittäin tärkeää on tietysti verotuksen osalta myös työllisyysnäkökulma pitää mielessä, kun arvonlisäverokannan työllisyysvaikutuksia pohditaan, mutta yhtä kaikki sosiaalinen oikeudenmukaisuus tulee nostaa voimakkaammin esille. Liian pienien tulojen liian kova verotus ajaa ih-

miset tänä päivänä toimeentulotukiluukuille. Toisaalta myös se estää työn vastaanottamista. Tähän kysymykseen on puututtava tupon yhteydessä tehtävillä verojärjestelyillä.

Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän taholta on aika voimakkaasti vaadittu myös jälleen pääomaverotuksen nostamista muun muassa sen takia, että pienistä työeläkkeistä ihmiset maksavat jo korkeampaa veroa kuin suurista pääomatuloista tässä maassa maksetaan. Toinen asia on sitten se, että sosiaalietuuksien yhteensovittamisen tai pääomatulojen huomioon ottamisen nimenomaan sosiaalietuuksien ratkaisussa tulisi olla paremmin esillä. Pitkääkaissairaana paikalla ison talon emäntä makaa nollamaksuluokalla ja pieneltä työeläkeläiseltä viedään kaikki. Tämän tyyppiset ratkaisut eivät voi kuulua tähän päivään. Yhtä kaikki myös suuria tuloja saavien sosiaalietuuksien uudelleenarviointi on tehtävä. Vaikka pienten lasten isänä tässä puhun, olen sitä mieltä, että myös lapsilisiä on uskallettava tarkastella kriittisesti suurituloisten osalta.

Tulopoliittisella ratkaisulla on ennen kaikkea luotava nyt mahdollisuuksia sellaiseen tilanteeseen, joka vakaata talouttamme jatkaa eteenpäin, mutta ennen kaikkea palvelee työllisyyttä. On myös pidettävä huoli, että veroalehuumassa ei leikata sosiaaliturvaa ja julkista työllisyyttä heikennetä. Nämä ovat hyvin tärkeitä kysymyksiä.

Itse asiassa myös monet verotuskysymykset ja järjestelykysymykset liittyvät työllisyyteen. Lähinnä meidän taholtamme on työmatkakulujen omavastuun nostamiskysymyksen yhteydessä esitetty kuukausikohtaisia vähennyksen käyttöön ottamista, koska lyhyissä työsuhteissa ei alle 3 000 markan työmatkakuluista saa minikäänlaista vähennystä verotuksessa. Kuten ryhmäpuheenvuorossamme ilmoitimme, käymme huolella läpi kaikki ne muutokset, jotka lisäävät joukkoliikenteen kustannuksia; matkakuluvähennyksen lisäksi siis liikenteen arvonlisävero, jota ei olisi tarvinnut kahdella prosentilla korottaa, ei varmaan pariin vuoteen. Toisaalta joukkoliikenteen suorien tukien leikkaus on asia, johon on pakko pitkien etäisyyksien ja kalliiden kuljetusten maassa puuttua.

Samoin joukkoliikenteen palvelujen ostomäärärahan leikkaus on kokonaisvaltiontalouden kannalta jopa kustannuksia aiheuttavaa. Bussi-voorojen lakkauttaminen aiheuttaa kunnille huomattavia lisäkustannuksia korvaavissa järjestelyissä. Seutulippujärjestelmä tuo verovähen-

nysperusteen kautta kunnille ja valtiolle verotuloja jne. Kyse on aluepoliittisesta ja kansalaisten tasavertaisuudesta. Valtiovarainvaliokunnassa on nämä eri vaikutukset tarkkaan selvitettävä, koska arvioin, että matkakustannukset näillä järjestelyillä nousisivat jopa 5 prosenttia.

Samoin ei voida ajatella, että tavaraliikenteen tuotoilla katettaisiin henkilöliikenteen kustannuksia VR:n puolella. Tämä heikentäisi myös raideliikenteen kilpailukykyä muun muassa teollisuuden kuljetusten osalta. Raideliikenteen sähköveron kevennys ei kompensoi joukkoliikenteen palvelujen ostomäärärahan leikkausta.

Valtioneuvoston periaatepäätös Itä-Suomen kehittämisestä muodostaa asiallisen ja poliittisen astinlaudan ja edistää erilaisia yksittäisiä hankkeita. Yksittäisten hyvien omenien poimimista tärkeämpää on kuitenkin saada aikaiseksi Itä-Suomen kehittämisohjelma ja laaja-alainen sitoutuminen nimenomaan Itä-Suomen elinkeinopoliittisten edellytysten vahvistamiseen. Mielestäni meillä tarvitaan jo aikaisemmin viittaamani päätöksenteko-ongelman takia ranskalaisen datar-suunnittelujärjestelmän kaltaista aluepoliittista päätöksentekoa, jossa pääministerin johtamissa keskeisten ministerien istunnoissa suoritetaan poikkihallinnollista, laaja-alaista Itä-Suomen kehittämispäätöksentekoa. Tähän liittyy kiistatta yritysten poisto-oikeuksien aikaansaaminen, ulkomaisten yritysten verohelpotukset niiden toimiessa Itä-Suomen maakuntien alueella ja myös suurteollisuuden filiaalien tukijärjestelyt.

Itä-Suomessa nuorten työttömyys, 15—24-vuotiaiden, on 35 prosenttia tänä päivänä, kun maassa se on keskimäärin 27. Nimenomaan nuorten muutto on ongelma; esimerkiksi jossain Pohjois-Savossa on 500 ulosmuuttajan vuosivauhti. Koko valtioneuvoston periaatepäätöksen Itä-Suomen alueella on 15—24-vuotiaissa naisia 5 000 vähemmän kuin miehiä, mikä osoittaa myös elinkeinorakenteesta johtuvat erityiset ongelmat.

Vaikka Itä-Suomen metsäteollisuuden kehittämisen kokonaisohjelman tarvekin on olemassa, jotta investointikynnyksen alentamiseen liittyvät verotukselliset, kuljetukselliset, logistiset sekä energia- ym. kysymykset selvitetään, on erityisesti matkailuelinkeinon panostettava jatkossa.

Suomi on päämarkkina-alueeseensa nähden saari. Viennistämme 85 prosenttia tapahtuu meritse. Itä-Suomen kehittämiselle on tärkeää, että Itä-Suomen teollisuuskeskukset saatettaisiin me-

risatamien asemaan nopeuttamalla Kymijoen-Mäntyharjun kanavoinnin toteuttamista.

Elokuun lopulla Joensuussa kokoontuneet Itä-Suomen maakunnalliset liitot tukivat myös Suomen hallituksen ja komission Agenda 2000 -ohjelman yhteydessä suorittamaa linjausta saat-taa Itä-Suomen maakunnat Nuts 2 -tarkastelussa tavoite 1:n piiriin. Tämä jopa infrahankkeet sisältäen pitävä laaja työkalupakki on välttämätön Itä-Suomen määrätietoiselle kehittämiselle. Tältä osin hallitukselle on toivottava menestystä asiassa, joka on ensimmäinen konkreettinen Itä-Suomen kehittämisen työkaluasiasia.

Myöskin yksittäisissä ratkaisuissa näkyy se, että ei tarpeeksi oteta huomioon tämän periaatepäätöksen vaikutuksia: Kuljetustuki poistettiin Ylä-Savosta joulukuussa KTM:n päätöksellä. Tekes on rekrytoinut Helsinkiin 50 t&k-ihmistä, yhtään Itä-Suomeen ei ole lisätty. On ihan selvää, että jos meillä ei ole elintarviketeollisuuteen ja biotekniikkaan liittyvää tekes-osaajaa, ei se myöskään tuo tullessaan yrittäjiä. Samoin ta-kausasiat Keski-Suomessa, Pohjois-Karjalassa, Pohjois-Savossa hoitaa lentokoneella Helsingistä lentävä henkilö; eivät yritykset Helsinkiin lähde näitä asioita hoitamaan. Nimenomaan tältä osin tällaiset yksittäiset elinkeinopoliittikkaa vahvistavat ja helpottavat järjestelyt ovat välttämättömiä.

On, totta kai, työvoima- ja elinkeinokeskusten kautta muodostettavissa veturikuntiin yrityspoliittisia yrityspalvelupisteitä ja ne ovat hyvin tärkeitä, mutta myös hallituksen tasolla on eri ministeriöiden toiminnassa otettava keskeisemmin nämä kysymykset jatkossa huomioon.

Ministeri H u t t u - J u n t u n e n : Arvoisa puhemies! Olisin ihan muutamia asioita lähinnä omalta hallinnonalaltani halunnut käsitellä.

Ed. Olin, aivan niin kuin monet muutkin teistä puheenvuoroissanne, käsitteli hoiva-alan henkilöstön uupumista. Varsinkin pitkäaikaissairaan-hoidossa, vanhustenhoidossa on tänä päivänä liian vähän työvoimaa. Tällainen käsitys edustajien puheenvuoroista on välittynyt. Se varmasti pitääkin paikkaansa, jos asiaa katsotaan alueellisesti. On sellaisia kuntia, joissa henkilöstöä on liian vähän. On myös sellaisia kuntia, joissa henkilöstöä on aivan riittävästi.

Haluaisin korostaa vielä sitä, että nämä asiat ovat sellaisia, jotka meidän järjestelmässämme kuuluvat kuntien ratkaisuihin, kuntien itsehallinnollisiin päätöksiin. Valtiolla ei ole enää sellaisia ohjauskeinoja kuntiin nähden kuin esimer-

kiksi 80-luvulla oli. Vuoden 93 valtionosuusjärjestelmässä poistimme normeja, vähensimme ohjausta. Ainoa informaatio-ohjauksen keino meillä on valtakunnallinen sosiaali- ja terveydenhuollon suunnitelma. Haluammeko me lisätä valtion ohjauskeinoja sillä tavalla kuin meillä oli 80-luvulla, kuinka monta henkilöä pitää olla per hoitopaikka jne.? Tällaisia normeja meillä oli.

Mutta jotkin kunnat ovat erinomaisella tavalla pystyneet ratkaisemaan henkilöstön uupumiseen liittyviä ongelmia työtä uudelleen jakamalla. Esimerkiksi Kemin kaupunki on palkannut 170 uutta henkilöä työtä uudelleen jakamalla ilman, että henkilöstömenot ovat merkittävästi kasvaneet. Se on perustunut paikallisiin sopimuksiin, ja tällä tavalla on saatu uupumusta vähennettyä, uutta koulutettua henkilöstöä tekemään työtä. Siitä on erittäin hyviä kokemuksia. Palvelun ja hoivan laatu ovat parantuneet, työttömyysturvamenot pienentyneet. Työn uudelleen jakamisesta hyötyvät kaikki osapuolet, ja se on täysin mahdollista ilman, että mitään säännöksiä muutetaan, paikallisesti sopimalla.

Toivoisin, että etenkin ne kunnat ja kaupungit, joissa henkilöstö on erityisen uupunutta, pyssätyisivät hetkeksi pöydän ympärille miettimään, mitä tälle asialle voitaisiin omin keinoin tehdä, lähtisivät opintoretelle niihin kuntiin ja kaupunkeihin, joissa työn uudelleen jakaminen on onnistunut. Siitä on todella hyviä kokemuksia.

Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti vielä haluaisin tuoda esille, kun on paljon arvosteltu budjettia, mikä tietysti kuuluu aina näin asiaan, kun budjettia käsitellään, joitakin tosiasioita. Ensi vuoden budjettiesitys parantaa eläkeläisten asemaa, parantaa opiskelijoiden asemaa, parantaa veteraanien asemaa ja myös omaishoitajien asemaa. Nämä ovat tosiasioita.

Milloin viimeksi olemme voineet kohentaa merkittävästi esimerkiksi opiskelijoiden asemaa? Siitä on hyvin pitkä aika. Opintotuki paranee ensi vuoden alusta. Ensi vuoden alusta 18-vuotiaat muualla kuin vanhempien luona asuvat opiskelijat saavat saman opintotuen kuin tänä vuonna saavat 19-vuotiaat esimerkiksi.

Omaishoitajille tulee yksi lakisääteinen vapaa-päivä kuukaudessa. Se on merkittävä avaus. Se on osoitus siitä, että tämä hallitus tunnustaa omaishoidon yhdeksi hoitomuodoksi. Tämä ratkaisu merkitsee myös sitä, että etuudesta tulee lakisääteinen ja kustannuksiin osallistuu myös valtio. Se on aloitus omaishoitajien aseman pa-

rantamiseksi ja vapaan lisäämiseksi. Pidän sitä merkittävänä avauksena.

Lääkkeiden hintoihin tulee alennus arvonlisäveron laskemisen myötä. Hallitus on sitoutunut eläkeläisten verotuksen keventämiseen. Veteraanien ja heidän puolisoidensa kuntoutus paranee. Hammashoitoon myönnettävien avustusten osuutta laajennetaan jne. Budjetti myös parantaa monien kansalaisryhmien asemaa, ja se on tietysti tavattoman myönteistä tällaisena vaikeana aikana. Minusta nämä on syytä pitää mielessä, kun ensi vuoden budjetista puhutaan. Siinä ei pelkätään oteta vaan myös annetaan.

Ed. V i h r i ä l ä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Rajamäki totesi, että liian pienten tulojen liian kova verotus ajaa ihmiset ahtaalle ja toimeentulotuen piiriin. Tämä varmasti pitää paikkansa, mutta sopiikin kysyä, mitä sitten hallitus tukee tulevassa budjetissa, ed. Rajamäki, tämän eteen.

Ed. Rajamäki puuttui voimakkaasti Itä-Suomen kysymykseen, ja mitä hän esitti, pitänee paikkansakin. Mutta sopii heti heittää toinen kysymys, kun ajatellaan kuntien valtionosuusleikkauksia, polttoaineveron korotusta, myös sellaista asiaa, joka on tärkeä pieni asia mutta varmasti vaikuttaa Itä-Suomeen, miten tulee käymään eräitten metsäkeskusten tulevan vuoden aikana. Otetaan esimerkiksi Kainuun metsäkeskus, jos ei määrärahoja saada lisää. Nämä kaikki vaikuttavat siihen, että muuttoliike jatkuu edelleen erittäin rajuna, ja sitten sopiikin kysyä, mitä hallitus tekee ja onko hallitus nimenomaan unohtanut sen, että poliittisilla päätöksillään harjoitetaan järkevää aluepolitiikkaa. Nyt ei harjoiteta sitä vaan annetaan markkinavoimien johtaa asioita.

Jos arvoisa puhemies sallii, myös ministeri Huttu-Juntusen puheenvuoroon toteaisin sen, että se on aivan totta, että veteraanikuntoutukseen tulee lisää rahoja. Nämä ovat toki myönteisiä asioita, mutta meidän täytyy, arvoisa ministeri, muistaa, että nämä rahat tulevat nyt tällä kertaa Raha-automaattiyhdistyksestä pääosin ja sinänsä menevät hyvään tarkoitukseen. Tämäkin puoli tulee todeta.

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Huttu-Juntunen ehdotti hoitoalan henkilöstön uupumuksen ratkaisuksi työn uudelleen järjestelyä ja kunnille opintomatkoja Kemiin. En missään tapauksessa väheksy kuntien omia toimenpiteitä henkilöstö-

politiikassa ja erilaisia tällaisia järjestelyjä. Arvoisa ministeri, tosiaasia on kuitenkin se, että useimmissa kunnissa sisäisillä järjestelyillä on pyritty tekemään jo tähän mennessä kaikki mahdolliset ja eväät ovat tältä osin käytetyt loppuun.

On hyvin yleistä, että samoissa kunnissa, joissa hoitoalan henkilöstö uupuu työtaakan alla, sama pätee koulupuolella. Koulupuolella tukiopetuksen tunnint on karsittu pois, ryhmäkokoja suurennettu, tehty kaikki mahdollinen, jotta menoja säästettäisiin, ja se on merkinnyt tietysti myös opettajien työtaakan kasvua ja paineitten lisääntymistä. Siltä puolelta, joka on itse asiassa ainoa toinen suuri kunnallispolitiikan menoalue, ei voida ottaa, ja tarpeet kuitenkin ovat olemassa sosiaalipuolella. Kuntien tilanne kerta kaikkiaan useissa tapauksissa on sellainen, että ongelmia ei voida näillä omilla toimenpiteillä ratkaista vaan valtion toimenpitein tulisi tuottaa helpotusta tähän kohtuuttomaan tilanteeseen, joka nyt Lipposen hallituksen politiikan seurauksena on kunnissa syntyvässä.

**Ministeri Huttu-Juntunen:** Arvoisa puhemies! En suinkaan ole esittänyt pelkästään työn uudelleen jakamista tai pelkästään opintomatkoja Kemiin. Monessa muussakin kaupungissa on onnistuttu työn uudelleen jakamisessa, ja tosiaasia on se, että työn uudelleen jakaminen on tavattoman vähän käytetty keino. Ei sitä ole kuin muutamassa kaupungissa ja kunnassa vielä lähdetty tekemään. Minä näen siinä uuden mahdollisuuden, jota ei pidä väheksyä. Pitäisikö meidän sitten tiukentaa valtion ohjausta tässä suhteessa? En viitsi mainita mitään kaupunkia enkä kuntaa nimeltä, mutta meillä on erittäin vauraita kuntia ja kaupunkeja, jotka myös vähentävät henkilöstöä. Siellä on demokraattisesti valitut kunnalliselimet, kunnanvaltuustot, joissa monet arvoisista kansanedustajista ovat jäseninä. Jos valtuustossa tehdään tällainen ratkaisu, että sijaisia ja lomittajia ei palkata, minusta meidän kunnanvaltuustoissa pitäisi käydä tätä keskustelua. Se olisi huomattavasti oikeampi paikka. Ei suinkaan kaikilta kunnilta ole rahat loppuneet.

Sisäasiainministeriössä — valitettavasti ministeri Backman ei ole paikalla, joka kuntatalouden paremmin hallitse — on tiedostettu tämä tilanne, joka osassa Suomen kuntia tällä hetkellä vallitsee. Tosiasia on se, että suuressa osassa meidän kunnistamme talous on menossa erittäin huonoon suuntaan ja näyttää siltä, että osa ei pysty lähitulevaisuudessa tuottamaan peruspal-

velujaan. (Välihuutoja!) — Tämä on myös realiteetti. — Tästä syystä on ministeri Backmanin johdolla kutsuttu koolle työryhmä, jossa on edustettuna muun muassa Kuntaliitto ja kaikki keskeiset ministeriöt, jossa me yhdessä pohdimme, mitä tälle asialle pitäisi tehdä.

Olen aivan samaa mieltä siitä, että osa kunnista voi huonosti. (Ed. Pekkarinen: Suuri osa!) — Riippuu mittareista, ed. Pekkarinen. — Osa pystyy hyvin järjestämään palvelunsa, mutta mitä me teemme niille kunnille, joilla on rahaa mutta jotka eivät palkkaa henkilöstöä? Tiukennammeko valtion ohjausta? Nämä ovat sellaisia isoja kysymyksiä.

Arvoisa puhemies! Tässä lyhyesti, mitä halusin sanoa.

**Ed. Peltomäki (vastauspuheenvuoro):** Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Huttu-Juntunen otti esille vakavan asian, juuri kuntien työntekijöiden väsymisen. On selvää, että kuntien välillä on suuria eroja. Otetaan esimerkiksi Kauhajoen kunta. Siellä on velkaa asukasta kohti 100 markkaa ja kriisikunta Karkkilassa 20 000 markkaa asukasta kohti. Tähän välille mahtuu 50—60 kriisikuntaa, joille on todella turvattava selviytymisen mahdollisuudet ja myös se, että ne pystyvät tuottamaan kunnalliset palvelut laadukkaasti.

Mutta minua ihmetyttää se, että kunnilla ja kuntayhtymillä oli lainaa viime vuoden lopussa 23,3 miljardia markkaa ja korkeimmillaan lainakanta oli vuoden 93 lopussa, jolloin oli velkaa 31,5 miljardia markkaa, ja vastaavasti kuntien rahastoista löytyi vuonna 1993 noin 12 miljardia markkaa ja viime vuoden lopulla noin 19 miljardia markkaa. Mitä tämä osoittaa? Kuitenkin 7 miljardia markkaa on pystytty rahastoimaan. Viittaamaan myös siihen, mitä ministeri Huttu-Juntunenkin totesi: Miksi kunnat rahastoivat eivätkä työllistä? Tässä on se suuri ongelma, joka kunnallisten päättäjien on ratkaistava.

**Ed. Tulonen (vastauspuheenvuoro):** Arvoisa puhemies! On tietysti ihan kunnioitettavaa, että ministeri Huttu-Juntunen puolustaa hallituksen esitystä, mutta minusta tätä keskustelua käydään aika tavalla sellaisesta vanhasta junnaavasta systeemistä, että kun meiltä nyt leikataan valtionosuuksia, terveydenhuolto romahtaa. Minusta täytyisi pystyä menemään sen asian yli. Jos ajattelen Tampereen kaupunkia, yhtiöveron tuoton leikkauksella viedään joka ainoalta tamperealaiselta 121 markkaa, ja kun laitetaan siihen vielä

valtionosuuden normaalileikkaus, tilanne on aika hurja. Silloin isojen kaupunkien täytyy lähdeä miettimään, millä tavalla tarjotaan terveydenhuollon ja sairaanhoidon palveluita.

Sitten tullaan siihen kysymykseen, mietitäänkö vain, että pelkästään verovaroilla näitä tehdään. Minä lähdän siitä uudesta ajattelutavasta, että terveyden- ja sosiaalihuollon alalle voidaan upottaa vaikka kuinka paljon rahaa, mutta pitäisi myös uusia innovaatioita kehittää. Kysyisinkin nyt ministeri Huttu-Juntuselta, onko sosiaali- ja terveysministeriö ollut aktiivinen siinä, että kun valtionyhtiöiden myyntituloista osoitetaan esimerkiksi Tekesiin ja Suomen Akatemiaan rahoja, niitä saataisiin uuden terveysteknologian tutkimuksiin. Esimerkiksi Finn-Medi on Tampereella erittäin hyvä, korkeatasoinen yritys, joka keksii ja luo nimenomaan uusia röntgenlaitteita ja sentapaista tiedonvälitystä, jolla aivan selkeästi vähennetään henkilötyövuosia terveydenhuollossa.

**Toinen varapuhemies:** Täysistunto keskeytetään suuren valiokunnan kokouksen vuoksi ja sitä jatketaan kello 15.30 tai, jos suuren valiokunnan kokous jatkuu yli mainitun kellonajan, välittömästi suuren valiokunnan kokouksen päätyttyä.

Täysistunto keskeytetään kello 13.58.

## Täysistuntoa jatketaan

kello 15.30

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

## 1) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 1998

Keskustelu jatkuu:

**Ed. R e h n :** Arvoisa puhemies! Kun aluelehti kysyi mielipidettäni budjettikirjasta tiistaina vajaan puoli tuntia sen jälkeen, kun olin saanut sen eteeni, toivoin, että olisin ollut mukana lehdistölle pidetyssä infossa vaikka karpäsenä katossa, jotta olisin kuullut kirjan esittelyn sen tekijöiden suusta, niin kuin kirjojen julkistamistilaisuudessa yleensä tapahtuu.

Hallituksen budjettiesitys on saanut täällä melkoisen arvosteluryöpyä, joka omankin tutustumiseni perusteella on pitkälti aiheellinen. Optimistiluonteena pyrin näkemään elämän vaikeisakin asioissa ja tilanteissa aina jotain positiivista, niin tässä budjettiesityksessäkin.

Olen monien muiden tavoin ollut huolissani ja tehnyt aloitteita useista Itä-Suomen liikennehankkeista. Kun nyt ensi vuoden budjetissa on edes jonkinlaiset määrärahat Valtatie 5:n peruskorjauksen jatkamiseen ja Vihantasalmen sillan uusimiseen Mäntyharjun kunnassa sekä uuden Kyrönsalmen sillan rakentamiseen Savonlinnassa, on se toki myönteinen asia. Kun Vihantasalmen suunnittelukilpailun voittanut Himmeliiksi nimetty puurakenteinen silta aikanaan valmistuu, siitä toivottavasti tulee yleisen mielenkiinnon kohde.

Samoin on myönteistä, että Savonradan peruskorjauksen aloittamiseksi välille Kouvola — Pieksämäki on budjetissa osoitettu 55 miljoonan markan määräraha. Nämä ja Joensuun ja Iisalmen seudun liikennehankkeet antavat toivottavasti työtä upean luonnon, mutta maan keskiarvoa vaikeampien olosuhteiden Itä-Suomen asukkaille. Samalla ne vilkastuttavat palveluelinkeinoja ja antavat edellytyksiä muiden elinkeinojen toimimiselle.

Liikenteeseen liittyen budjetti tarjoaa paljon myös murheellista. Polttoaineveron ja liikenteen arvonnäisäveron korotus aiheuttavat sen, että henkilöauton käyttö tulee entistä kalliimmaksi ja julkisen liikenteen ja taksikuljetusten hinnat nousevat. Tämä merkitsee kustannusten nousua erityisesti lapsiperheille, työssään autoa tarvitseville ja syrjäseutujen asukkaille. Lasten kuljetus päivähoitoon ja vähän isompien lasten kuljetus harrastuksiin tapahtuu useimmiten henkilöautolla, kun julkinen liikenne vie harvoin riittävän lähelle. Sitä paitsi julkinen liikenne toimii kunnolla vain suurimmissa kaupungeissamme. Koko laajalla maaseudulla mukaan lukien maaseutukaupungit on pakko turvautua yksityisautoihin. Täten mainitut veroratkaisut ovat samalla ikäviä myös aluepolitiikan kannalta.

Ikämetellen suuresti, että vihreät ovat suostuneet julkisen liikenteen veronkorotukseen, kun toisaalta julkista liikennettä tuetaan yhteiskunnan toimesta ympäristösyistä. Lienee kaupankäynnin tulos ja kompromissi. Haluavatko vihreät kaikkien suomalaisten asuvan suurissa asutusköksissä? Eikö muuttoliike jo nyt ole riittävän ongelmallinen niin menettävän kuin vastaanottavan kunnan kannalta?

Kuntien valtionosuuksien leikkaus on jälleen tulossa, kun osa yhtiöveron tuotosta otetaan valtiolle. Kuitenkin monet kunnat ovat suurissa vaikeuksissa, sanottakoon mitä tahansa, omia budjettejaan laatiessaan, kun varat eivät näytä riittävän, vaikka hallintokunnat saavat säästöohjeen toisensa jälkeen. Lakisääteisiin velvoitteisiin rahaa on löydyttävä, mutta palvelutasosta joudutaan tinkimään. Useat kunnat harkitsevat jo henkilöstön lomautuksia tai irtisanomisia selviytymiskeinona. Lomautusvaroituksiakin on annettu. Juuri tänään kuulin yhdestä kaupungista jälleen kerran sellaisen. Kuitenkin esimerkiksi sosiaalisektorin henkilöstö työskentelee jaksamisensa ääri rajoilla. Sijaisia ei liioin saa palkata ja materiaalisäästöt on viety äärimmilleen. Samalla ammattitaitoisia ihmisiä on työttömänä ja erilaisten tukien varassa. Järjestelmässä on jotain pahasti pielessä, jos vanhustemme hoito ontuu ja sairaaloissa suljetaan henkilöstön vähyyden vuoksi osastoja. Potilaita sijoitetaan sitten käytäville ja osaston varastoon, niin kuin juuri viime viikolla tapahtui äidilleni, kun hän joutui viipymään yhden yön sairaalassa.

Kuntien talousvaikeudet heijastuvat koulu-sektorille. Odotettu koululakiesitys ei sisältänyt kuusivuotiaiden esiopetusta, niin kuin toivottiin ja niin kuin valmistelutyöryhmä oli esittänyt. Tämä olisi taannut tasavertaiset mahdollisuudet erilaisista oloista, erilaisista virikkeistä tuleville oppilaille ja antanut valmiuden varsinaisen opetuksen hyödyntämiseen itse oppivelvollisuuden alkaessa. Se olisi myös vähän kuronnut umpeen sitä välimatkaa, joka aiheutuu muuta Euroopan maita myöhemmästä kouluunmenoiästä ja harvinaisesta kielestämme, joka ei auta meitä paljon uusien länsimaisten kielten opiskelussa.

Kuntien on ollut pakko myös suurentaa opetusryhmiä, leikata erityisopetusta ja tukiopetusta. Kun sijaisia ei saa palkata, jätetään välillä ilman opettajaa oleva luokka toisen opettajan näennäisesti valvottavaksi. Opettajat ovat melkoisia ihmeolioita, mutta röntgenkatsetta heillä ei ole, joten lapset saattavat jäädä edesvastoittomasti ilman valvontaa. Säästösyistä oppikirjoja pitää kierrättää, joskus jopa kohtuuttoman repeleiksi asi.

Koulutusta ajatellen budjetin hyviä puolia on oppisopimuskoulutukseen, ammattikorkeakoulu-uudistukseen ja matemaattis-luonnontieteelliseen opetukseen varatut määrärahat. Kokemus on osoittanut, että oppisopimuskoulutus esimerkiksi on monelle väylä pysyvän työpäikan saamiseen, näin myös monet harjoittelupaikat

kat teknisellä puolella ja monessa muussa työssä.

Hallituksen taholta oli annettu ymmärtää, että tuloverotusta alennettaisiin, ja tätä odotettiin, melkein voisi sanoa että kieli pitkällä. Mutta ei pidä nuolaista ennen kuin tipahtaa, sanoo vanha sananlasku. Kansainvälisesti ja asiallisesti kohtuuttoman korkeaa tuloveroamme tulisi alentaa ensinnä pieni- ja keskituloisille. Toinen vaihtoehto helpottaa varsinkin pienituloisten kustannuksia olisi ruoan arvonlisäveron alentaminen 8 prosenttiin. Pienituloisimmilla käytettävissä olevista tuloista menee suhteellisesti suuri osa ravintokuluihin, joten ruoan hinnanalennus kompensoisi kohonneita kuljetuskuluja ja erilaisia leikkauksia.

Ihmytyksen aiheena on edelleen, miksi työttömyytemme on niin sitkeää laatua. Syitä työttömyyteen on ruodittu tämän eduskunnan toimesta 2,5 vuotta, mutta niin kauan kuin emme eri lähtökohdistamme, eri mielipiteistämme lähtien pääse yhteisymmärrykseen syiden vakavuudesta, emme voi korjata tilannetta.

Kun ministeri Jaakonsaari, niin kuin hallituksen muutkin ministerit, tuntevat varmasti eri maissa olevia käytäntöjä työelämän ratkaisuksi, olisi aiheellista soveltaa rohkeasti joitakin niistä, vaikkapa kokeiluluontoisesti. Monet kansanedustajat ovat tutustuneet esimerkiksi Irlannin ja Tanskan sekä Hollannin malleihin, joissa kaikissa olisi kokeilemisen arvoista. Irlannin partnership-ohjelmalla on luotu paljon pieniä yrityksiä, jotka sitten perustamisen jälkeen kokoontuvat joka kuukausi koulutettavaksi ja pohtimaan yhteisiä ongelmia.

Itse en ole suosittelemassa kokeiluun Uuden Seelannin tai Britannian tai USA:n malleja, joissa kaikissa inhimilliset tekijät on jätetty liian vähälle huomiolle. Tehokkuudestaan huolimatta, tai juuri siitä johtuen, ne eivät sellaisenaan sovi suomalaisen yhteiskuntaan.

Mielenkiintoista on, että ministeri Jaakonsaari ja monet hallituspuolueiden jäsenet tuomitsevat keskustan työreformin, vaikka ovat muulla nimikkeellä toteuttaneet tai toteuttamassa joitakin siihen sisältyvistä asioista. Kotitalouksien työllistämisestä puhuttiin keskustan työreformissa. Nyt sitä edes kokeillaan, vaikka mielestäni vero- ja yritysmalleja olisi pitänyt kokeilla samanaikaisesti joko samoilla alueilla maata tai koko maassa, mutta yhtä aikaa.

Pienlainoilla ja naislainoilla sekä pienillä toimialalajennuksilla on autettu pienyritysten rahoitusongelmia ja saatu luoduksi tai säilytetyksi

tuhansia työpaikkoja. Muutamia muita esimerkkejä löytyisi myös, mitkä ovat yhteisiä niin, että toivomme, että hallitus lukee vielä lisää tätä meidän työreformiamme ja toteuttaa edelleen joitakin sen ajatuksista.

Suuria toiveita asetamme työvoima- ja elinkeinokeskuksiin. Alku aina hankala, sanotaan, ja niin varmasti te-keskuksillakin. Niiden toiminta on järjestettävä pikaisesti niin, että eri sektoreiden resurssit saadaan järkevään ja tehokkaaseen käyttöön. Tiedottaminen on hoidettava huolellisesti, jottei turhia katkoksia tule tiedon puutteen vuoksi.

Ja enkä malta olla mainitsematta, että palvelu-alttius, joka ei tarvitse edes budjettivaroja, on iskostettava niin työttömien kuin yrittäjienkin kanssa työskenteleville itsestäänselvyydeksi; asiakas ei saa te-keskuksessa olla heittopussin asemassa. Mitenkähän hyvin tuloksiin muuten työllistämistoimissa päästäisiin, jos työvoima- ja elinkeinokeskusten henkilöstö saisi ylimääräisen palkkion jokaisesta aidosti työllistetystä?

Meidän pitäisi luoda oikeita pysyviä työpaikkoja, sen sijaan että työttömiä piilotetaan tilastoihin tai sellaiseen koulutukseen, joka ei johda mihinkään. Yritykset voisivat työllistää kymmeniätuhansia työttömiä, jos ne voisivat kokeilu- luontoisesti vaikka puolen vuoden ajan palkata henkilön ilman työn oheiskuluja. Valtio säästäisi työttömyyskorvauksissa ja saisi työstä verotuloa. Monista kokeilupaiakoista tulisi varmasti pysyviä, mutta työsuhteen pysyvyyttä ei saisi panna ehdoksi kokeilun aloittamiselle. Ja tähän lisäisin, että myös kuntasektorilla työpaikkoja saataisiin säilytetyksi taikka palautetuksi erilaisilla kokeiluilla.

Vielä haluan puuttua yhteen asiaan: Nimittäin hyvää tulosta tehneen Veikkauksen voittovarojen jakoon. Asetuksen mukaan urheilun ja liikunnan osuuden pitäisi olla 36,6 prosenttia ja nyt se on määritelty 24 prosentiksi. Kun koulujen liikuntaa on vähennetty, pitäisi urheilujärjestöjen pystyä korvaamaan tuota puutetta. Niin lapset, nuoret kuin aikuisetkin jakautuvat nykyisin liian selvästi aktiivisesti liikkuviin ja liian vähän liikkuviin. Yleiskunnan ja terveyden kannalta heidät pitäisi saada kaikki liikkumaan ja tässä kannustamisessa kilpaurheilu on oiva apu. Hyvä yleiskunto parantaa koululaisilla oppimistuloksia, kun taas liikunnan puute altistaa sairauksille. Aktiivinen liikuntaharrastus kasvattaa sosiaalisuuteen ja pitkäjänteisyyteen sekä kehittää organisointikykyä. Veikkausvoittovaroista on saatava oikeudenmukaisempi osuus liikunnalle ja ur-

heilulle niin toimintaan kuin liikuntapaikkarakentamiseen.

Arvoisa puhemies! Olisi vielä ollut monia asioita ruodittavana, mutta ehkä näin illan läheisyydessä jätän eläkeläisten savamaksusta puhumisen, veteraanien kuntoutuksen ja muutamat muut asiat toiseen kertaan.

Ed. Viitamiel: Arvoisa puhemies! Elävä elämä ja politiikan todellisuus tekevät usein, lähes aina, pilkkaa hyvistä yhteiskuntatieteiden teorioista. Kansantaloustiede on yhteiskuntatieteistä vaikutusvaltaisim, mutta useimmiten sekin saa väistyä poliittisten realiteettien tieltä. Finanssipolitiikkaa ei useinkaan harjoiteta talouden suhdanteiden vaihtelua tasaavasti, vaan päivänpoliittisten tarpeiden tyydyttämiseksi, niinpä valtio yleensä jakaa rahansa nousukaudella ja tapahtunut murehdistaan taantuman koettaessa. Vaa- lien läheisyys on tärkeämpi asia kuin talouden sykli.

Lipposen hallitus on talouspolitiikassaan pirstävä poikkeus. Se on uskaltanut irtiottoon taktikoinnin politiikasta. Se tekee talouspolitiikkaa todellakin oppikirjan mukaan ei kaavamaisesti, mutta kuitenkin selkeistä kansantaloudellisista lähtökohdista. Uuden talouspolitiikan teko alkoi hallitusneuvotteluista. Orastavan ja osin pettävälle pohjalle rakennetun talouskasvun tuloksia ei huutokaupattu hallitukseen tulille poliittisille ryhmille. Säästöt päätettiin toteuttaa viivyttämättä opposition vastustuksesta huolimatta ja riittävän suurina, vaikka poliittinen hinta tiedettiin korkeaksi.

Säästöohjelman vaikutukset ovat näkyneet talouden kehityksessä. Korkotaso laski ripeästi historiallisen alhaiselle tasolle ja on siellä pysynyt. Talouden kasvu on jatkunut koko ajan, vaikka kansainvälisen talouden kehitys on ollut kannaltamme epäsuotuisaa.

Työllisyys on parantunut jatkuvasti. Olemme yksi todella harvoista EU-maista, joissa ei takapakkia ole tullut.

Käsiteltävänä oleva valtion tulo- ja menoarvio jatkaa oikean taloudellisen vakauden politiikkaa. Talousarviota tehtäessä on uskallettu käyttää finanssipolitiikkaa oikea-aikaisesti. Vaikutuksista on vielä ennenaikaista puhua, mutta on selvää, että Suomen Pankin paineet rahapolitiikan kiristämiseen ovat tällä erää vähäiset. Samalla tulopolitiikalle on annettu veropoliittista liikkumavaraa.

Talouspolitiikan yleinen linja on kunnossa ja työllistävä kasvu jatkuu nopeana. Eduskunnan

tulee kuitenkin puuttua muutamiin yksittäisiin kysymyksiin, jotka pienestä kansantaloudellisesta merkityksestään huolimatta ovat tärkeitä sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja kansalaisten viihtyvyyden saavuttamiseksi. Työttömien ja erityisesti pitkäaikaistyöttömien asemaa parantava työvoimapolitiikan kokonaisuudistus näet sisältää joitakin kohtia, jotka olisi perusteltua harkita uudemmin kerran.

Työmarkkinatuesta ja työllistämistuesta yhdistämällä aikaansaadun yhdistelmätuen ehtoja ei missään tapauksessa tule laatia sellaisiksi, että ne olisivat työttömien kannalta kohtuuttomia. Kohtuutonta olisi, mikäli yhdistelmätuella työhön pääsevä ei saisi työllään kerryttää työttömyysturvalain mukaista työssäoloa eli työllistetty ei saisi lukea työpäiviä niihin kymmeneen kuukauteen, jotka vaaditaan työttömyysturvan piiriin pääsemiseen. Työtä tehtäisiin samalla tavoin työsuhteessa kuin muutoinkin, mutta työhön liittyvät sosiaaliset oikeudet olisivat ratkaisevasti heikompia.

Esitetty perustelu, joka näkyy työministeriön pohjapapereissa ja jonka mukaan yhdistelmätuki on sosiaalietuus, joka ei saa kerryttää toista sosiaalietuutta, on kestävä. Tukityökin on työtä. Sitä tehdään työsopimuksen nojalla työntantajien määräysten mukaan ja palkkaa vastaan. Emmehan me katso muidenkaan valtionapua saavien yhteisöjen työntekijöiden nauttivan sosiaalisista tulonsiirroista, kun he tekevät työtä palkkaansa vastaan.

Myös suunnitelma työllistämispalvelun lakkauttamisesta vaatii harkintaa tai vähintään työllistämispalvelun lakkauttaminen tulee ottaa edellä mainittua asiaa käsitellessä riittävän tarkasti huomioon. Jos työllistämispalvelusta päätetään luopua, sen toteuttamista tulee seurata. Työttömien yhdistykset ovat saaneet tukea noin 500 henkilön työllistämiseen nimenomaan tätä kautta, ja tämä tyypillisesti kolmannen sektorin toimintaa parhaimmillaan edustava työttömien toiminta on lohko, joka on jollain tavalla turvattu.

Arvoisa puhemies! Sisäasiainministeriön hallinnonalalta löytyy toinen mieltäni askarruttava seikka. Talousarvio toteaa poliisihallinnon painopistealueiksi toisaalta vakavien talousrikosten torjunnan ja toisaalta lähipoliisitoiminnan. Ensin mainittuun panostetaan myös resursseja. Uusia hyväpalkkaisia tutkijan virkoja perustetaan ja täytetään. Lähipoliisitoiminnan kehittäminen näyttää sitä vastoin jäävän pelkän toiveen tasolle. Ainakin päätös jättää satoja virkoja täyt-

tämättä viittaa siihen. Tavallisten kansalaisten viihtyvyyden kannalta lähipoliisitoiminnan kehittäminen on kuitenkin tärkeä osa poliisihallintoa. Tavallisen ihmisen kannalta poliisimiesten saaminen lähioihin, keskustoihin ja kylille on tärkeää.

Perinteisesti vaatimus laista ja järjestyksestä on ollut poliittisesti väritynyt. On katsottu, että poliittisen oikeiston asialistalle kuuluu vaatia lisää poliiseja kadulle. Mielestäni tällaista vaatimusta kaikessa kärjekkyydessään ei toki ole tarpeen esittääkään, mutta myös yksipuolinen käsitys siitä, että lain ja järjestyksen vaatimus olisi oikeistomonopoli, on korjattava. Kansalaisten ja vielä suuremmassa määrin Suomessa asuvien ulkomaalaisten turvallisuus on pidettävä erityisesti vasemmiston asialistan kärjessä.

Tuekseni haen mielelläni pari kansainvälistä esimerkkiä. Yli puoluerajojen varmaan Suomessa arvostettu Britannian pääministeri Tony Blair piti vaalikampanjassaan näkyvässä asemassa vaatimusta, jonka mukaan yhteiskunnan on puuttuttava rikoksen syihin ja myös rikoksen tekijöihin: "Be tough on crime, be tough on causes of crime." Saksassa vasemmiston näkyvä johtaja Gerhard Schröder on parhaillaan samalla asialla.

Suomeksi tahdon sanoa: Kaupunkien rappeutuminen johtuu monesta syystä. Se johtuu pitkäaikaistyöttömyyden yleisyydestä, mielenterveyspotilaiden heitteille jäämisestä, rakennusten fyysisestä rappeutumisesta ja myös siitä, että tavalliset ihmiset eivät enää uskalla olla kaduilla tai puistoissa. Tavallisten ihmisten hyvinvoinnista ja turvallisuudesta huolehtiminen vaatii kaikkiin kurjistumis- ja syrjäytymisilmiöihin puuttumista. Poliittinen vasemmisto ei saa hylätä tavallisia ihmisiä, ja juuri tavalliset vähäväkiset ihmiset kärsivät eniten lain ja järjestyksen puutteesta kaupungeissa ja maaseudun taajamissa.

Arvoisa puhemies! Esille ottamani epäkohdat ja niiden korjausesitykset ovat pieniä asioita. Varsinkin järjestyksenpidon vaatijaa voi nimitellä halvalla populismilla politikojaksi. Tämän syytöksen otan tässä valtiontalouden tilanteesta kernaasti vastaan. Vaatimus perusviihtyvyydestä on nimenomaan halpaa populismia. Se ei paljon maksa mutta vaikuttaa kansalaisten viihtymiseen enemmän kuin moni muu asia.

Ed. S a a r i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen vuoden 98 talousarvioesityksen peruslinjaukset ovat hyväksyttävissä. Valtiontaloutta tasapainotetaan siis edelleen. Pohjoismai-

sen hyvinvointivaltion ylläpitäminen edellyttää meiltä silti yhä lisää velanottoa. Noin 3 000 markkaa per asukas kasvaa jokaisen suomalaisen velkataakka ensi vuonna, tämä kaikki entisen noin 90 000 velkamarkan päälle. Korko- ja inflaatiotasot ovat matalia. Kauppa- ja vaihtotaseet ovat positiivisia, ja monet muutkin tunnusluvut suhteessa kansantalouden kokonaistuotantoon ovat kehittyneet suotuisasti.

Perusongelmana näyttää olevan se, että 90-luvun taitteen kansantulota vastaava tuotanto tehdään nyt noin 300 000 henkeä pienemmällä työvoimalla. Tuolloin työttömiä oli noin 100 000, nyt 300 000 enemmän. Työttömyyden nujertaminen edellyttää aktiivista rakennustoimintaa. Julkisuudessa esitettyjä puheita rakennusalan ylikuumenemisesta pidän yliampuvina. Nostokurki on edelleen hyvin harvinainen lintu Suomenmaassa. Työttömyyden voittamista tulisi tavoitella myös siten, että meidän yhteisen valtiomme omaisuuden myynnistä saatavia tuloja käytettäisiin nopeasti työllisyyttä edistäviin hankkeisiin. Tällöin tulee mieleen lähinnä erilaiset infrastruktuuri-investoinnit.

Aluepolitiikasta emme voi välttyä, kun tässä salissa puhutaan. Oma näkemykseni on, että hallitus on aluepoliittisessa ajattelussaan ollut selvästi edeltäjänsä tasapuolisempi siten, että eteläisenkin Suomen ongelmat ovat saaneet osakseen edes jonkinlaista ymmärtämystä.

Oman kritiikkini hallituksen toimintaa kohtaan perustan seuraaville näkökulmille:

Taloustalkoiden vetovastuu on kohdistunut korkeina veroina ja erilaisina leikkauksina liiaksi pieni- ja keskituloisiin. Vapaamatkustajia on näinä valtiontalouden kannalta vaikeina aikoina silti aivan liiaksi. Ei voi pitää perusteltuna, että eräitä sosiaalietuuksia myönnettäessä otetaan huomioon vain ja ainoastaan työtulot muiden tulojen jäädessä huomiotta. Lapsilisien osalta voitaisiin ottaa askel ikään kuin tarveharkinnan suuntaan korottamalla niiden nimellistasoa ja säätämällä lapsilisät veronalaiseksi tuloksi. Progressiivinen verotus leikkaisi tuolloin juuri hyvätuloisilta ja kuten tunnettua, progressiivinen verotus, niin ankaraa kuin se onkin, on kaikkein tehokkain tuloerojen tasaaja. Se on käynyt selväksi.

Kuntien verokertymät ovat lähes nollakasvussa, vaikka työllisyystilanne on selvästi parantunut. Eräänä merkittävänä tekijänä on pidetty sitä, että monet verovelvolliset ovat keventäneet verotustaan siirtämällä tulojaan yhteisöverotuksen piiriin, jolloin verokannaksi on muodostunut

vain 28 prosenttia. Tämä on tällä hetkellä laillista, mutta onko se oikeudenmukaista? Reilulta se ei ainakaan vaikuta. Vapaamatkustajia löytyy roppakaupalla myös kiinteistöverotuksen suunnalta. Esimerkiksi maatalouskiinteistöjen verovapaudelle on vaikea löytää perusteita, kun muita kiinteistöjä verotetaan ankarasti.

Kaiken kaikkiaan olosuhteet ovat sitten hallitusohjelman laatimisen muuttuneet niin paljon, että hallitusohjelman tarkistaminen olisi joiltakin osin aivan paikallaan. Näin siksi, että työllisyyden edelleen edistäminen vaatii nykyistä vaikeavampia keinoja. Työtä on kerta kaikkiaan voitava jakaa uudella tavalla, sitä on voitava jakaa yhä useammille ihmisille. Myös vero- ja taksapolitiikalla olisi tavoiteltava kaikkia maksukykyisiä tahoja valtiontalouden tasapainotustalkoisiin.

Hallituksen työn onnistumisen kannalta on avainasemassa hallituksen uskottavuus. Tässä mielessä on ollut huolestuttavaa todeta, että aikaisemmista useista lupauksistaan huolimatta hallitus esittää jälleen kuntien valtionosuuksien leikkaamista. Samaan sarjaan voidaan lukea esimerkiksi autojen käyttömaksu eli ajoneuvovero. SDP oppositiossa ollessaan vastusti ankarasti tuota veroa, mutta nyt hallitusvastuussa oma puolueeni on ollut valmis hyväksymään veron. (Ed. Ala-Nissilä: Se onkin järkevä vero!)

Auton omistamisen verottamisen rinnalle voitaisiin nyt nostaa myös muita esineitä ja välineitä, jos kerran sille tielle on lähdetty. — Kun ed. Ala-Nissilä, kollegani, täällä toteaa, että se on hyvin järkevä vero, niin tarroja mahtuu traktoreihin ja muskeliveneisiin. Kyllä kohteita löytyy, jos se linja otetaan. Minä en sellaista linjaa kannata. — Mielestäni näillä valtiontalouden kannalta suhteellisen pienillä markkamäärillä on nakerrettu suhteettoman paljon hallituksen uskottavuutta.

Hallituksen suunnitelmaa jättää vuoden 98 veroratkaisut tupon tuntumaan pidän hyvänä. Keskitetty tupo on maallemme tärkeä. Korostan, että meitä on vain 5 miljoonaa; meidän ei kannata isoissa asioissa riidellä. Kyllä me täällä voimme vähän nälviä ja huutaa vähän väliinkin, mutta isoissa asioissa niin ei kannata tehdä. Valtiovallan kannattaa olla tuossa omalla osuudellaan mukana. Kolmikannalla on saavutettu tähänkin asti hyviä tuloksia. Uskon siihen, että niitä voidaan saavuttaa konsensushengessä myös jatkossa.

Mitä tulee opposition rooliin, niin siltä suunnalta ei ole tehty yhtään vakavasti otettavaa

vaihtoehtoista ehdotusta. Työreformipaperilla on valitettavasti vain paperin arvo. Toteutessaankin se vain lisäisi eriarvoisuutta, huonontaisi työntekijöiden asemaa sekä kiristäisi verotusta. Se ei myöskään edistäisi työllisyyttä, joten työreformiksi kutsuttu paperi on pelkkää poliittista propagandaa. Ymmärrän kyllä logiikan, mikä siihen liittyy.

Sitten hieman paikallisempiin teemoihin. Läntisen Uudenmaan kannalta budjettiehdotusta voidaan pitää kohtuullisena. Hankoniemen erityisongelmiin on tarjolla pientä lohtua rautatieinvestointien välityksellä. Alueen vakavan tilanteen kannalta on kuitenkin ensiarvoisen tärkeää, että hallitus noteeraa pikaisesti myös Meltolan sairaalaa ja Hanko — Skogby-tieosuuden peruskunnostusta koskevien asioiden saattamisen myönteiseen lopputulokseen.

Täällä paljon puhutuista helikoptereista totean omalta osaltani, että niin tärkeää kuin itsenäinen ja uskottava puolustuspolitiikka onkin, koen, että lähialueidemme turvallisuustaso on paremminkin vahvistunut kuin heikentynyt viime aikoina. Näinä aikoina ja lähitulevaisuudessa Suomen ongelmat ovat työttömyydessä ja valtion jättiveloissa, eivät varmastikaan niin kovin paljon aseiden ja asejärjestelmien vähydessä.

Arvoisa puhemies! Kiinnitän lopuksi vielä huomiota hallituksen liikuntabudjettiesitykseen. Ensinnäkin lainaan eduskunnan omaa tahdonilmaisua, omaa päätöstä, suoraan budjettimietinnöstä viime joulukuulta. Silloin olemme päättäneet seuraavalla tavalla: ”Jatkossa tulisi siirtyä aikaisemmin noudatettuun käytäntöön, jonka mukaan liikuntapaikkojen hankkimiseen myönnettyjen lainojen lyhennykset ja korot tulisi siirtää kokonaisuudessaan liikuntakasvatustyön tukemiseen.” — Voin kertoa teille, että summa on 26 miljoonaa markkaa ensi vuonna. Hallitus ei esitä markkaakaan siirrettäväksi, vaan kaappaa kaiken, tämä siis eduskunnan tahdon vastaisesti.

Eduskunta on samassa yhteydessä todennut myös: ”Liikunta-alan ammatillista koulutusta edelleenkin rahoitetaan muusta ammatillisesta koulutuksesta poiketen veikkausvoittovaroista.” Jostain kummallisesta syystä on näin. Tämä oli suora lainaus. Eduskunta on tuolloin, siis vajaa vuosi sitten, peräti edellyttänyt, että liikunnan ammatillinen koulutus jatkossa rahoitetaan yleisistä budjettivaroista, kuten muukin ammatillinen koulutus. Hallitus esittää, että liikunta-alan ammatillista koulutusta rahoitetaan veikkausvoittovaroista ensi vuonnakin edelleen yli 20

miljoonalla markalla. Kun näin ei ole tehty, niin täytyy sanoa, että nyt jos koskaan eduskunnalla olisi aihetta pitää kiinni tuoreista ja aikaisemmista päätöksistään ja siitä jäljellä olevasta arvovalasta, jos ja kun sitä jonkin verran vielä on jäljellä.

Erikaisen tärkeässä roolissa eduskunnan kannalta ovat valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaoston jäsenet, jotka sorvaavat tältä osin budjettimietinnön. Eduskunnan vuosien saatossa esittämällä lukemattomilla lausumilla ym. ponsilla ei ole, hyvät ystävät, toistaiseksi ollut markkaan vaikutusta liikuntabudjettiin. Rohkenen toivoa, että eduskunta haluaisi tässäkin asiassa käyttää eduskunnalle kuuluvaa suvereenia budjettivaltaa, vai alistummeko jälleen tänä vuonna jonkinlaisiksi ponsipelleiksi. Puheet virkamiesvallan kasvamisesta näyttävät nimittäin vahvistuvan ja saavat juuri tällaisella menettelyllä tuulta siipiensä alle.

Vihoviimeiseksi lopuksi liikunnasta: Liikunnan osuus Veikkaus Oy:n voittovaroista on budjettiesityksen mukaan ennätysalhaisella tasolla, 22 prosenttia. Markkamääräisesti siellä on muutamman miljoonan markan nousu — se on ikään kuin lohdutuspalkinto — mutta suhteellinen osuus ei ole koskaan Suomen historian aikana ollut näin alhaalla. Tämän voisi vielä ymmärtää, jos tulolähde toimisi jotenkin tappiollisesti, mutta koska Veikkaus osakeyhtiö ei ole tehnyt niin suurta voittoa kuin se on tehnyt tänä vuonna ja tulee todennäköisesti tekemään ensi vuonnakin. Tämä on sellainen kaava, että kansanedustajien ei kannata mennä urheiluseurojen vuosijuhliin puhujiksi. Tämä on niin vakava asia. Tämä on mahdoton kaava.

Miten tästä eteenpäin? Arpajaislaki on valmis-teilla. Sinne tulisi mielestäni ehdottomasti saada kirjatuiksi edunsaajien jako-osuudet, olkoot ne mitä tahansa, mutta lakiin, ettei voida seitsemää kertaa asetusta muuttaa, niin kuin nyt veikkausasetusta on vesitetty jo seitsemännen kerran peräkkäin. Tässä on yhtä huonot jauhot niin Lipposen kuin Ahonkin hallituksella, siinä mielessä meillä ei ole paljon toinen toisiamme syyttelemisen. Arpajaislaki rauhoittaisi ilmapiiiriä ja sen soisi valmistuvan samaa tahtia kuin valmisteilla olevan liikuntalain eli voimaantumisen 1.1.98.

Summa summarum: Tällä pienellä snobbailulla, joka liittyy veikkausvoittovaroilla konstailemiseen, että niitä kohdistetaan muihin kuin yleishyödyllisiin tarkoituksiin, voidaan aiheuttaa satojen miljoonien vahingot siinä tilanteessa, että Veikkaus Oy, sen monopoliasema, saatetaan kyseenalaiseksi jossakin kansainvälisessä tuomiois-

tuimessa, EU:n tuomioistuimessa esimerkiksi, murretaan Veikkaus Oy:n monopoliasema sillä perusteella, että se ei käytä voittovarojaan täysimääräisesti yleishyödyllisiin tarkoituksiin, siis nuorisotyöhön, liikuntaan, tieteen, taiteen, kulttuurin tulemiseen. Silloin tämä taiteilu on tullut todella kalliiksi. Soitan näitä varoittavia kelloja sen tähden, että ei tunnu signaali menevän perille ja ettei ainakaan jälkeen päin sanota, että kun ei kukaan varoittanut, kun ei kukaan sanonut. Tässäkin mielessä liikuntabudjetilla, vaikka se on vain 440 miljoonaa markkaa koko hommasta eli vajaa 100 markkaa suomalaista kohden — ei sillä yhtä kertaa pääse terveyskeskuksessa käymään, hinta on niin alhainen — pidetään suomalaisesta nuorisosta siihen mittaan ja määrään asti huolta, että se on tämän jollotuksen arvoinen.

Ed. Lindqvist (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Saarinen puuttui erittäin tärkeään kysymykseen. Eduskunta on sekä salissa että sivistys- ja tiedejaostona vaatinut useamman kerran sekä arpajaislain toteutumisen kiirehtimistä että liikuntaosuuden määrittelyä. Kun ed. Saarinen totesi, että olkoon jako-osuus mitä tahansa, siitä olen kyllä aivan eri mieltä. Koskaan ei liikunnan osuus todella ole ollut näin alhainen. Kun Ahon hallitus teki viimeistä budjettiaan, se oli kuusi prosenttia enemmän kuin tällä hetkellä ja silloin täällä oli maailmanlopun meininki ja haukuttiin aivan tarkasti, että kulttuuriministeri ei lainkaan ymmärrä.

Sen tähden näkisin, että meillä kaikilla, jotka haluamme liikuntaa edesauttaa kunnissa, on tässä talossa tärkeä rooli sen tähden, että varakkaat voivat aina harjoittaa haluamaansa liikuntaa, mutta lapset ja nuoret ovat heikommassa asemassa. Muun muassa kuntien ja urheiluseurojen järjestämiä mahdollisuuksia erilaisiin liikunta-muotoihin on tullut erittäin paljon viime vuosina lisää eli jakajia on tullut lisää, mutta siitä huolimatta vuodesta 90 lähtien liikuntavarat eivät ole nousseet, vaan ovat 12 miljoonaa, kun esimerkiksi kulttuurin noin 600 miljoonaa, joten kyllä jako-osuuksissa jotain aivan perusteellisesti ottoa on.

Ed. Saarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Lindqvistin puheenvuoron johdosta totean vain, että ensinnäkään en missään olosuhteissa halua laittaa edunsaajia vastakkain. He ovat kaikki rahansa ansainneet ja kaikki tekevät loistavaa, erinomaista työtä. Tämä ”mitä tahansa” pitää sisällään sen — tar-

koitin, en osannut sanoa sitä varmaan riittävän selvästi — että edunsaajien kannattaa sopia ja rauhoittaa tilanne ja keskittyä varsinaiseen toimintaan eikä tällaiseen viidakkosotaan, missä riidellään ja kamppaillaan keskinäisestä jakosuhteesta.

Mitä tulee edellisen ja nykyisen hallituksen liikuntapolitiittiseen linjaan, olkoon, että olosuhteet ovat varmaan nyt paremmat kuin Ahon hallituksen aikana, niin Ahon hallituksen aikana liikunnan määrärahat laskivat vuosittain paitsi suhteellisesti myös absoluuttisesti. Nyt Lipposen hallituksen aikana suhteellista laskua tapahtuu, mutta absoluuttinen määrä, siis markat, on vähän nousussa. Jos sen sanoo selkokielellä, niin se syöksykierto, joka Ahon hallituksen aikana oli liikuntamarkoissa, on saatu oikaistuksi nyt vaakalentoon ja hiukan on nokka ylöspäin, mutta ei voi herran huonetta rakentaa vielä näilläkään esityksillä.

Ed. Mölsä: Arvoisa puhemies! Oman puheenvuoroni ajattelin aloittaa aivan samalla tavalla kuin edellisenkin puhuja. Siinä suhteessa toteaisin, että budjetin yleislinjaukset talouden tervehdyttämiseksi ovat kyllä hyväksyttäviä. Usean hyvän kasvuvuoden tuloksena pidänkin luonnollisena, että budjettialijäämiä voidaan selkeästi pienentää. Uskon kuitenkin, että myös Emu-kriteerien täyttäminen on ollut hallitukselle yhtä tärkeä, ellei tärkeämpikin tavoite. Näitten yleislinjausten lisäksi budjetti koostuu pienistä asioista ja se pitää sisällään mielestäni linjauksia, jotka jo nyt ovat aiheellisesti herättäneet kysymyksiä siitä, miksi hallitus on budjettiesityksensä näin menetellyt.

Yksi tällainen on liikennebudjetti. Se lyö korvalle lähes kaikin liikennevälinein tapahtuvaa liikkumista. Kun Suomi on pitkien etäisyyksien maa, jokainen ymmärtää, että liikenne on aivan avainasemassa niin työssäkäynnin kuin yritysten kuljetustenkin suhteen.

Bensiinin hinnankorotus 25 pennillä ja dieselin korotus 19 pennillä nostaa Suomen yhdeksi Euroopan kalleimmaksi polttoaineveron maaksi. Tiukkenevassa kilpailussa tämä ei tietenkään ole mikään yhdenkertainen asia. Myös eduskunnan tilintarkastajat ovat vuoden 95 kertomuksen yhteydessä puuttuneet polttoaineen korkeaan verotukseen. Tilintarkastajat esittivätkin tuolloin, että polttoaineen verotuksen huojentamista pitäisi harkita välittömästi, kun taloudelliset edellytykset sen sallivat. Vaikka tämä lievennys siihen on laitettu, niin minusta on oleellista se, että

niinkin korkealta taholta kuin tilintarkastajien toimesta tähän on puututtu.

Auto on myös välttämätön kulkuväline useimmille perheille lasten päivähoidon ja työmatkojen takia. Jos voisi kuvitella, että vaihtoehtona yksityisautoilulle hallitus pitäisi julkista liikennettä, on todettava tässä yhteydessä, että tämä polttoaineiden hintojen korotus toki lisää näitäkin kustannuksia.

Aikaisemmin minulla oli käsitys, että vihreät ja miksei vasemmistokin, tukee nimenomaan julkista liikennettä, ja tätä taustaa vasten olikin melkoinen yllätys, että hallitusohjelmasta riippumatta julkisen liikenteen arvonlisävero nousee kahdella prosenttiyksiköllä. Samanaikaisesti edelleen hallitus esittää työmatkakulujen vähenemisen karsimista. Kun nämä kaikki asiat ynnätään yhteen, voikin kysyä, miksi erittäin tärkeä yhteiskunnan osa halutaan yleensä moukroida näin kokonaisvaltaisesti. Auto ei ole enää ihmisille mikään luksushyödyke, kuten pitäisi jokaisen Suomessa jo ymmärtää, vaan ainakin Kehä III:n ulkopuolella se on perheiden jokapäiväinen välttämättömyshyödyke.

Arvoisa puhemies! Maatalousbudjetti perustuu lähes kokonaan EU-säädöksiin ja säädösten mukanaan tuomaan kansalliseen tukipakettiin. Tietävästi hallituksessa ei edes harkittu sitä, että tämä kertaalleen rajusti karsittu kansallinen tukipaketti palautettaisiin sopimuksen edellyttämään muotoon. Näin ollen katsoisin, että ne puolueet, jotka tätä sopimusta aikoinaan olivat tekemässä, nykyisistä hallituspuolueista RKP ja kokoomus, edelleen kantavat kyllä valtavan vastuun siitä, että juuri solmittu sopimus ja siinä edellytetty tukitaso on aivan eri luokkaa tänä päivänä kuin sopimus edellytti.

Tätä tilannetta mielestäni pahentaa edelleen se, että sopimuksen edellyttämä tuotteiden hinta ja toisaalta kustannussuhde on jäänyt pelkäksi haaveeksi. Tässä kaikessa varsinkin yksittäinen viljelijä tuntee kyllä petoksen makua. Tästä ei enää kukaan tänä päivänä tunnu kantavan vastuuta. Vähintä, mitä minusta nyt budjetin yhteydessä voitaisiin tehdä, on palauttaa tämä kansallinen tuki sille sovittulle tasolle, jota EU-sopimus edellytti. Toki kun se oli siirtymäkauden tukea, niin se ei ole markkamääräisesti enää sitä kuin sopimuskentekoaikana.

Myös metsälainsäädäntö on ollut varsin rajun uudistuksen kohteena. Työ on edelleen kesken metsänhoitoyhdistyksiä koskevan lain kohdalla. Huomiota kuitenkin herättää, että jo toteutettuihin uudistuksiin eivät ole tuoneet työrauhaa

metsähallintoon. On aivan käsittämätöntä, että juuri sovittujen metsäkeskusten rahoitusta ollaan leikkaamassa jälleen siten, että toimintamenot supistuvat kahdeksan miljoonaa markkaa. Tämä merkitsee sitä, että jo vähentyneet työpäivät ovat jälleen uudelleen uhattuina ja uusiin lakeihin perustuva valvonta- ja suunnittelutyö jää tekemättä.

Arvoisa puhemies! Eräs ryhmä jo on myös näitten leikkausten kohteena, kuten monet muutkin. Tällainen ryhmä on kuntataloudet, johon täällä on monessa yhteydessä puututtu. Kunnat ovat sopineet valtion kanssa leikkauksista, jotka ovat noin 225 markkaa per asukas. Mutta tätä leikkausta edelleen kasvatetaan niin, että se lisääntyy noin 60 markkaa asukasta kohti. Erityisen suuri lisäleikkaus kohdistuu yhteisöveroon, jonka jakosuhdetta muutetaan kuntien tappioksi niin, että kunnat menettävät kunnasta riippuen aina 11 markasta 600 markkaan asukasta kohti. Tämä merkitsee aikaisempien leikkausten lisäksi sitä, että kunnat ovat pakotettuja tekemään edelleen leikkauksia, jotka kohdistuvat suoraan kuntalaisiin.

Me tiedämme, että jo nyt muun muassa opeustoisissa ja sosiaali- ja terveystaloudella on jouduttu mahdollisiin tilanteisiin, jotka heijastuvat erittäin kielteisinä pitkälle tulevaisuuteen. Onkin todettava noin sopimusteknisesti, että tällaisten yhteisesti hyväksyttyjen sopimusten yksipuolinen purkaminen vie innon, uskottavuuden ja pitkäjänteisyyden kuntien toiminnalta.

Lopuksi, arvoisa puhemies, pienenä mutta yksittäisen ihmisen kannalta sinänsä merkittävänä asiana toisin esille seikan, joka liittyy nimenomaan opiskelijoitten opintotukeen ja nimenomaan asumistukeen. Tämä leikkaus kohdentuu niin, että jos opiskelija asuu vanhempien omistamassa asunnossa, hän menettää asumistukensa. En tiedä, kenen älynväläys tai sanosinko kateuden osoitus tämä esitys on, mutta mielestäni se on käytännön elämälle täysin vieras. Se suorastaan pakottaa hakemaan järjestelyjä, joilla tällainen poliisivaltioon kuuluva säädös voidaan kiertää. Tällaisia vastaavia säädöksiä on tullut viime vuosien aikana muun muassa päivähoitolakiin, joilla lasten ja perheiden kannalta järkevät hoitomuodot lailla estetään. Jatkossa säästöpolitiikka, jos sitä tässä mittakaavassa harjoitetaan, pitäisi pystyä kuitenkin tekemään niin, että käytännön elämälle vieraat ratkaisut voitaisiin mahdollisimman tehokkaasti välttää eikä tehdä yksittäisistä kansalaisista tietoisesti lain kiertäjiä.

Ed. Tahvanainen: Arvoisa puhemies! Ensi vuoden talousarvioesitystä tarkasteltaessa nousee esiin usea eri asia, niin työllisyyteen sat-saaminen kuin vastapainona raamien niukkuus, kuntien valtionosuudet ja muun muassa puolustushankinnat, joista paljon on tässä salissa keskusteltu. Jo hyvissä ajoin ennen esityksen tuomista eduskuntaan oli julkisuudessa esillä budjetin sisällään pitämät suuret linjaukset. Näin ollen kokonaiskuvan saaminen valtion tulosten ja menojen suuruuksista on ollut kansalaisillekin helppo tehtävä, eli budjettikirjaa aukaisematta on voinut saada nuo luvut tietoonsa.

Kokonaiskuvan saaminen valtionvarojen yksityiskohtaisemmasta käytöstä eli sektoreittain tarkasteltuna on aika vaikeaa. Lisäksi myös hankkeiden ja määrärahojen tarkastelu poikki-ministeriöillisesti esimerkiksi alueelliselta näkökulmalta on hankalaa ja melkein pä mahdotonta.

Sisäasiainministeriö asetti viime talvena erityisen Itä-Suomi-työryhmän pohtimaan maamme köyhimmän alueen aseman parantamista erikoistoimenpitein. Työryhmän ehdotukset olivat rakentavia ja esityksiä budjettiin on tehty runsaasti. Itselläni ei ole aihetta epäillä pääministerin todellista huolta Itä-Suomen kehittämisestä, mutta raamibudjetissa kohteita Itä-Suomeen on odotettua vähemmän. Jäämmekin nyt odottamaan, että ministeriöt toteuttavat raamiensa puitteissa valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisia linjauksia Itä-Suomen erityisasemasta. Valtioneuvoston tehtäväksi jää huolehtiminen päätösten toimeenpanosta ja ministeriöiden välisen yhteistyön aloittamisesta Itä-Suomen hankkeiden koordinoimiseksi.

Valtion talousarvio voisi mielestäni olla nykyistä hieman yksityiskohtaisempi. Hankkeita voisi siis olla enemmän budjettikirjassa. En halua takaisin entiseen siltarumpupolitiikkaan, vaan hallittuun budjettikokonaisuuksien ja hankkeiden suunnitteluun ja näiden pohjalta tehtäviin määräraha päätöksiin eduskunnassa. Budjetin liitteinä tulisi myös mielestäni olla jonkinasteinen alueellista panostusta esittelevä osio, jossa tarkempaa aineistoa alueelle kohdistuvista valtion toimista esitettäisiin helpoimmin vertailtavassa muodossa.

Arvoisa puhemies! Lähetekeskustelua on leimannut keskustelu puolustusvoimien helikopterihankinnoista. On ollut mielenkiintoista seurata, kuinka eduskunnan niin sanotusti militanteimmat ja rauhantahtoisimmat vastustavat yhdessä tuumin puolustusvoimien kehitystä modernimpaan suuntaan. Kun helikopterikeskuste-

lu on kerran noussut ja nostettu isoimmaksi kysymykseksi, ei minunkaan ole syytä olla ilmaise-matta omaa mielipidettäni asiassa. Mielipiteeni on, ja se onkin hyvin samansuuntainen kuin sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän puheenjohtajan Erkki Tuomiojan esille tuoma kanta, että puolustusvoimille ei tule ilman perusteellisia lisäselvityksiä ja tarkempia arvioita myöntää valtuutusta hankkia helikoptereita. Asia on perusteellisesti tutkittava ja sen jälkeen tehtävä faktoihin perustuva päätös hankinnan mielekkyydestä.

Valtion talousarvioesityksessä leikataan kuntien valtionosuuksia. Valtiontalouden vakauttaminen on ollut ja tulee olemaan hallituksen ohjenuorana koko vaalikauden ajan. Kuntien osuus koko julkisen talouden tasapainottamisessa on ollut merkittävä. Oppositio esitti ryhmäpuheen-vuorossaan syytöksen, jonka mukaan nykyinen hallitus olisi ollut edellistä kovakisempi kuntia kohtaan. Ahon hallitus leikkasi kunnilta ed. Saaren mukaan 11,4 miljardia markkaa, kun Lipposen hallitus on leikannut 12,8 miljardia markkaa. Kehuessaan saavutuksia edellisen hallituksen aikaansaannoksista oppositio tulisi muistaa, että Lipposen hallitus on leikannut kuntien valtionosuuksia verotulojen kasvaessa toisin kuin Ahon hallitus, joka syvensi taantumaa leikkaamalla kunnilta jo ennestäänkin pienenevää verokerty-mää. Tämä on sitä oppositio huolestumista.

Huoli kuntien taloudesta on kuitenkin aiheellinen, vaikka arvostelenkin tässä oppositio kantoja. Kunnilla on tänä päivänä maksuvaraa ja talous on kohentunut verotulojen kasvun myötä, mutta tilanne ei kuitenkaan ole aivan samanlainen kaikkialla, vaan kuntatalous erilaistuu. On olemassa hyvin menestyviä kasvukeskuksia ja rikkaita maaseutukuntia, mutta myös talousvaikeuksissa kamppailevia kuntia.

Kuntatalouden kannalta tärkeätä on, että alueelliset keskuskeskukset kykenevät säilyttämään palvelutasonsa, mutta valitettavasti jotkut maakunnalliset keskustaajungit muiden muassa ovat edelleen ahdingossa, esimerkkinä kotikaupunkini Joensuu, jonka taloudellinen tilanne on huomattavan kurja tällä hetkellä. Kahdelle seuraavalle vuodelle säästöjä on tiedossa noin 50 miljoonaa ja palvelutason säilyttäminen vaatii siis näin ollen todella omaehtoista kehittämistä. Tähän viitaten kantani onkin, että harkinnanvaraisten avustusten lisäämistä tulisi pohtia todella tarkkaan valtiovarainvaliokunnan käsitellessä tätä budjettia.

Positiivista budjetissa on tietenkin peruslinjaus talouden tasapainottamisesta. Työllisyyden

hoitoon kohdistettavat uudistukset ovat kiitoksen arvoisia, ja nämä ovat hyvin tarvittavia erityistoimenpiteitä tässä tilanteessa. Yksittäisiä hyvin positiivisia uudistuksia ovat myös veteraanien aseman ja kuntoutuksen laajentaminen, omaishoitajien aseman parantaminen, lääkkeiden arvonnalisäveron laskeminen ja 18-vuotiaiden opintorahan nosto.

Arvoisa puhemies! Valtion ensi vuoden talousarvio on niukan linjan budjetti, jossa ei ole suuria yllätyksiä. Onneksemme se ei sisällä suuria sosiaaliturvaleikkauksia. Tutkimukseen ja teknologiaan panostetaan ja velkaa otetaan aiempaa huomattavasti vähemmän. Työllisyyteen panostavaa ja vakaata talouspolitiikan linjaa tuleekin siis jatkaa edelleen.

Ed. Puhjo: Arvoisa puhemies! Kun vuosi sitten puhuin talousarvion lähete keskustelussa, kiinnitin huomiota puolustusministeriön budjetin kasvuun ja ennätyksellisiin asehankintamäärärahoihin. Nyt voisin suurelta osin toistaa tämän puheenvuoron, sillä myös ensi vuoden budjetissa puolustusministeriön määrärahat kasvavat ja asehankintamääräraha kohoaa jälleen uuteen ennätykseen. Puolustusministeriön budjetti kohoaa ensi kerran yli 10 miljardiin markkaan. Se on harvoja pääluokkia, joissa budjettiesityksen menot kohoavat sekä tämän vuoden budjettiin että hallituksen päättämiin menokehyksiin verrattuna. Puolustusministeriön suhteellinen osuus koko budjetista kasvaa myös.

Asemäärärahat ovat hallituksen talousarvioesityksessä ennätykselliset 4,7 miljardia markkaa, noin 500 miljoonaa markkaa tämänvuotista suuremmat. Kasvu perustuu lähinnä Hornet-hävittäjien kallistumiseen, mutta pohja muodostuu 1990-luvulla vahvistetuista asetilausohjelmista. Vuoteen 1996 verrattuna asebudjetti on kohonut 1,1 miljardilla markalla. Jos tyydyttäisiin vuoden 1996 tasoon, voitaisiin tällainen rahausuma osoittaa muihin, paremmin työllisyyttä tukeviin ja sosiaalisiin kohteisiin, mitä tulemme myöhemmin esittämään.

Kun myös tämä talousarvioesitys otetaan huomioon, on nykyhallitus antamassa jo yli 10 miljardin markan tilausvaltuudet. Yhteensä tällä vuosikymmenellä budjetit ovat sisältäneet yli 33 miljardin markan monivuotiset asetilausohjelmat. Jos tällä tiellä jatketaan, lähestytään pankkituen tähtitieteellisiä summia.

Budjettiesityksessä oleva uusi 7,7 miljardin markan ohjelma on perustelutekstin mukaan tarkoitettu valmiusyhtymien varustamisen aloitta-

miseen. Vuosina 1998—2006 aiotaan tämä summa käyttää muun muassa Maavoimien pimeätoimintakyvyn, suojan ja johtamiskyvyn, liikkuvuuden sekä ammus- ja ohjusteknologiaan perustuvan kehittyneen tulivoiman ja epäsuoran tulen ulottuvuuden parantamiseen. Ohjelmalla käynnistetään helikopterihankinnat, joiden hintaa budjettiesityksessä ei kuitenkaan kerrota. Sanamuodosta päätellen uusi tilausvaltuus voidaan käsittää uuden varusteluohjelman alkupaloiksi, jota vielä seuraavat pääruoka ja jälkiruoka. Kun budjettiesityksen perustelujen mukaan kyse on selvästi 8 miljardia markkaa suuremmasta ohjelmasta, pitää ohjelman koko laajuus ja hinta kertoa myös eduskunnalle, ennen kuin eduskunta ylipäätään voi päättää tilausvaltuuksista. Kokemukset Hornet-hävittäjistä opettavat, että valuuttakurssien ja varsinkin indeksien muutokset on etukäteen syytä ottaa laskelmissa huomioon.

Asetilauksista on tehty eräänlainen lumipallo, jossa jokaisen ohjelman perusteluissa pohjustetaan samalla uusia asetilauksia. Jo tämän vuoden budjetissa olevan 2,7 miljardin markan asetilausohjelman tarkoitukseksi määriteltiin lähinnä uusien hankintojen edellytysten luominen. Nyt esillä olevan helikopterihankinnan perusteluista käy selvästi ilmi, että kyse olisi vasta hankinnan ensimmäisestä vaiheesta. Vuosituhannen vaihteessa budjettiin olisi tulossa vielä toinen tilausvaltuus, jolla saatettaisiin loppuun helikoptereiden ase-, huolto- ja tukeutumisjärjestelmien hankinnat. Tällaista blankovaltakirjaa ei eduskunta saa hyväksyä varsinkaan, kun varuskuntien kunto ja huolenpito taivasalla säilytetyn kalliin kaluston toimintakunnon ylläpidosta on retuperällä.

Arvoisa puhemies! Uuden varusteluohjelman ja helikopterihankintojen läpivientiyritys antaa selkeän kuvan hallituksen arvomaailmasta. Nyt laman jälkeisenä aikana, kun massatyöttömyydestä näyttää tulevan pysyvä ilmiö, sadattuhannet työttömät kamppailevat toimeentulonsa ja terveytensä kanssa. He odottavat ja he tarvitsevat enenevässä määrin yhteiskunnan tukea. Vastauksena tälle kaikkien tietämälle todelliselle tarpeelle hallitus on supistamassa sosiaali- ja terveydenhuollon menoja tuntuvalta tavalla, mutta sijoitettuun rahamäärään verrattuna huonosti työllistäviin asehankintoihin löytyy samanaikaisesti rutkasti lisää varoja.

Valtion tilinpäätöksessä vuonna 94 puolustusmenot olivat 9,1 miljardia markkaa. Ensi vuodelle esitetään puolustusmenoiksi 10,1 miljardia

markkaa eli nousua puolustusmenoissa on tasan 11 prosenttia. Samaan aikaan sosiaali- ja terveydenhuoltomenot ovat supistumassa 53,6 miljardista markasta 43,4 miljardiin markkaan eli tasan 19 prosenttia.

Kaikissa kansalaiskyselyissä korkeimmalle arvostettuja sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluita hallitus on neljässä vuodessa supistamassa yli 10 miljardia markkaa. Siten hallitus on käytännössä valmistautumassa elämää hävittävään toimintaan, mutta katsoo vain sivusta elämää säilyttävän toiminnan rapautumista. On vaikea ymmärtää, että miljoonien suomalaisten välttämättömiin palveluihin suhtaudutaan niin välinpitämättömästi.

Arvoisa puhemies! Oma lukunsa on uuden varusteluohjelman ja helikopterihankintojen yhteys turvallisuuspolitiikkaan. Asiantuntijat puhuvat täysin avoimesti Puolustusvoimien sopeuttamisesta Naton vaatimuksiin ja asejärjestelmien tekemisestä Nato-yhteensopiviksi. Ilmeisesti budjettiesityksessä oleva uusi suuri asetilaohjelma on askel sillä tiellä, jolla Suomi yritetään tehdä Nato-kelpoiseksi. Tämä olisikin johdonmukaista jatkoa koko 90-luvun harjoitetulle sopimus-, lainsäädäntö- ja yhteistyötoiminnalle Naton kanssa. Me emme hyväksy Suomen Nato-jäsenyyttä.

Me kaikki tässä salissa hyväksymme, että jokaisella maalla tulee olla puolustusvoimat oman maansa puolustamiseen. Puolustusvoimia tuleekin kehittää tässä hengessä. Nato-jäsenyyteen pyrkivällä asehankintaohjelmalla helikoptereineen heikennetään varmuudella Suomen puolustusvoimien toimintakykyä. Kalliit asehankinnat johtavat toimintamenojen vähenemiseen, mikä avoimesti budjettiesityksessä myönnetäänkin. Kun maamme puolustamisessa todellisessa kriisitilanteessa tarvitaan koko organisaatiota hyvässä toimintavalmiudessa, ei siinä muutaman komppanian superliikkuvuus paljon auta. Vai onko kyse sittenkin aivan jostain muusta? On kysyttävä: Onko hallitus valmistautumassa maan sisäisten levottomuuksien taltuttamiseen?

Lopuksi puutun viimevuotiseen tapaan varusmiesten asemaan, eikä kantahenkilökunnankaan asemassa hurraamista ole. Budjettiesityksessä ei ole nykyään mainintaa varusmiesten päivärahojen korottamisesta. Ilmeisesti sitä ei aiota toteuttaa, vaikka perusteluissa puhutaan varusmiesten sosiaalis-taloudellisen aseman uudistamisesta. Tähän asiaan olisi saatava selvyys: Aiotaanko varusmiesten päivärahoja vielä korottaa tämän vuosisadan aikana? Edellinen tarkistushan oli

vuonna 1991. Välinpitämätön suhtautuminen henkilökunnan ja varusmiesten asemaan ei ainaakaan paranna maamme puolustuskykyä.

Ed. Lindqvist: Arvoisa rouva puhemies! Kaikki varmasti ovat sanoneet niin monet asiat, joita aion joiltakin osin käsitellä, joten pyydän anteeksi, jos se on hiukan pitkäväteistä, mutta jokunen sana minultakin.

Budjetin silmäily on laittanut arvioimaan, yrittääkö Lipposen hallitus tehdä suomalaisista mökkihöperöitä. Tähän johtopäätökseen on tul-tava väistämättä, mikäli tarkastelee budjetin linjauksia niin yksityisautoilun kuin joukkoliikenteenkin osalta. Hallitus suorastaan ryöstää autoilijoita, niin hurjasti ovat polttonesteiden hinnat nousseet. Ja budjetissa esitetään taas 20 penniä bensiiniin ja 15 penniä dieseliin verolisäykse-nä, lisättynä tietenkin arvonnäisäverolla. Tällä hetkellä bensiinissä on jo 75 prosenttia veroja. Myös moottoriajoneuvoveroina kerätään 900 miljoonaa markkaa. Lisäksi autoveroina kerätään 4,5 miljardia ja ajoneuvoveroina arvioidaan kerättävän 1 140 miljoonaa markkaa.

Samanaikaisesti Lipposen hallitus lisää matkakuluvähennyksen omavastuuosuutta, vaikka pitäisi tehdä päinvastoin, jotta kannattaisi ottaa työpaikka vastaan vaikka vähän kauempaakin. Pääkaupunkiseudun ulkopuolella on lähes kaikkialla Suomessa heikot julkisen liikenteen palvelut, joita hallitus kurittaa vielä nostamalla arvonnäisäveroa joukkoliikenteeltä 6:sta 8 prosenttiin. Ehkäpä hallitus haluaakin ihmisten piiloutuvan kotimökkeihinsä, jotteivät kokoonnu ainakaan hallitusta haukkumaan turhan usein. On siinä kyllä mielestäni muitakin uhkia. Nimittäin tulevien veronmaksajien syntyminen saattaa vaikeutua, kun riiuureissut jäävätkin vähemmälle kalliiden liikkumiskustannusten vuoksi.

Lipposen hallituksen budjettiesitys on perustaltaan muutenkin outo. Onhan eduskunnan käytävä tätä lähetekeskustelua tietämättä lopulista veroratkaisua, joka saattaa paljonkin vaikuttaa budjetin sisältöön. Ratkaisuhan on siirretty tupopöytäan, jossa ei ole eläkeläisten eikä työttömien edustusta. Tuleva ratkaisu vaikuttaa myös kuntien budjetin laadintaan, mutta Lipposen hallitushan petti jo kuntakentälle antamansa lupaukset, joten uudet heikennykset kuntien osalta lienevät odotettavissa.

Kunnilla ja valtiolla vallitsee kuitenkin tietynlainen viha—rakkaus-suhde, ollaan aika tarkasti kytköksissä toisiimme. Sen tähden tuntuivat oudoilta tänään sosiaaliministeri Huttu-Juntusen

arviot siitä, että matkailumalla ja tutustumalla joidenkin kuntien hyvin järjestettyihin palveluihin niissä kunnissa, joissa painitaan todella suurissa taloudellisissa ongelmissa, löytyisikin ratkaisu. Kyllähän matkailu aina avartaa ja kannattaakin miettiä laatuja järjestelmiä ja palveluiden uudelleenjärjestelyjä sekä sitä, miten palvelut kunnissa tuotetaan.

Esimerkkinä vaikka Lahden kaupunki, jossa on budjetti alijäämäinen noin 100 miljoonaa markkaa. Kun sinne laitetaan valtionosuusleikkaukset, yhteisöveron leikkaukset, kunnille siirrettävät opettajien eläkevastuut ym., niin kysyn vain kokoomuksen ja sosialidemokraattien edustajilta, jotka ovat tekemässä täällä leikkauksia, miten sosiaali- ja terveydenhuollon ja opetuspuolen palvelut järjestetään. Kuinka paljon on väkeä vähennettävä? Kuinka paljon on vielä lisättävä luokkakokoja? Tuki- ja kerhotunnithan on jo poistettu lähestulkoon kokonaan.

Erityisen pettynyt olen budjettiesityksessä siitä, että peruselintarvikkeille edelleen esitetään 17 prosentin arvonlisäveroa, vaikka Ahon hallituksen aikana on tehty päätös siirtymisestä 12 prosentin arvonlisäveroon vuoden 98 alusta. Ruuan arvonlisäveron alentaminen toisi veron lähemmäksi EU-maiden verokantaa ja tekisi suomalaisen elintarvikehuollon kilpailukykyisemmäksi ja kohdistuisi kaikkiin kansalaisiin. Tämä etu auttaisi nimenomaan pienituloisia, niin palkansaa- jia, eläkeläisiä kuin työttömiä.

Hallitus on lisäksi epäonnistunut tärkeimmässä tavoitteessaan, joka on yksi meidän kaikkien tärkeä tavoite eli työttömyyden puolittaminen. Hallitus myös on näiltä osin pettänyt lupauksensa. Todellinen työllisyys on parantunut tuskastuttavan vähän, vaikka Lipposen hallitus on saanut toimia koko toimikautensa kasvavan talouskehityksen vallitessa. Onhan Suomessa jo neljäs vuosi reipasta nousukautta. Talouskasvusta huolimatta työttömyys on järkyttävän korkealla. Muun muassa Lahden kaupungissa se on korkeammalla tällä hetkellä kuin Ahon hallituksen lopettaessa.

Mielestäni avainkysymyksiä työllisyyden parantamiseen on koulutuksen laadullinen kehittäminen ja tuotekehitys, jolla luodaan uusia kilpailukykyisiä tuotteita uuden yritystoiminnan perustaksi. Tuotekehityksen turvaamiseksi olisikin lisättävä yrityksille suunnattua tutkimus- ja tuotekehitystukea, helpotettava yritysten osallistumista kansainvälisiin tutkimus- ja tuotekehitysohjelmiin. Olisi selvitettävä muotoiluresurssien yhteistoimintamahdollisuudet ja muotoilupalve-

luiden lisäämismahdollisuuksia myös pienemille yrityksille. On järjestettävä pk-yrityksille nopeaa asiantuntevaa neuvontaa ulkomaankaupan kysymyksissä ja ennen kaikkea on rohkeasti puututtava välillisten työvoimakustannusten alentamiseen.

Näkisin, että juuri aloittaneet työvoima- ja elinkeinokeskukset osaltaan helpottavat yritysten hajallaan olleiden palveluiden saatavuutta. Siinä yhteydessä yksi kiitoksen sana, että Lahden kaupunkiin on myös perustettu työvoima- ja elinkeinokeskus, jonka uskon ja toivon edesauttavan omalta osaltaan Lahden ja Päijät-Hämeen nousua uuteen kukoistukseen.

Ed. S i i m e s : Arvoisa puhemies! Valtion talousarvioesitystä vuodelle 1998 voisi luonnehtia vanhalla kliseellä ”oikean suuntainen mutta riittämätön”. On hyvä, että lisävelanoton määrä laskee selvästi aiempiin vuosiin verrattuna. Vuoden 1993 61 miljardiin verrattuna ensi vuoden 14,5 miljardin lisävelkaantuminen kuulostaa jo paljon siedettävämmältä, mutta on silti tulevaisuuden veronmaksajien taskuista näpistämistä.

Kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa linjattu tavoite lopettaa lisävelkaantuminen jo vuonna 1999 on aivan oikea ja saa voimakkaan tukeni.

On hyvä, että muun muassa työllisyyspolitiikan tavoitteeksi on asetettu työttömien omatoimisuuteen kannustaminen ja kaikinpuolinen aktivoiminen, mutta keinot tavoitteen saavuttamiseksi ovat auttamattoman riittämättömiä. Niin kauan kun palkkoja verotetaan nykyiseen malliin, työnantajia rasitetaan toivoton korkealla työvoiman sivukululla ja monimutkaisella, vaikeaselkoisella ja sirpaleisella sekä täysin joustamattomalla pykäläviidakolla ja niin kauan kun yhteiskunnan tuilla elää leveämmin kuin ansiotyötä tekemällä, ei valtiontaloutta kurjistava työttömyysongelma tule poistumaan.

Ensi vuonna tullaan huomiota kiinnittämään myös työttömien velvollisuuteen vastaanottaa työtä muun muassa työstä kieltäytymisen karenssiaikoja pidentämällä. Erikseen on työministeriössä määritelty työttömän velvollisuudet, työmarkkinoiden käytettävissä olo, työnhaku, työn ja toimenpiteiden vastaanottovelvollisuus jne., mikä vaikuttaa jokseenkin yhtä terävältä kuin kesän jymyutinen Joensuusta, jossa ryhdyttiin sosiaaliturvan väärinkäytöksistä tekemään rikosilmoituksia. Äkkiseltään olisi voinut kuvitella, että on luonnollista tehdä rikoksesta rikosilmoitus tai että työtön työnhakija on todella työn hakija.

Eipä aivan hämmästelemättä voi suhtautua siihenkään, että työministeriön hallinnonalalla suunnataan kehittämistyö ensisijaisesti toiminnan vaikuttavuuden ja laadun parantamiseen, kuten tekstissä todetaan, mutta luvut näyttävät, että markkamääräisiä resursseja samalla lisätään. Toki on helpompaa lisätä vaikuttavuutta, jos rahaa voi käyttää aiempaa enemmän.

Huomattavasti oikeasuuntaisempi toimenpide myös työttömyyden hoidon näkökulmasta on lisätä tutkimuksen ja tuotekehityksen resursseja. Osaaminen, korkea koulutuksen ja teknologian taso ja panostaminen uudenlaiseen tuotantoon ovat Suomen vahvuustekijöitä tulevaisuudessa. Kansallisen tutkimusrahoituksen bruttokansantuoteosuuden nosto 2,9 prosenttiin vuoteen 99 mennessä nostaa Suomen maailman huippumaiden joukkoon, minne se kuuluukin.

Ammattikorkeakoulujärjestelmän kehittämissuunnitelmat tähtäävät nekin osaamisen tason nostoon muun muassa opettajien jatkokoulutustavoitteen osalta sekä pitkän aikavälin kansainvälistymistavoitteen kautta. Kunnianhimoiselta kuulostava tavoite, että kolmannes ammatikorkeakoulututkinnon suorittaneista on opiskellut tai harjoitellut ulkomailla vähintään 3 kuukauden ajan, on nykyaikaa. Kielitaidon ja kansainvälisyyden merkitys kasvaa koko ajan, eikä tästä tavoitteesta toivottavasti tingitä.

Ammattikorkeakoulujen osalta on kuitenkin isoja ongelmia ratkaisematta. Ammattikorkeakoulujen ajamisesta osakeyhtiömalliksi aiheutuu monia ja taloudellisesti merkittäviäkin ongelmia useille ammattikorkeakouluille muun muassa arvonlisäverokohtelun ja valtionosuuslain säädännön kautta. Nämä ongelmat on ratkaistava, ennen kuin siirtymistä osakeyhtiömalliin voidaan edellyttää, sillä eihän tarkoitus ole antaa hallintomallin muutoksen nielemien resurssien aiheuttamia heikennyksiä itse opetukseen.

Opiskelijoiden kohtelussa taas mennään yhtä aikaa eteen- ja taaksepäin. Vihdoinkin saadaan 18-vuotiaat muualla kuin vanhempiensa luona asuvat opiskelijat saman arvoiseen asemaan muiden opiskelijoiden kanssa opintotuen osalta. Käsittämätön on ehdotus tämän uudistuksen rahoittamiseksi. Vanhempiensa omistamassa asunnossa vuokralla asuvilta opiskelijoilta ollaan poistamassa opintotuen asumislisä. Perusteena on esitetty, että keinottelu karsitaan tällä tavoin. En epäile, ettei opintotuen asumislisän väärinkäyttöksiäkin löytyisi juuri näistä vanhempiensa omistamissa asunnoissa asuvien joukosta, mutta väitän, että useimmissa tapauksissa kyse

on aivan muusta kuin keinottelusta. Luulisi kaikkien kansanedustajienkin törmänneen uutisiin opiskelijoiden asuntopulasta. Opiskelija-asuntoja ei ole lähestulkoonkaan tarpeeksi. Vapaidenkaan markkinoiden opiskelijoille soveltuvat asunnot eivät riitä. Kysymys kuuluu: Missä opiskelijat asuvat?

Jos vanhemmillä on niin paljon hyvää tahtoa ja lainanottovalmiuksia tai ehkä joissakin tapauksissa jopa säästöjä, että he ovat valmiita ostamaan pienen asunnon, jonka nuori opiskelija voi vuokrata tarpeisiinsa, on täysin kohtuutonta rankaista tällaisesta toiminnasta nyppämällä asumislisä opiskelijalta pois. Kenenkään opiskelumotivaatio ei varmasti nouse tilapäismajoituksissa. 24 miljoonan markan takiako olemme hankaloittamassa monen opiskelijan opintojen aloittamista asunnon puutteesta? Kun vielä hallinnointikin asian suhteen on kohtuuttoman vaikeata, sillä rekisteriä, josta opiskelijan asunnon omistajan voisi tarkistaa, ei ole, olisi tästä uudistuksesta todellakin syytä luopua.

Arvoisa puhemies! Lopuksi menen vielä paljon puhuttuun puolustusbudjettiin. On kovasti kritisoitu puolustusmenojen kasvua. Kuitenkin tosiasiaa toimintamäärärahat vähenevät. Keväällä käsitellyn selonteon yhteydessä puhe oli selkeästi varusmieskoulutuksen tehostamisesta, maastoharjoitusten lisäämisestä ja reservin kertausharjoitusten määrän palauttamisesta edes siedettävälle tasolle. Todellisuus näyttää muotoutuvan toiseksi.

Ensi vuoden leiri-, maasto- ja kertausharjoituspäivien yli on taas käynyt punakynä. Toteutuuko selonteon suunnitelmista vain säästöpuoli? Miehistön palvelusajat lyhenevät, sodanajan joukkojen määrä vähenee, ja rakennemuutos sulkee varuskuntia. Eikö selonteko sittenkään ollut kokonaisuus, jossa saatavat säästöt kohdenneetaan koulutuksen todelliseen kehittämiseen?

Mitä tulee hankintavaluutuksiin ja koko ylikuumenneeseen helikopterikeskusteluun, on mielestäni asiallinen keskustelu paikallaan. On totta, että selonteon yhteydessä helikoptereistakin puhuttiin, mutta se ei tarkoita sitä, että päätökset olisi jo tehty. Valmiusyhtymien liikkuvuus oli ja on uuden tyyppisten prikaatien tärkeimpiä ominaisuuksia, mutta se ei ole toteutettavissa yksinomaan helikopterihankinnalla, vaikka puhuttaisiinkin puhtaasti kuljetuskäyttöön tarkoitettuista kuljetushelikoptereista.

Ensinnäkään hankittavaksi suunniteltujen helikopterien määrällä ei valmiusyhtymien operatiiviselle liikkuvuudelle ole juuri merkitystä. Toi-

seksi yhtymien varustelussa on jo alun perin lähdetty liikkeelle niiden hyvästä liikkuvuudesta suomalaisessa maastossa. Kolmanneksi myöskään yhtymien taktista toimintaa ei ole syytä perustaa rajoitetun ja taistelukestävydeltään haavoittuvan ilmakuljetuskapasiteetin varaan. Helikoptereiden merkitystä ei silti ole syytä kyseenalaistaa. Kaikki arviot myös selonteossa tulevaisuuden sodankäynnin ja taistelun kuvasta viittaavat siihen, että taistelukentältä katoavat selkeät rintamalinjat ja kaikki osapuolet pyrkivät hyödyntämään kolmiulotteisen taistelutilan koko syvyyttä.

Maavoimien toiminnassa helikoptereilla onkin kaksi selkeää tehtävää: jalkavaen tukeminen tulitukitehtävissä ja panssarintorjunta. Tällöin ei kuitenkaan enää puhuta kuljetushelikoptereista eikä edes monitoimihelikoptereista, sillä niiden resurssien hajaannuttaminen erityyppisiin toimintoihin heikentää niiden suorituskykyä kaikkien toimintojen osalta. Koptereiden hyvän liikkuvuuden lisäksi niiltä edellytetään erinomaista suojaa vihollisen tulta vastaan ja huomiota on kiinnitettävä niiden asejärjestelmien riittävään tasoon.

Varsin järkevinä pidän niitä pohdintoja, joissa kaavailaan hankittaviksi kahdenlaisia helikoptereita, toisaalta edellä kuvaamiani taisteluhelikoptereita puhtaasti sotilaallisiin tarpeisiin, toisaalta kuljetus/rynnäkköhelikoptereita sekä Puolustusvoimien että muun yhteiskunnan tarpeisiin. Yhteiskunnasta löytyy huomattava määrä siviilipuolen pelastus-, sairaankuljetus-, ympäristönvalvonta-, poliisivalvonta- ym. tehtäviä, joissa kuljetushelikoptereita voitaisiin hyödyntää. Tällaisten yhteiskäyttöisten koptereiden kustannuksia voitaisiin jyvittää eri käyttäjien kesken alkaen hankintakustannuksista aina myöhempiin käyttö- ja ylläpitokustannuksiin. Näin ei myöskään puolustusmenojen loppusumma näyttäisi niin suurelta, että sen takia tarvitsisi leikata Puolustusvoimien toimintamäärärahoja toimintaa selkeästi vaarantavalla tavalla.

Ed. Kuosmanen: Arvoisa rouva puemies! Valtion talousarvioehdotus tähtää velkaantumisen kääntämiseen laskuun, työllisyyslanteen parantamiseen ja talouden yleisen vakauden ylläpitoon.

Suhdannekatsauksen mukaan luottamus talousnäkymiin on tällä hetkellä hyvä, korot sekä inflaatio ovat pysyneet erittäin alhaisina, kokonaistuotannon kasvun odotetaan kuitenkin vuonna 1998 jäävän jonkin verran tämänvuotis-

ta pienemmäksi. Talousnäkymät ovat myös kansainvälisesti erittäin hyvät. Vienti on edelleen vahvassa kasvussa, ja kotimainen kysyntä lisää tuontia. Ulkomaankaupassa on edelleen suuri ylijäämä, ja yksityisen kulutuksen vahva kasvu jatkuu hyvänä.

Vaikka työpaikkojen määrä on talouskasvun myötä lisääntynyt, on työttömyysaste edelleenkin liian korkea, noin 15 prosenttia. Suomen työttömyys- ja talousongelmia ei voida ratkaista ilman palvelusektorin nopeaa ja voimakasta kehittämistä. Yhtenä keskeisenä toimenpiteenä on pidetty arvonlisäverotuksen alentamista työvaltaisilta aloilta. Palvelujen kehittäminen kuitenkin unohtuu verotuksesta päätettäessä.

Budjettiesitys ei sisällä veroratkaisuja, vaan työmarkkinajärjestöjen tulopoliittisella kokonaisratkaisulla lyödään lukkoon ensi vuoden verot. Mielestäni on erittäin outoa, että veroratkaisut jätetään tupopöytään. Työmarkkinajärjestöjen päätettäväksi niitä ei pitäisi jättää. Budjettivallan tulee mielestäni kuulua kokonaisuudessaan eduskunnalle ilman, että sitä jaetaan eri tahoille. Ellei matalaa inflaatiokehitystä tukevaa maltillista palkkaratkaisua voida saada aikaan, seurauksena on työpaikkojen syntymisen hidastuminen ja yhteiskunnan hyvinvoinnin rakentamisen vaikeutuminen. Eläkeläisillä ja opiskelijoilla ei ole mitään mahdollisuutta saada omaa näkemystään esille tehtäessä veroratkaisut tupopöydässä. Se on erittäin valitettavaa.

Työllistävänä vaikutuksena yrittäjyys on koettu hyvin tärkeäksi kaikilla yhteiskunnan eri aloilla. Pienillä ja keskisuurilla yrityksillä on hyvin keskeinen merkitys Suomen kansantaloudelle. Pk-yritykset perustavat toimintansa pääasiassa paikallisiin tai alueellisiin markkinoihin, minkä johdosta pienyritykset ovat tärkeitä työllistäjiä omilla alueillaan. Pk-yritysten kehittämispolitiikalla on pyrittävä alueiden elinkeinorakenteen monipuolistamiseen ja elinkeino-olojen, erityisesti tuotannon keskittämiseen sekä pk-yritysten yleisten toimintapuitteitten parantamiseen.

Pk-yritysten liiketoimintaan liittyy tällä hetkellä vielä paljon ratkaisemattomia ongelmia. Riskien hallinnassa on kehittämisen varaa, ja monien pienten yritysten riskinotto kyky on tällä hetkellä erittäin huono. Keskeiseksi kehittämis-kohteeksi koetaan pk-yrityksissä liike- ja henkilöriskien hallinta. Lisäksi pienten yritysten näkökulmasta toimintaympäristö on usein turhan monimutkainen ja edellyttää erityisasiantunte-  
musta.

Yhteiskunnan tärkeä tehtävä onkin ohjata ja neuvoa yrityksiä niiden aloitus-, kasvu- ja toimintasektoreilla kilpailuedellytyksiä unohtamatta. Tämä edellyttää byrokratian nopeaa keventämistä, verotuksen ja sivukulujen tarkistamista, epäterveen kilpailutilanteen purkamista ja rahoitusmarkkinoiden vahvistamista. Rahoitusta tulisi suunnata erityisesti työllistäviin koulutuksen tasoa nostaviin hankkeisiin. Taloudellista tukemista pitää siirtää siten, että sillä pyritään parantamaan yritysten kilpailukykyä. Jotta kilpailukyky ei vääristy, tulee taloudellisen tuen olla vain lyhytaikaista ja kaikki yritystoiminta tulee ensisijaisesti pyrkiä kustantamaan omarahoitteisesti. Eräänä toimenpiteenä voi esimerkiksi olla, että alle kymmenen hengen yrityksille luodaan mahdollisuus palkata uusi työntekijä edellyttäen niin, ettei ketään irtisanota siten, että yhteiskunta maksaa palkkauksesta johtuvat sivukulut seuraavan kolmen vuoden ajalta. Varat sivukuluihin saataisiin työllistämisrahoista sekä siitä, ettei kyseessä olevalle henkilölle tarvitse maksaa työllisyystukea.

Rakenteelliset muutokset maailmanmarkkinoilla nostavat erityisesti pk-yritysten kehittämisessä entistä tärkeämmäksi kansainvälisten rahoituslaitosten ja EU-rahoituksen hyödyntämisen. Innovaatioitten kehittämistä tulee edistää, jotta parannetaan niiden tuotannollista ja kaupallista hyödynnettävyyttä. Uuden teknologian ja tiedon levittämiseen sekä käyttö- ja kehittämismahdollisuuksiin on kiinnitettävä huomiota erikoisesti pk-yrityksissä.

Ministeriöiden tulelleenjaon selvitystyön yhteydessä ehdotan tulevaisuudessa perustettavaksi yrittäjäministerin vakanssin, joka voi keskittyä yrittäjyyteen ja sen edistämiseen. Kokemusta tällaisesta ratkaisusta on esimerkiksi Malesiasta, jossa yrittäjien asema on kohentunut huomattavasti sitten ministeriön luomisen ja aloittamisen jälkeen.

Myös työvoiman koulutus on tärkeä yrityksen kehittämisen painopistealue. Lisäksi markkinoinnin sekä toiminnan rationalisoinnin ja nykyisen tekniikan ja tietoverkoston tehokkaampi hyödyntäminen sekä vakavaraisuuden parantaminen ovat tärkeitä tuloksen saavuttamisen kanalta.

Koulutuksen on vastattava yhä paremmin työelämän tarpeita ja nopeita muutoksia. Työtömmille järjestettävällä koulutuksella tulee olla päämääränä työn saanti eikä pelkästään ajankulu tai mielialan ylläpito. Tämä asettaa oman haasteensa koulutuksen järjestäjille. Koulutuk-

sella täytyy olla valmiudet seurata kehitystä ja sen on kyettävä nopeammin vastaamaan työelämän tarpeisiin ja muutoksiin. Panostus tutkimukseen, kehitykseen ja koulutukseen auttaa huomattavasti elinkeinorakenteen monipuolistumista ja kansainvälisiin haasteisiin vastaamista. Uudet työpaikat ovat syntyneet yhä useammin tiedon tuottamiseen, muokkaamiseen, siirtämiseen ja hyödyntämiseen liittyvissä tehtävissä. Koulutuksen tulisi luoda paremmat edellytykset kansainvälisempään koulutukseen myös maamme rajojen ulkopuolella ja kielitaidon vankempaan kehittämiseen.

Arvoisa puhemies! Energiapolitiikan painopisteenä on tukea talouspoliittisia tavoitteita, joita on muun muassa työllisyyden lisääminen, energian käytön ympäristöhaittojen vähentäminen, kotimaisen ja kansainvälisen kilpailukykyyn lisääminen. Jos eduskunta haluaa työllistää lisätävän teollisuuden uusien investointien avulla, tulee sen hyväksyä kotimaista energiatuotantoa tehostava energiapaketti, joka sisältää ydinvoiman lisärakentamisen, hakkeen verokohtelun pienentämisen ja kotimaisen vesivoiman lisärakentamisen. Energiapäätösten jälkeen on Suomen teollisuus lähes samalla tasolla kuin kilpailevissa teollisuusmaissa.

Oma energiastrategia on osoitus myös maamme itsenäisestä talouspolitiikasta, joka pystyy tekemään kaikkensa maamme talouden, teollisuuden ja siten myös työllisyyden kasvun takaamiseksi. Hankkeiden käynnistämistä auttavat myös taloudelliset perusteet, sillä ydin- ja vesivoimatuotanto ovat liiketaloudellisesti erittäin kannattavia. Verotusta keventämällä saadaan muun muassa puuhake järkevästi energiatuotantoon. Energiaratkaisuista hyötyy viime kädessä koko yhteiskunta, sillä työllisyyden parantuessa koheenee myös muu sosiaaliturva.

Arvoisa puhemies! Nykyisen helikopterikaluston korvaaminen uudella 2000-luvun alussa edellyttää budjetin mukaan jo tässä vaiheessa eduskunnan antamaa tilausvahvistusta. Tätä pidän ennenaikaisena. Sen sijaan olen valmis hyväksymään koptereitten hankintaan ja tarpeellisuuteen liittyvän 18 miljoonan selvitysmäärärahan. Helikoptereitten mahdollisesta hankinnasta tulee seuraavan eduskunnan tehdä päätös itsenäisesti.

Inflaation ennakoidaan nopeutuvan hieman, sillä kuluttajahintojen odotetaan nousevan keskimäärin prosentin viime vuodesta. Lisäksi asuntojen hinnat ovat nousseet tuntuvasti. Kun edelleen elämme hyviä aikoja, tulisi valtiontalous

saattaa niin tasapainoiseen tilaan kuin mahdollista, sillä jos talouden kasvu taittuu, olemme huomattavasti vaikeammassa tilanteessa jatkossa.

Ed. Laitinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kuosmanen puheenvuoro oli hyvin laaja ja seikkaperäinen ja siinä hehkui kyllä voimakas asiantuntemus silloin, kun hän puhui yritystoiminnasta. Mutta muutama huomio koskien hänen puheenvuoroaan.

Yritysmministerin nimittämisessä kyllä ed. Kuosmanen nyt vähän kaukaa esimerkkiä hakee, kun hän hakee sitä Malesiasta. Malesiassa ovat olosuhteet pikkuisen erilaiset kuin meillä, erilainen kulttuuri. Meillä on yritysministeri, jonka sektoriin kuuluvat nämä asiat eli kauppa- ja teollisuusministeri, ja hän on hoitanut asiansa erinomaisen hyvin, ja tietysti sitä postia on jaettu muillekin ministeriöille. Työvoimaministerin toimenkuva on jo hyvin pitkälle mennyt myöskin sinnepäin, ehkä liiankin pitkälle.

Toinen asia, tämä veroratkaisu. Silloin, kun te, ed. Kuosmanen, olitte hyväksymässä tämän hallituksen, Lipposen sateenkaarihallituksen hallitusohjelman, te sitoudutte henkilökohtaisesti myöskin kolmikantaperiaatteeseen. Työmarkkinajärjestöjen kanssa neuvotellaan asioista ja on loistavaa, että meillä on tupo nyt voimassa ja toivon mukaan se syntyy edelleenkin. Näin ollen ei ole ollenkaan paha asia, että veroista puhutaan tupon yhteydessä. Luulen, että se vahvistaa vain tätä hallituksen ja meidän harjoittamaamme talouspolitiikkaa. Pitää muistaa myöskin se, että pääministeri on todennut, että syntyy tupo tai ei, eläkeläisten veroratkaisu toteutetaan. Sillä tavalla tähän täytyy luottaa, ja varmasti se tulee sieltä ennemmin tai myöhemmin.

Täällä on erityisesti keskustan suulla puhuttu, johtuen siitä, että nämä veroratkaisut on viety tupoon, että budjettia ei pystytäkään käsittelemään tämän vuoden puolella, tai budjetin käsittely viivästyy ja turhauhdutaan valiokunnan jaostoissa. Keskustan pitäisi muistaa, mitä tapahtui Ahon hallituksen aikana. Neljän vuoden aikana kolme budjettia käsiteltiin tammikuussa, niin että eräs tuli voimaan 17.1.

Ed. Kuosmanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Vastaan ed. Laitiselle hänen kahteen kysymykseensä niin, että tupo ei välttämättä ole hyvä asia tässä taloudellisessa tilanteessa enää, kun korkeasuhdanne on jatkunut neljä viisi vuotta. Eli lähtökohtana pitäisi

olla, että eduskunta hyväksyy veroratkaisun ja työmarkkinajärjestöt, työnantaja ja työntekijät keskenään sopivat työehtosopimukset. Ne eivät kuulu eduskunnalle lainkaan. Henkilökohtaisesti olen erittäin vaivautunut, kun veroratkaisu viedään tupopöytään. Se vääristää meidän taloudellista kehitystämme.

Toinen asia tästä yrittäjäministeristä. Malesiassa yritysministeriössä on vain 16 henkilöä töissä. Tarkoitin, että on ammattiministeri, joka hoitaa yksistään yrittäjyyden edistämisasiota valtakunnassa. Sellaisen me täällä tarvitsemme. Ei minun mielestäni kumpikaan ministeri täytä tätä paikkaa tällä hetkellä, ei työministeri eikä kauppa- ja teollisuusministeri.

Ed. Hysäli: Arvoisa rouva puhemies! Kun tarkastelen tätä ensi vuoden budjettia, saatant löytää siitä luonnollisesti myöskin hyviä asioita, niin oppositiopuolueen kansanedustaja kuin olenkin, ja voisin aloittaa ihan näillä hyvillä asioilla.

Mielestäni omaishoitajille ensi vuoden alussa luvassa oleva yksi päivä vapaata sellaista kuu-kautta kohti, jolloin he ovat ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin sidottuna hoitotyöhön, on hyvä asia ja oikean suuntainen uudistus. Tässä työttömyysstilanteessa tulisi mielestäni myöskin ennakoluulottomasti arvostaa kotona tehtävää työtä tai määritellä kotona tehtävän työn arvo. Tämä esitys tuo helpotusta omaishoitajien elämään. Hehän tekevät sekä inhimillisesti että vanhustenhuollon kustannusten näkökulmasta erittäin arvokasta työtä.

Toinen asia, josta voim mainesanoja hallitukselle antaa, on veteraanipaketti. Itsenäisyyden juhluvuonna tämä on mielestäni hyvin paikallaan. Tässä veteraanien kuntoutukseen annetaan lisävaroja, myöskin heidän puolisoittensa kuntoutukseen, samaten myös hammashoitomahdollisuuksia laajennetaan.

Arvoisa puhemies! Kritisoin kuitenkin tätä budjettia hyvin monista periaatteellisista kysymyksistä lähtien. Mielestäni me joudumme tätä budjettia tarkastelemaan nyt Emu-kuntoisuuden ja Rahaliiton kolmanten vaiheeseen siirtymisen näkökulmasta. Voi miettiä, mitä kaikkea olisi pitänyt ajatella toisella tapaa, jotta meillä kansalaisilla ja elinkeinoelämällä myöskin olisi selviytymisen mahdollisuudet, kun näyttää siltä, että Lipponen ajaa jääräpäisesti ensimmäisten joukossa Suomea Emun kolmanten vaiheeseen. Jos verrataan muihin maihin, niin meillä on tämä korkea velkamäärä, korkea rakenteellinen työt-

tömyys, suuret ja kärjistyvät alueelliset ja ihmisten väliset tuloerot. Ne eivät todellakaan lupaa mitään kovin hyviä tulevaisuuden näkymiä. Voisi lisätä siihen vielä joustamattomat työmarkkinat, jotka joustavat vain työttömyydellä. Sekään ei tältä osin lupaa kovin hyvää. Poliittinen tavoite näyttää ajavan taloudellisten realiteettien edelle.

Täällä jo aikaisemmin tänä iltana on puhuttu kuntakenttään liittyvistä lisäleikkauksista, viitattu Ahon hallituksen aikana tehtyihin leikkauksiin. Totta kai silloin tehtiin leikkauksia, mutta nämä miljardien leikkaukset tulevat siihen päälle. Silloin ajateltiin laskusuhdanteen jälkeen, kun noususuhdanne jo koitti, että nämä leikkaukset olisivat kuntien kohdalla jo riittäneet. Meistä kansanedustajista hyvin monet ovat kuntien valtuutettuja, kuntien luottamusmiehiä, joten tiedämme hyvin kuntakentästä käsin näiden leikkausten vaikutukset. Viimeisin Kuntalehti otsikoi tämän budjettiannin kielteisellä ilmauksella: "Ne tekivät sen taas". Eli aiemmin sovitusta oli tiedossa tämä 1,3 miljardin markan leikkaus, mutta se muuttui kaikkienensa 2,8 miljardin markan leikkaukseksi. Yhteisöveron pysyvä jakoperusteiden muuttaminen vie nyt rahaa sitten valtion kassaan.

Kaikki nämä rahat olisi varmasti kuntakentässä tarvittu palvelujen järjestämiseen, esimerkiksi henkilökunnan lisäämiseksi vanhustenhuoltoon kroonikko-osastoille. Tästä sosiaalivaliokunta on pitkin matkaa kantanut huolta, että nämä leikkaukset kohdistuvat suoraan palvelu- toimintoihin erityisesti vanhustenosastoille.

Arava- ja korkotukilainoista leikataan katteettomin perustein kolmannes. Asuntotuotannossa se merkitsee noin 10 000:ta asuntoa vähemmän vuosisatasolla. Asuntojonot pitenevät kasvukeskuksissa, ja paljon kipeästi kaivattua työtä jää syntymättä. Tällä hetkellä asuntojonoissa on noin 82 000 ihmistä, heistä kolmannes pääkaupunkiseudulla. Tiedämme, että muuttoliike pahentaa tilannetta ja tämä paine ei purkau- dumaan vapaarahoitteisen rakentamisen myötä. Rakentamisen ylikuumenemisesta ei ole tuolla maa- kunnissa tietoa. Varmasti täällä pääkaupunki- seudulla näin on asianlaita, mutta miksi siitä pitäisi kaikkia rangaista? Kuinka monta myön- teistä työllisyssignaalia jää syntymättä tämän leikkauksen myötä?

Samalla kun vähennetään valtionosuusperus- teista muuta rakentamista kuntakentässä, jää monta koulua, monta terveydenhoitoon ja so- siaalisetoriin liittyvää rakennusta rakentamatta

tai peruskorjaamatta. Meillä on hirvittävä määrä jonossa myös homekouluja, jotka odottavat näi- tä korjauksia.

Hallitus on erittäin taitava soluttamaan omia velvoitteitaan kuntien kontrolle. Yksi hyvä esi- merkki on joukkoliikenteen tuen leikkaus. Kun- taliitto laski tästä koituvan kunnille noin 40 mil- joonan markan lisärasitteen. Yksityistieavustuk- sissa käy samoin. Budjetissa ei ole lisää rahaa luvassa, vaikka myötämielisyyttä näiden teiden rahoitusavustuksiin on liki kaikissa puolueissa; aina, kun täällä on tästä keskusteltu, on vasem- malta ja oikealta löytynyt myönteisyyttä asialle, mutta konkreettiset päätökset puuttuvat.

Työministeriöhan mainosti kansanedustajille budjettiesitystä kirjallisessa muodossa, eli minis- teri Jaakonsaarihan lähetti meille kirjeen, jossa selostetaan uutta työvoimapolitiikan Suomen- mallia. Luvassa on tehokasta ja yksilöllistä pal- velua työttömille, yhdistelmätukea sekä koulu- tus- ja rekrytointitukea. Viime aikoina ministe- riössä on varmasti istunut monenlaista skena- riotyöryhmää ja selvitysmiestä. On varmasti hyvä, että työvoimapalvelujen nykytila ja työ- markkinakentän tulevaisuudennäkymät selvit- tään, mutta itse en usko, että tähän massatyöttö- myyteen löytyy lääkkeitä uusista tutkimuodoista tai muista tällaisista tempuista.

Suomalaisen yhteiskunnan pahoinvoinnin ja työttömyyden kimppuun tulisi lähteä keskustan työreformin keinoin. Siinä on paneuduttu juuri siihen, millä helpotetaan yrittämistä ja uusien työpaikkojen syntyä. Verokiilaongelman ratkai- semisella pystytään luomaan todellisia työpaik- koja varsinkin palvelusektorille, joka on työvoi- maa käyttävä, ei-automatisoitu ala, mutta tässä- kin se työ on sammunut alkutaipaleelle.

Kunnat ovat olleet viime vuosina hyvin teho- kaskin nuorten ja pitkäaikaistyöttömien työllis- täjä. Nyt näiden määrärahojen leikkaus johtaa siihen, että kun tänä vuonna on ollut vielä 30 000 työllistettyä, määrä tipahtaa 20 000:een. Monet keskikokoiset ja pienet kunnat ovat niin tiukoilla taloutensa kanssa, että ne eivät omin varoin pys- ty paikkaamaan syntyvää aukkoa. Monissa kun- nissa on myös tätä kautta syntymässä paineita työvoiman vähentämiseen. Liian suuri työtaaka- ka kaatuu jäljelle jäävien harteille. Tilanne työ- paikoilla kiristyy. Tästä tulee koko ajan viestejä.

Tämähän johtaa siihen, että ihmiset haluavat ennenaikaisesti eläkkeelle: kun pahoinvointi töissä lisääntyy, niin tottakai silloin kiinnostaa eläkevaihtoehto. Meillähän nyt jo julkisella puo- lella on eläkeikä 58—59 vuotta tai jotain siltä

väliltä, mikä aiheuttaa todella ison laskun yhteiskunnalle. Tätä eläköitymistä olisi mielestäni kyllä hillittävä.

Arvoisa rouva puhemies! Perhepolitiikan osalta tähän budjettiesitykseen ei voi olla kovin tyytyväinen. Kesällä Mannerheimin Lastensuojeluliiton pääsihteeri Jaakko Itälä ja Lastensuojelun Keskusliiton toiminnanjohtaja Mauri Upanne esittivät lukuisia esityksiä lapsi- ja perhepolitiikan kehittämisestä. Lapsipoliittisen sektion saama vastaanottohan oli aikanaan hyvin myönteinen, ja olemme sen jälkeen odottaneet toimenpiteen lähinnä lapsiasiainvaltuutetun viran perustamista, mutta siitä ei ole viitteitäkään tässä budjetissa. Lapsiperheiden ongelmat ovat hyvin monin tavoin kärjistyneet, ja siihen mielestäni viittaa huostaanottojen määrän lisääntyminen. On huomattava, että suomalaisista noin yksi viidesosa on lapsia. Heitä koskevat päätökset mielletään jatkuvasti toisarvoisiksi. Hallituksen ja opposition arvovalinnoissa on tässä kohtaa hyvin selvä ero.

Asumistuen ja toimeentulotuen yhteensovitus on kuitenkin oikean suuntainen toimenpide. Siihenhän tässä otetaan nyt uusi askel. On tämä Arajärven esitys. Se kannustaa pienipalkkaisenkin työn vastaanottamiseen entistä paremmin. Toivottavasti näin on. Jatkuvasti kuulee sanottavan, että ei saa työvoimaa. Juuri eilen kuulin, että Vantaalla 150:tä työntekijää etsivä yritys ei tahdo millään saada työntekijöitä, vaikka he kouluttaisivat itse heidät. Jossain tässä on nyt jotain mätää.

Esikoulusta täällä on puhuttu paljon. En enempää puhu siitä kuin sikäli, että sen toteuttaminen olisi mielestäni ollut mahdollisuuksien rajoissa, ja kustannuksethan olivat varsin kohtuulliset, kun laskettiin näitä viimeisiä kustannuksia, mutta nyt ei ollut näköjään valmiuksia sen toteuttamiseen.

Samaten täällä on puhuttu opiskelijoitten asumisliisistä. Mitähän sillä lasketaan oikein säästettävän, jos vanhempien asunnossa asuvalta opiskelijalta leikataan asumisliisä? Ja mikä on peruste? Mikä on yleensäkin johtanut tähän hallituksen esitykseen? Monet vanhemmat ovat kovalla velkarahalla mahdollistaneet nuortensa opiskelun ostamalla asunnon, koska niistä on kaikkialla opiskelupaikkakunnilla ollut puutetta. Valtaosa nuorista maksaa niistä käyvän vuokran. Jos hallituksen esitys toteutuu, käynnistyy varsinainen keinottelu. Opiskelijat vaihtavat asuntoja keskenään, ja sillä asia on sitten hoidettu. On annettu jälleen yksi oppitunti kei-

nottelusta, ei muuta, eikä jatkossa asuntoja osteta samassa määrin. Säästöt ovat nolla markkaa.

Arvoisa puhemies! Me elämme neljättä perättäistä talouskasvun vuotta. Koko tämän ajan eläkeläiset ovat odottaneet heille kohtuudella kuuluvaa uudistusta, ylimääräisen sairausvakuutusmaksun alennusta ja poistoa, toistaiseksi turhaan. Odotin, että viimeistään nyt budjettiriihessä olisi eläkeläisten asema otettu tosissaan. Eläkeläisten kohtalokin sysättiin sinne kolmikkantaan, tupopöytään, jossa heillä ei ole edustusta. Kokemuksesta tiedän, että kun tupomiehet saapuvat sosiaalivaliokuntaan, he aloittavat lauseensa "on sovittu". Kun kysyy, miksi on sovittu, miten on voitu sopia, kun eduskunta on se, joka päättää, sieltä penkiltä kyllä yleensä jotakin mulkaisuja näin typeriin edustajiin päin osuu.

Hallitus on luovuttanut valtaa suoraan korporaatioille, ja viime syksyn näytelmä uhkaa toistua. Mehän teimme silloin esityksen asteittaisesta maksun alentamisesta ja poistosta ja tuleamme uudistamaan esityksen.

Arvoisa rouva puhemies! Haluaisin sanoa kuitenkin jotain positiivista ja palaan veteraani-asiaan. Toivon, että tässä eduskunnassa tämän paketin lisäksi löytyy vielä jatkossakin tahtoa kehittää harvenevien, jäljellä olevien veteraanien asemaa. Meille tulee vielä budjetteja, ja tässä on askel menty taas eteenpäin, mutta uskon, että veteraanien kohdalla vielä meillä kaikilla on paljon tehtävää.

Ed. K o i s t i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Olen tätä budjettia lkenut, ja kun eilen pääsin seuraamaan kansainvälistä metsäpäivää, siellä sain myös tuta hätkähdyttäviä asioita.

Lähtisin liikkeelle puheenvuorossani siitä, kun kulttuuriministeri Andersson taannoin vieraili Kuhmon kaupungissa maailmankuululla kamarimusiikkiviikolla. Minä uskon, että hän oli siellä osittain viran puolesta mutta suuremmalta osalta omasta halustaan. Hän liiukskeli, aivan oikein, tavallisten ihmisten keskuudessa toreilla ja turuilla, ja siellä häneltä luonnollisesti kysyttiin myös hallituksen toimenpiteistä.

Kun tärkein, näkyvin ja vaikein asia on työttömyys, häneltäkin haluttiin kuulla hallituksen toimista työllisyyden parantamiseksi. Hänen vastatessaan en ollut juuri sillä hetkellä paikalla, mutta minulle se kerrottiin ja kirjasin ylös — minusta siinä oli ajattelemisen aihetta laajemmaltikin. Hallituksen ministeri vastasi: "Työllisyys kohen- tuu kunhan tuotanto kasvaa, vienti vetää, työllistämisen kustannuksia alennetaan ja kulutus

kääntyy nousuun." Siinä oli ollut eräs, olkoon nyt Kalle Vartiuksesta, sieltä ihan Venäjän rajalta, ja Kalle oli sanonut: "Minusta kun tuntuu, että ne evväävät on jo syöty."

Siinä oli vastakkain kaksi miestä: mies vallan huipulta käytössään maan huipputieto kansantalouden lainalaisuuksista ja toisaalta valtaa vailla oleva perukan mies Euroopan laidalta käytössään kukaties muutaman vuoden kansakoulusivistys mutta sitäkin enemmän elämäntietoa ja kantapään kautta opittua elämäntietoa. Vaikka kansa tietääkin, se ei aina tiedä oikein, mutta tällä kertaa tuo Kallen — sanoisin kuten eräs entinen kansanedustaja — "proknoosi" oli oikeaan osuva. Työttömyys ei ole tämän hallituksen toimin alentunut. Evväävät oli jo syöty, eikä näytä tuleva budjettikaan kykenevän työttömyyteen enää vaikuttamaan.

Eilen ollessani äskettäin mainitsemassani päivässä siellä esiteltiin aika laajasti tehty kysely, Gallup, niin kuin niitä nykyään kutsutaan, ja siinä oli vastauksia siihen, mihin ihmiset luottavat esimerkiksi näissä Suomen metsäasioissa. Joka kohdassa, mikä minua hätkähdytti — siinä oli ulkomaisia kuulijoita — oikein korostetusti tutkija toi ilmi, että poliitikkojen siivu on olematon, poliittikkoihin ei luoteta.

Nämä kaksi olen nyt yhdistänyt ja aion ottaa tässä aluksi esille sen, koska se koskettaa meitä jokaista ja hallitusta työskentelyssään: Miksi me päättäjät emme useammin kuuntele ääniä elämänlaidalta, niitä kalleja ja villejä, niitä jotka omissa nahoissaan kipeimmin tuntevat vallan keskuksissa tehdyt päätökset? (Ed. Takkula: Kuunnellaanhan me!) Onko niin, että niissä keskuksissa ei sittenkään nähdä riittävän selvästi kehityksen suuntaan vaikuttavia tekijöitä? Syrjässä elämänlaidalla nähdään ja herkemmin vaistotaan jotain sellaista, mikä huipulla ja keskukissa jää sokeaksi pilkkuksi katveeseen. Siinä on kyllä meille jokaiselle miettimistä. — Sieltä kuului, että kyllä kuunnellaan. Kyllä me kierrämme ja kyllä me pyrimme kuuntelemaan, mutta kuuntelemmeko me oikealla korvalla ja otammeko me kuullun sitten huomioon?

Viime aikoina olen liian monta kertaa törmännyt kulkiessani puheisiin: "Tulee vielä aika, jolloin kaikki Suomen pellot kynnetään." Se on myös ajatus ja mielipide, joka hätkähdyttää. Tuntuu siltä, että eihän tässä nyt ole mitään hättää, meidän elämme kuitenkin hyvinvointivaltiossa. Me olemme paketoineet, me olemme mettittämässä; vanhemmat isännät kyllä sanovat, että heidän aikanaan ei joitakin peltoja metsitetä.

Olen pitänyt tuota ajatusta mahdottomana, mutta ymmärtänyt utopian kehittelyn keinoksi selviytyä tilanteesta, jossa mieltä painaa vuosikymmenten kovan työn turhentaminen.

Suhde maahan ja sen tuottoon on toki jotain enemmän kuin työpaikka ja toimeentulon antaja. Nämä puheet on meidän otettava vakavasti. Jospa onkin jälleen niin, että maailmalta kuuluvat uutiset suodatettuna vuosittaisen kollektiivisen muistin ja elämäntietämyksen läpi tekevätkin tästä utopiasta realistisimman tulevaisuuden näköalan? Heitän tämän ajatuksen myös hallitukseen päin. Jospa on niin, että elämänlaidalta, syrjästä, näkeekin paremmin!

Useamman kerran me jokainen olemme varmasti saaneet tiedotusvälineistä lukea ja katsoa, kuinka on annettu varoituksia nälkäkatastrofista. Se on otettava todesta. Kun viljan varmuusvarastot riittävät enää 49—50 päivän tarpeeseen, se on vähemmän kuin koskaan. Tällöin mielestäni on nyt mentävä suoraan tulevaan budjettiin siinä mielessä, kuten täällä ed. Mölsä jo sanoi, että kansalliset päätökset, kansallinen tukipaketti pitäisi huomioida. Meidän olisi huolehdittava, niin kuin monet EU-maat itsekkäästi huolehtivat, elintarvikkeiden omavaraisuudesta ja varattava hieman ylimääräistäkin pahan päivän varalle. Olemme viime aikoina saaneet myös Euroopasta nähdä ja lukea katastrofeja, jotka eivät ole ollenkaan mahdottomia myöskään suurempina ja jotka voivat muuttaa hyvin äkkiä meidän elintarviketilanteemme.

Sitten muutamia asioita suoraan budjetista. Minäkin yhdyin niihin, jotka ovat hyvillään ja kiitollisia hallitukselle siitä, että veteraanipaketti on saatu nyt aika kohtuullisessa muodossa ensi vuoden budjettiin. Kuitenkin on jo tässä vaiheessa sanottava se, että tähänhän on otettu varat Raha-automaattiyhdistykseltä. Se on asia, joka pitäisi saada oikeastaan takaisin oikeille uomilleen sen takia, että Raha-automaattiyhdistyksen varat, kansalaisilta kerätyt varat, eivät ole tarkoitettujen valtion budjettivajeen täyttämiseen. Sitäkin voi odottaa, milloinkaan siitä nostetaan äläkkä.

Erityisen iloinen olen veteraanipaketin kohdalla siitä, että veteraanien hammashuoltoa on laajennettu eli että proteettinen työ irtoproteesien korjauksessa on nyt osittain korvauksen alaisena. Tässä vaiheessa haluaisin lähettää terveisiä sosiaali- ja terveystieteille ja myös hallitukselle, että sitten, kun se antaa ohjeistuksen lain voimaantulon jälkeen, näitä rahoja kohdennettaisiin todella heikkovaroisille veteraaneille.

Liian paljon tulee tietoa siitä, että on suurta katkeruutta, kun on paljon veteraaneja tyhjin suin, he eivät kykene korjauttamaan proteesejaan.

Täällä on mainittu jo, että maamme on pitkä, on erilaiset olosuhteet. Kyllä me aika kohtuuttomana Itä-Suomessa ja Pohjois-Suomessa koemme sen, että meitä rokotetaan polttoaineen hinnankorotuksilla, joukkoliikenteen alv-korotuksella. Ministeri Alho eilen perusteli näitä, että kun joukkoliikenteen alv-asia tuli, sen tasapainottamiseksi piti yksityisautoilijoita rokotaa polttoaineen hinnankorotuksella. Minusta se on kohtuuton eikä ole vertailukelpoinen. Toistan, mitä eilenkin sanoin: Ei meillä ole muuta mahdollisuutta liikkua syrjäseuduilla ja pohjoisessa, kun ei ole julkista liikennettä, kuin käyttämällä omaa autoa. Auto ei ole meille ylellisyysväline, se on työväline hyvin monille. (Ed. Takkula: Pitää paikkansa!)

Täällä on tuotu esille myös kuntien ratkaisut ja niiden aiheuttamat vaikeudet työskennellä kunnissa, peruspalveluiden saanti. Mutta erään asian haluan ottaa vielä esille, ohitan kunnat.

Käsittämätöntä on minun mielestäni se, että kun juuri saatiin työvoima- ja elinkeinokeskukset ja saatiin metsäkeskukset ja saatiin esimerkiksi Kainuu tässä talossa mustaa valkoisella maailman kartalle, jos sallitaan näin sanoa, Kainuu kokeilualueeksi niin, että metsäkeskus on hyvin kiinteästi kiinni työvoima- ja elinkeinokeskuksessa, niin kuinka ollakaan, ei ole tuo kokeilu päässyt vielä alkamaan, niin nyt ollaan jo lopettamassa Kainuun metsäkeskusta, se kuuluu lopetettavien listalle. Käsittämätön eikä ollenkaan hyväksyttävä asia. On aika outoa, jos Oulun läänissä, Kainuussa, joka on metsäinen maakunta, metsäkeskus viedään Ouluun peltojen keskelle. Kun meidän työvoima- ja elinkeinokeskuksemme on esittänyt jo kaikkein tärkeimpänä ja suurimpana työpanoksenaan metsätoiminnan, metsän kaikinpuolisen käytön ja hyödyntämisen työllistämiseksi, niin heti isketään korville.

Arvoisa puhemies! Kaiken lopuksi haluan esittää vähän maataloudellisen sanonnan, mutta se sopii kaikkeen tämän päivän ja tulevaan elämään: Pidetään pellot valmiudessa ja kalaverkot kunnossa eikä syödä siemenperunoita! Se sopii moneen paikkaan ja on myös kansan keskuudesta saatu oppi.

Ed. Kiljunen: (Ed. Takkula: Älkää pitääkö esitelmää!) Arvoisa puhemies! Kun näkee tämän innostuneen yleisön ja jopa kuulee nämä saatesanat tänne tullessa, niin oivallan kyllä, että

paras puhe on lyhyt puhe. Yritän tätä toivomusta seurata.

Budjetin yleislinjauksena on ilmiselvästi se, että budjetti on tiukka. Aivan oikein, budjetti onkin syytä pitää tiukkana tässä suhdannevaiheessa. Jos oikeaoppista keynesläistä talouspolitiikkaa halutaan noudattaa, niin on ymmärrettävää, että noususuhdanteessa finanssipolitiikan täytyy olla hillitsevää, jotta laskusuhdanteeseen saadaan väljyyttä, jolla pyritään elvyttämään. Tässä suhteessa näkökulma tämän budjetin perustaustaolettamuksena on ihan oikea, kun on pyritty tiukkaan budjettiin.

Toisaalta tulee kuitenkin huomata se, että suomalainen yhteiskunta ei ole ikään kuin normaalissa suhdannekierrossaan sen vuoksi, että meillä on kannettavana edelleenkin edeltäneen laskukauden kuormana massatyöttömyys. Kun puhutaan kallejen ja viljejen kanssa, joihin edellisen puhuja viittasi, heistä moni ei elä nousukautta, kun monet heistä edelleen ovat työttöminä. Siinä suhteessa meillä on budjetin taustalla ole-massa se rakenneongelma, että kun pidetään tiukkaa budjettia, pyritään hillitsemään velkaantumiskehitystä ja samanaikaisesti meillä on massiivinen työttömyys, niin ne lyövät toisiaan ristiin siinä mielessä, että vakavin budjetin epätasapainoa synnyttävä tekijä on luonnollisesti työttömyyden puolella. Itse näkisin, että painopisteen sittenkin tässä vaiheessa tulisi olla siinä, että lähemme työttömyyden kautta ratkomaan budjetin epätasapainottavia rakenneongelmia. Viime kädessähan on niin, että paras ja tehokkain lääke velkaantumiskehityksen ja velkaongelman ratkaisussa on vahvistuva työllisyystilanne ja sitä kautta tietysti aktiivinen työvoimapolitiikka.

Arvoisa puhemies! Lyhyesti halusin poimia tästä budjetista kolme tekijää, jotka saattaisivat olla plussan puolella, kolme, jotka olisivat miinuspuolella. Hyvin kategorisesti ja lyhyesti käyn ne lävitse.

Plussan puolella, jos itse saan sieltä poimia asioita, ehdottomasti keskeisenä plussatekijänä on se, että työvoimaministeriö on pyrkinyt hyvin vahvaan aktiiviseen työllistämispolitiikkaan. Meillä on ollut taakkana se, että työttömyysturva on ollut luonteeltaan passivoivaa. Nyt asetelma on kokonaan toinen. Lähtökohtana on se, että työttömyysturvalla ei passivoida ihmisiä, vaan pyritään heitä aktivoimaan, kouluttamaan, tarjoamaan harjoittelupaikkoja, ennen kaikkea katkaisemaan pitkäaikaistyöttömyys. Ihmiset, jotka ovat käytännössä täysin syrjäytyneet työmarkkinoiden ulkopuolelle, pyritään vetämään

takaisin ja tietenkin se on jo hallituksen saavutus, on pystytty vaikuttamaan nuorisotyöttömyyteen. Tämä minusta on eräs olennainen plussatekijä budjetissa.

Toinen plussatekijä, jonka haluan sieltä poimia, on sekä kauppa- ja teollisuusministeriön että opetusministeriön budjettiluokissa nähtävissä oleva voimakas panostus tutkimukseen ja tuotekehittelyyn. KTM:n budjettiluokamenot laskevat 10 prosentilla tästä vuodesta. Silti tutkimukseen ja tuotekehittelyyn panostetaan. Sama koskee opetusministeriön hallintoaaraa. Muun muassa korkeakoulubudjeteissa nimenomaan tutkimukseen on haluttu panostaa. Sillä luodaan sitä osaamiskapasiteettia suomalaisen yhteiskuntaan, jossa meidän reaalin kilpailukykyämme, jolla Suomi tulevaisuudessa tulee elämään, vahvistuu. Näen tämän lohkon erityisen positiivisena.

Kolmantena plustekijänä haluaisin poimia budjetista momentin, josta ei paljon ole puhuttu, mutta itse haluan tuoda sen esille. Ehkä aiemmasta taustastani johtuen näen positiivisena sen, että Suomi nyt uudemman kerran tarttuu kansainvälisen yhteisvastuun lusikkaan. Kehitysyhteistyön määrärahat toisena vuonna peräkkäin, sen historiallisen jyrkän romahduksen jälkeen, joka 90-luvulla nimenomaan Ahon hallituksen aikana koettiin, ovat noususuunnassa. Suuruusluokka, jolla kehitysyhteistyöbudjettia nostetaan, ei ole suuri, 180 miljoonaa, mutta se kuitenkin on antamassa uskoa sille hallituksen asettamalle tavoitteelle, että vuonna 2000 Suomi saavuttaisi Euroopan unionin keskitason 0,4 prosenttia bruttokansantuotteesta kehitysyhteistyössä, joka nyt ei ole pohjoismainen taso, mutta joka tapauksessa EU-maiden osalta on se voimavara, joka kansainväliseen kehitysyhteistyöhön annetaan. Tällä panostuksella, mikä nyt tässä budjetissa on lisäystä kehitysyhteistyölohkoon sijoitettu, annetaan, kuten sanottu, uskottavuutta tälle prosessille.

Arvoisa puhemies! Halusin myös kursorisesti poimia kolme tekijää, jotka minusta ovat miinusmerkin ansaitsevia tässä budjetissa. Ensimmäinen hyvin olennainen kysymys on esikoulutus. Suomi on poikkeuksellinen maa Euroopan maiden joukossa sen suhteen, että meillä vasta 7-vuotiaat astuvat opintielle. On itsestäänselvää, että meillä pitäisi olla valmiudet antaa jo esikouluvaiheessa tavalla tai toisella sen tyyppistä ohjausta, mikä asteittain vie lapset koulutielle. Esikoulujärjestelmän synnyttäminen ja sen aikaansaaminen olisi yksi suuria haasteita suomalaiselle

yhteiskunnalle. Näen jopa tämän budjettikeskustelun aikana, että kun se täällä eduskunnassa viedään lävitse, niin tämä saattaisi olla sellainen osa-alue, jossa meidän täytyisi vakavasti pyrkiä yhdessä katsomaan, että löytäisimme ne voimavarat, että esikoulujärjestelmä voitaisiin käynnistää.

Toinen miinusmerkki minun henkilökohtaiselta listaltani, jonka poimin budjetista, liittyy valtion tukemaan asuntotuotantoon. Rakennus-alalla puhutaan pääkaupunkiseudulla ylikuumenemisesta. Se on kohtuutonta siihen nähden, että meillä edelleenkin tällä alalla on vahva työttömyys ympäri maan, mukaan lukien myös pääkaupunkiseutu. Toiseksi kohtuutonta on pääkaupunkiseudun rakennustuotantoon huomion kiinnittäminen sen vuoksi, että meillä itse asiassa on — onko liian voimakas ilmaus — huutava pula vuokra-asunnoista pääkaupunkiseudulla. Sen vuoksi meidän ei pidä luoda sitä samaa aluepoliittista instrumenttia, joka aikaisemmin tässä maassa toimi, eli että ihmisten elämisen edellytysten kustannuksella rajoitetaan sitä luonnollista maan sisäistä muuttoliikettä, joka nyt tässäkin tapauksessa on osittain tapahtumassa. Tässä täytyy nähdä, että meillä täytyy olla muut konstit kuin heikoimman väestön elämän edellytysten heikentäminen, jolla vaikutamme. Sen vuoksi pidän sitä, että valtion tukeman asuntotuotannon myöntämisvaltuuksia lasketaan tästä vuodesta, heikkona ratkaisuna.

Arvoisa puhemies! Kolmas miinusmerkki tulee siihen budjettilohkoon, joka häkellyttävää kyllä kansainvälisessä vertailussa on ainoa, joka Suomessa voimakkaasti nousee, ja se on puolustusmenot. Ei voi olla tästä ajasta se, että Suomi, joka maana, jonka puolustusmenot suhteessa bruttokansantuotteeseen ja suhteessa budjettiin ovat olleet kohtuullisella tasolla, nyt tässä vaiheessa, kun muu maailma aseista riisuu, puolustusmenoja kasvattaa. Tämä ei anna nyt oikeaa kuvaa siitä tahtotilasta, joka suomalaisessa yhteiskunnassa on, kuinka maailmanrauhaa rakennetaan, kuinka hyvää naapuriystävyyden politiikkaa rakennetaan, kuinka rakennetaan vakaa-turvallista Pohjolaa, lähiympäristöä. Tässä suhteessa tämä budjetti antaa väärän signaalin. Tiedän, että taustalla on luonnollisesti edellisen hallituksen tekemät päätökset, ennen kaikkea Hornet-hankinnat, jotka nyt kuormittavat nykyisen hallituksen budjettia, mutta silti tämä asia on huolestuttavana pantava merkille, eivätkä kansainväliset tarkkailijat pysty lukemaan näin tarkasti kuin me mikä puolustusmenojen voi-

makkaan kasvun aiheuttaa. Tämä on selkeä miinus.

Arvoisa puhemies! Viimeinen asia, josta lyhyesti haluan sanoa, liittyy budjetin valmisteluun. Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän puheenjohtaja Erkki Tuomioja omassa puheenvuorossaan toi hyvin vahvasti esille sen, että meillä on aivan liian vahva virkamiesvetoisuus sellaisissa asioissa, joissa tarvittaisiin nimenomaan poliitikkojen vahvaa otetta. Valtakunnan tärkein päivälehti kiinnittää tähän huomiota myös pääkirjoituksessaan, ja minusta se on vakava paikka. Se on vakava paikka meille poliitikoille siinä suhteessa, ketkä tässä maassa varsinaiset linjanvedot tekevät.

En kiinnitä nyt pelkästään huomiota siihen, että valtiovarainministeriöstä on tullut superministeriö, joka tuntuu tietävän kaikkien hallinto- ja haarojen sisäiset tarpeet liiankin suuressa määrin. Puolustusbudjetti näytti olevan valtiovarainministeriön mukaan ainoa, jossa ainakin jätetään ministeriölle liikkumatilaa. Muiden ministeriöiden taholta olen kuullut kylläkin viestejä, joissa näkyy, että valtiovarainministeriö tuntuu tietävän tarpeet paremmin kuin ammattivirkamiehet.

Kiinnitän vielä enemmän huomiota siihen, että on kohtuutonta, on ehdottomasti kohtuutonta se, että meillä virkamiehet esiintyvät lehdistössä toistuvasti siten, että he ikään kuin tekevät poliittisia linjanvetoja. Nyt en halua mainita erikseen nimiltä ketään, mutta erityisesti kieltämättä valtiovarainministeriön puolella on ollut tämän tyyppistä vahvaa esiintymistä. Se minusta on ongelma. Minusta ministereiden täytyy tässä mielessä jopa iskeä nyrkkiä pöytään ministeriöissään, kieltää yksinkertaisesti se, että varsinaiset poliittiset linjanvedot tapahtuvat muun kuin sen tahon suunnalta, joka myös poliittista vastuuta kantaa. Virkamiehet avittavat ja valmistelevat asiat, mutta he eivät julkisuudessa poliittisia linjanvetoja tee. Tässä suhteessa hallitukselta kaipaaisi ryhtiä ja toivoisin, että silloin sen kaltaiset keskustelut, mitä tässäkin budjetin käsittelyssä eduskunnassa nyt on käyty, voitaisiin välttää.

Ed. T a k k u l a : Arvoisa puhemies! Tässä vaiheessa iltaa on todettava, kun tätä keskustelua monta päivää on käyty, että määrälliseen lisäämiseen ei paljon tarvetta ole. Mutta kun huomaan, että itse olen täällä puhujakorokkeella, en voi puhua, että laadullistakaan lisäämistä kovin paljon tulisi. Yritän poimia esille muuttaman asian, mitkä koen merkittävinä ja tärkeinä

ja joissa toivon löytyvän sitä kuulevaa korvaa, mitä ed. Koistinen peräänkuulutti.

Sen verran ed. Koistiselle olisin todennut siitä kuulevasta korvasta, kun välihuudon silloin huusin, että kyllä varmasti näin on, että edustajat kenttää kiertäessään kuuntelevat kansaa ja kansan tunteja. Siinä on kyllä totta, että jollakin tavalla yhteyttä päätöksentekoon tulisi varmasti kehittää, jotta ne monet viisaudet, mitä kansan syvien rivien suusta tulee, voisivat nähdä päivänvalon myös lainsäädännön kautta.

Kaiken kaikkiaan, arvoisa puhemies, kun olen opposition edustaja, lähdän myönteisestä asiasta, mikä tästä budjetista löytyy. Sosiaali- ja terveysministeriön pääluokassa on yksi myönteinen muutos, kun omaishoitajana toimivalle henkilölle aiotaan lakisääteisesti turvata yksi vapaapäivä kuukaudta kohden. Tämä on minun mielestäni erittäin hyvä ja tervetullut uudistus, mikä on tunnustus ja arvostus arvokasta ja tärkeätä omaishoitajien työtä tekeville ihmisille. Tässä yhteydessä on sanottava, että toivon, että kunnat ottavat tämän myös riemuiten vastaan eikä tästä muodostu heille taakkaa, ja uskon, että kunhan tämä omaishoitajien vapaapäiväjärjestelmä on saatu kattavasti toimimaan koko maassa, sitä voidaan kehittää myöskin myönteisesti eteenpäin.

Arvoisa puhemies! Itse asiassa tuossa paikallani istuessani ajattelin yhden yleisen asian vielä ottaa esiin tätäkin ennen. Tulkoon se nyt tässä, kun aion jonkin risunkin hallitukselle tästä esityksestä antaa. Se yleinen asia liittyy siihen, kun me olimme Lapin kansanedustajina viikko sitten kuuntelemassa niitä kansan syviä rivejä Muoniossa ja myös Kolarin puolella, jotka ovat suuria työttömyysalueita, kuntia, joissa työttömyysaste on jopa 30—40 prosenttia. Nämä kunnanisät, valtuutetut, tummissaan tulivat paikalle. Alueen kunnanisät olivat kokoontuneet yhteen ja toivat meille omia esityksiään, mitä pitäisi budjettikeskustelussa ottaa esille, kun me talousarvioaloitteita näiden viikkojen aikana olemme tehneet. Yksi toisensa jälkeen he tulivat ja pyysivät puoltatoista tai kahta miljoonaa kunnalleen, että he voisivat työllistää pitkäaikaistyöttömiä ja tätä kautta helpottaa työllisyystilannetta. Heillä oli huoli työllisyydestä. He olivat huolissaan siitä, että syrjäytymiskehitys on voimakasta alueella, ja myös muuttoliike on voimakasta. Ja jollakin tavalla, kun sitten samaan aikaan iltapäivälehtien ja joidenkin muittenkin lehtien loppopejät, otsikoita, katsoo, huomaa, että tässä yhteiskunnassa joillakin paikoilla jaetaan sellaisia optioita,

jotka ovat kymmenkertaisia näiden miesten ja naisten kuntien puolesta tekemiin pyyntöihin. On monien kymmenien miljoonien optioita, joita johtajille jaetaan joidenkin yhtiöitten johdossa.

Jokin sairaus tässä yhteiskunnassa on, koska tämä varallisuus näinkin epätasaisesti jakaantuu. On tietenkin selvää, että tässä voidaan sanoa, että nämä yhtiöt ovat yksityisiä, tekevät yksityistä voittoa toisella tavalla, mutta me kaikki tiedämme, että myös valtiovalta on monella tavalla edesauttanut niitä yhtiöitä ja yrityksiä menestymään ja pärjäämään ja niille ja niiden viennille on luotu monenlaista helpotusta, mikä tietenkin on oikein, koska he myös työllistävät tässä maassa ja tekevät sitä kautta tärkeää työtä. Mutta ihan tällaisena vastakkainasetteluna, vaikka niitä toisaalta pitäisi välttää, jotenkin tuntuu, että kyllä tämän maan sisälläkin on melkoista jakoa tässä suhteessa, ja jollakin tavalla huolestuttavaa on nähdä tällaista kehitystä. On selvä, että tämä myös vaikuttaa yleisesti kansan mielialaan ja tilaan.

Tuosta työttömyydestä voisi ehkä sanoa liittyen juuri kunnanisienkin tapaamiseen, että tässä budjettiesityksessä on valitettavasti sellaisia elementtejä, jotka ylläpitävät ja tuottavat työttömyyttä. Ehkäpä valtionosuusleikkaus on keskeisin niistä. Olipa valtionosuusleikkausten muoto mikä tahansa, muuttuvat ne tässä tilanteessa suurelta osin ja suurella prosentilla myöskin työttömyydeksi. On tietenkin myönteistä, että korot ovat nyt alhaalla, mutta kun tämä sitten asetetaan yritystoiminnassa korkeiden työvoimakustannusten rinnalle, muodostuu silloin sellainen asetelma, jossa koneistaminen voittaa työllistämisen ja näin ollen työllisyyskehityksen kannalta sekään ei parhaalla mahdollisella tavalla toimi. Tässä ei ole kysymys siitä, että minä huutaisin korkojen nostoa, vaan siitä, eikö olisi jo syytä todella madaltaa työllistämiskynnystä.

Arvoisa puhemies! Siihen yhteen isoon asiaan, mikä on meitä puhuttanut haja-asutusseudulla. Luulen, että minä taidan olla niitä edustajia, jotka kauimpana läheisestä lentokentästä asuvat. Minulla on 170 kilometriä matkaa lentokentälle, ja aamukuuden koneelle kun lähdän tulemaan, kolmen jälkeen lähdän ajelemaan, koska julkisia liikennevälineitä ei sille alueelle löydy. On kyllä niinkin lähellä kuin seitsemän kilometrin päässä lähin linja-autopysäkki, mistä menee yksi auto päivässä. Olosuhteet ovat niin toisen tyyppiset kuin pääkaupunkiseudulla, että ymmärrän enkä jaksa uskoa, että hallitus pahuuttaan tai ilkeyttään vaan tietämättömyyttään tekee sellaisia rat-

kaisuja, jotka koituvat melko lailla kohtuuttomiksi harvaan asutulla seudulla, haja-asutusseudulla, mistä itsekin tulen.

Eli suuri kysymys on polttoaineiden veronkorotus. Kyllä tästä esityksestä olisi luovuttava. Kahteen otteeseen aikaisempien budjettien aikana sitä 50 pennillä hilattiin ylöspäin ja muistelen näin, että kummallakin kerralla se tuotto, mitä sillä ajateltiin saatavan, jäi saavuttamatta. Nyt tällä pyritään saamaan noin miljardi lisää tuottoa, 670 miljoonaa tarkalleen plus verotuotot päälle eli tuonne miljardiin kokonaistuottoa lasketaan, mutta jollakin tavalla rohkenen epäillä, ettei se onnistu. Pelkään, että ihmiset joutuvat vähentämään ihan tarpeellistakin autoilua, koska huviajelua meillä päin ei ole enää pitkään aikaan harrastettu. Täytyy nyt rehellysyyden nimissä sanoa, että jonakin perjantai-iltana joku nuorista vähän sitä harrastaa, mutta kuitenkin pääosin sitä ei harrasteta, vaan ajaminen, mikä tapahtuu, on sitten asiallista ja liittyy palveluihin, koska palvelut ovat kaukana ja ne ovat saavutettavissa ainoastaan oman auton käytön kautta.

Näin ollen, kyllä tässä, arvoisa puhemies, tulee sellainen ajatus, että olisi paikallaan julistaa mallittainen bensasota, että nyt jollakin tavalla pysädyttäisiin hallituksen piirissä miettimään sitä, mennäänkö vanhaan tasausjärjestelmään takaisin vai olisiko sittenkin niin, että tästä korotuksesta voitaisiin luopua, koska kun lueskelin Euroopan unionin energiaveroesitystä, missä puhuttiin liikenteen verotuksesta, niin siellä Suomen valtioneuvosto kritisoi kovasti Euroopan unionin energiaveroesitystä sillä perusteella, että siinä kaavailtiin, että Suomessa dieselöljyn verotusta vuonna 2000 tulisi nostaa 3 pennillä nykyisestä. Siellä kyllä perusteluissa sitten Suomen valtioneuvosto sanoi, että kuljetuskustannuksilla on suuri merkitys maamme elinkeinoelämän kannalta jne. Tästä energiapolitiitisesta selonteosta, arvoisa puhemies, on aikaa muutama kuukausi. 3.6. sitä taidettiin täällä eduskunnassa käsitellä. Muutama kuukausi sitten sanottiin, että 3 penniä on aivan kohtuutonta. Nyt tulee 15 penniä dieselöljyyn. Jollakin tavalla tässä hallitukseen ei aivan linjassa ole omien toimiansa kanssa. (Ed. Bremer: 19 penniä!) — Aivan totta, ed. Bremer, 19 penniä, sitten kun lasketaan siihen vielä verot päälle, puhumattakaan, arvoisa puhemies, bensasta, mihin tulee 20 penniä ja siihen verot päälle.

Jollakin tavalla tuntuu, että nyt tässä ollaan kuristamassa niitä ihmisiä, jotka kipeimmin tarvitsevat omien palveluidensa saatavuuden kan-

nalta yksityistä autoa. Tätä kautta kuritetaan jo monelta osin tiukalla olevia haja-asutusseudulla eläviä ihmisiä. Kyllä on sanottava, että tämä maltillinen bensasota, mikä pitäisi julistaa nyt, olisi julistettava sen vuoksi, että eihän voi olla näin, että näiden ihmisten kukkaronnyörin on se jatkuva maksuautomaatti, se automaatti, se sampo, mistä vuodesta toiseen nyhdetään rahaa valtiontalouden tasapainottamiseksi ja kuntoon saattamiseksi. Näiden ihmisten elinkustannukset nousevat. Tässä on myös muistettava se, että vaikka Euroopan unionin jäsenyydessä nyt on kiihkoiltu sen puolesta, että ruoan hinta on laskenut, näiden ihmisten ruoan hinta nousee, koska kaupat ovat kaukana, keskukset ovat kaukana ja jopa, kun elintarvikkeiden ostomatkoillakin tarvitsee omaa autoa, sitä kautta myöskin polttoainneiden verotus ihmisten elinkuluja lisää ja välillisesti nostaa ruoan hintaa.

Arvoisa puhemies! Uskon, että me kaikki tässä salissa jaamme näkemysten siitä, että ihmiset eivät saa olla eriarvoisessa asemassa asuinpaikkansa vuoksi, vaan tasa-arvoisuuden ja tasavertaisuuden periaatteet on toteutettava koko maassa.

Arvoisa puhemies! Helikoptereista puhuminen olisi populaari ja hyvä aihe nyt. Hyvä aihe olisi myöskin puhua esikoulujärjestelmästä, miksi se uudistui jäi nyt toteutumatta, mutta tiedän, että näistä asioista tulemme keskustelemaan ja valiokunnassa, koska itsekin olen sivistysvaliokunnassa, on mahdollisuus niihin vaikuttaa.

Lapin ihmisten mieltä eniten puhuttanut ja korventanut asia jatkuvasta bensen ja polttoainneiden veron korotuksista oli päällimmäisenä sydämellä. Pitkän listan nähden ja myöhäisen hetken huomioiden päättän tyytyä näihin ja vain tältä osin evästä hallitusta budjetissa. Uskon, että kun muutaman positiivisen ja negatiivisen asian sanoo, tätä kautta myöskin vaikutetaan.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. Bremer: Arvoisa puhemies! Suurtyötoimisuus on yhä maamme vakavin vitsaus. Tanttaklubi on kuitenkin valinnut paeta budjettikustelussa helikopterihankintoihin, alalle, jota se taitaa vielä huonommin kuin työttömyyden. Kii-vaimin helikopterihankintaa arvostelevat kansanedustajat, jotka aikanaan avasivat ovia selkoseljälleen itänaapurillemme.

Hallituksen ryöpytyksen keulakuvaksi nousut hallituspuolueen ryhmänjohtaja ed. Tuomioja ei pidä mahdollisena, että eduskunta hyväksyisi helikopterihankinnat "tietämättä, minkä tyyppisiä helikoptereita hankitaan, mitä järjestelmiä, mitä seurannaisvaikutuksia jne.". Mitenkähän ed. Tuomioja koutuisi peräämistään tiedoista? Erottaisiko hän sittenkään kuljetus-, rynnäkkö-, taistelu- ja erikoishelikopterit toisistaan? Mitä hekojen alasampujaporukalle täällä selventäisi hekotyypit AS565, H76, CH47D, A129 tai niminä Werewolf, Havoc, Hind, Tiger tai järjestelmistä esimerkiksi COTS, FLIR, NGCR, TAFIM, FPA? Ei varmasti sanoisi yhtään mitään, vaikka kuinka selvitetäisiin.

Australia päätti juuri hankkia 60 Black Hawk joukkojenkuljetushelikopteria kilpailutettuaan keskenään sitä, Apachea, Rooivalkia, AH1-W:tä, A129:ää, Lynxiä, SH-2G:tä, 412CF:ää ja nelilapaversiota UH-1N:stä. Pinnallisimmattakaan tiedot vain näistä — venäläisiä joukossa ei vielä ollutkaan, kuten varmaan huomasitte — eivät olisi kirkastaneet eduskuntamme hekojen alasampujien asiantuntemusta pätkääkään.

Puhemies! Jokainen, joka itse on käsitellyt helikopteria, tajuaa, että se avaa aivan uusia ulottuvuuksia maanpuolustustehtävissä, tajuaa, että ilman ei pärjää, jos vastustajalla on niitä. Jokainen, joka helikopterilla lentää Lappeenrannasta itäkairaa Koillismaalle ja ylemmäs, tajuaa, että valtavia erämaa-alueita harvojen teiden välissä ei enää tukita Solifer-maastomopoilla ja Winha-moottorikelkoilla kulkevilla ki-väärijoukoilla. Helikopterit ovat tänään välttämättömiä.

Jokainen, joka lisäksi tietää, että pitkän itärajan toisella puolella on maailman mahtavin helikopteri- ja panssarikeskittymä, ihan niin kuin jalkaväkimiinakeskittymäkin, ei ruikuttaisi Suomen itsenäisyyden hinnasta helikopterihankintojen kohdalla, vaan hyväksyisi maanpuolustuksen ammattimiesten tilannearviot. Kopterien puuttuminen on itse asiassa ihmetyttänyt ja huolestuttanutkin jo kauan alan asiantuntijoita.

Arvoisa puhemies! Mistä rahat helikopterihankintoihin? Otettakoon rahat maamme opporikkaimmista ja annettakoon kansalle, eikä vain? Opporikkaimpia ovat Suomessa tänään ay-liik-keet miljardeihin nousevilla omaisuuksillaan ja täysin verottomilla tuloillaan. Pantakoot ay-liik-keet verolle tasa-arvoisesti elinkeinoelämän, maan työllistäjien, kanssa, ja maanpuolustuksemme helikopterihankinta on sillä tulolla pikku bisnes!

On tietenkin muitakin rahoitusratkaisuja. Yksi, josta eduskunta ei häpeäkseen tiedä rah-  
tuakaan, tulee olemaan Ruotsin Celsiukselle mil-  
jarditien sen jälkeen, kun Suomen Patrian vir-  
kamiesliikemiehet ovat ensin tunaroineet sen kä-  
sistään.

Elektronisoituvassa maanpuolustusvaruste-  
lussa itsenäisyydestä on kiistatta tullut mielettö-  
män kallis asia. On valittava, onko itsenäisyys  
sen arvoista. Maailman köyhimpien kuin myös  
puolueettomimpien maiden mielestä se on. Tääl-  
lä näyttää olevan paljon sellaisia, joiden mielestä  
itsenäisyys on kauppatavaraa. Kelpaa se näkö-  
jään myös pakopaikaksi suurtyöttömyyden alta.

Arvoisa puhemies! Hallitusohjelmassa anne-  
taan ymmärtää, että ratkaisu tärkeimmälle, työt-  
tömyyden puolittamiselle, löytyisi pk-yritysten  
kasvusta ja lisääntymisestä. Niin löytyisikin hel-  
posti, helposti jopa 350 000 suomalaisen työllis-  
tämiseen. Hallitus on kuitenkin aika surkeasti  
epäonnistunut päätehtävässään.

Alle 50 työntekijän yritykset suhtautuvat tuo-  
reen Heinosen-Leivon tutkimuksen mukaan ää-  
rimmäisen varauksellisesti hallituksen luomiin  
kasvumahdollisuuksiin. Pk-yritysilma-  
sto on jää-  
tävin kylmä. Hullu on se, joka nykyhdoilla lisää  
vakinaista henkilökuntaa Suomessa.

Minulla on itselläni ollut verotarkastus huhti-  
kuusta lähtien liikeyrityksessäni. Se tuli yhteen  
firmaan ja levisi kuin syöpä kaikkiin viiteen. Ku-  
kaan ei osaa edes kuvitella, minkälaiseksi henki-  
seksi kidutukseksi työllistäjälle muodostuu vero-  
tarkastus, joka venyy jo kuuden kuukauden mit-  
taiseksi kolmen verotarkastajan penkoessa yri-  
tysten kirjanpidon auki kuitti kuitilta viisi vuotta  
taaksepäin. Firmani asiat ovat hyvässä kunnos-  
sa, verotarkastajat ovat sanoneet, mutta minä  
itse, perustaja-omistaja, noin sadan suomalaisen  
työllistäjä, joudun maksamaan taannehtivasti  
veroja sellaisista asioista, joita firma on voinut  
suoda verottomasti työntekijöilleen, mutta ei  
omistajalleen.

Omistajaa verottaja antaa turpiin 10—0 kii-  
tokseksi siitä, että on avannut uusia työpaikkoja  
kantaen henkilökohtaisesti kaikki taloudelliset  
riskit ilman mitään työaika-  
rajoituksia, ilman lom-  
ia tai lomakorvauksia, ylityö- tai pyhätyökor-  
vauksista puhumattakaan, ilman jokaiselle työl-  
listetylle suotua eläketurvaa, ilman edes niitä työ-  
suhde-etuja, joita verottaja hyväksyy niille, joille  
avaan uusia työpaikkoja.

Minä huudan täältä eduskunnan puhujako-  
rokkeelta kaikille suomalaisille: Tehkää mitä ta-  
hansa, lorvikaa, jonotelkaa kaikille tukiluukuil-

le, menkää valtion tai kunnan töihin tai suuryri-  
tyksiin, joilla on varaa palkata verojuristeja ve-  
ronmaksunsa nollaamiseksi, mutta älkää ikinä,  
ikinä perustako omaa yritystä! Älkää yrittäkö  
avata yhtään uutta työpaikkaa Suomessa, sillä  
viimeistään verottaja palkitsee työllistämispön-  
nistelunne yrittämällä lähettää teidät helvettiin!

Puhemies! Suomessa ei saa menestyä. Menes-  
tyneet teilataan, tasapäistetään suureen harmaa-  
seen massaan. Helsinki voisi nostaa koko maam-  
me menestykselliseen kansainväliseen kilpai-  
luun. Se kuitenkin teilataan perässä kulkevien  
kateuden säilällä. Helsingin kansanedustajat ha-  
kevat Suomelle jalansijaa kansainvälisesti.  
Muualta Suomesta lähetetään kansanedustajat  
rokottamaan muka rikasta Helsinkiä; mahdolli-  
simman paljon rahaa kotikylään. Tällekin edus-  
kunnalle ministereitä myöten Helsinki on se ri-  
kas, se yltäkylläinen, jota sietää rokottaa päätöi-  
mistä. Samalla kuitenkin potkitaan tuolia  
oman persuksen alta.

Ministeri Backman on jälleen onnistunut ro-  
kottamaan Helsingiltä yhteisöveroleikkauksella  
220 miljoonaa markkaa, kohtuuttoman suuren  
osan, kolmanneksen, koko maata koskevasta  
leikkauksesta. Se on jälleen kirvelevä kuppaus  
Helsingin kassasta. Samalla Helsinki on huiman  
sisäänmuuton kohteena. Helsingin pitkäaikais-  
työttömyys on, laskettiin millä mittarilla hyvänsä,  
ylivoimaisesti maan pahin ja raskain.

Ed. Vokkolainen porasi pitkään Itä-Suomen  
muka kurjaa syrjäyttämistä budjettiehdotukses-  
sa. Se kuvasi sattuvasti karvalakki-Suomen suht-  
autumista Helsinkiin. Ed. Vokkolaisen Itä-Suo-  
mi on todellisuudessa härskin rikas Helsinkiin  
verrattuna. Sulkava on velkaantunut alle 1 000  
markkaa/asukas, Savonlinnan alle 1 500 mark-  
kaa/asukas, koko Mikkelin lääni 3 361 markkaa  
siinä, missä Helsinki on velkaa liki 5 000 mark-  
kaa/asukas. Jos pantaisiin Helsinki menesty-  
mään kansainvälisesti, se tuottaisi rahaa koko  
Suomelle. Rokottamalla Helsinki heikoksi kos-  
tetaan hyvin pian myös omalle kotikylälle.

Arvoisa puhemies! Sanasokeus leimaa budjet-  
tiehdotuksessa liikenneverotuksen korotuksia.  
Jo viime vuonna oli ohitettu se kipupiste, jonka  
jälkeen markan korotus veroissa johtaa kahden  
markan vahinkoon. Joukkoliikenteen ehtojen  
jatkuvilla heikennyksillä on palveluja vähennetty  
dramaattisesti maaseudulla, sillä hallitus joh-  
donmukaisesti rikkoo lupauksensa joukkoliik-  
enteen kilpailukyvyyn vahvistamisesta. Samalla  
se toimii täysin vastoin vakuuttelujaan koko  
maan pitämisestä tasaisesti asutettuna.

Maaseudulla ei perheissä enää tulla toimeen yhdellä autolla, pitää olla kaksi. Eikä polttoaineesta voida tinkiä. On tingittävä muista, kuten vaate-, ruoka-, harrastus-, remontti- ym. hankinnoista. Sen seurauksena jossain päin Suomea vaate tehdas, ruokatehdas, kuntokoulu, remonttiliike kaatuu. Uusia työttömiä siirtyy luukuille. Markan korotuksesta seuraa ketjun loppupäässä 2 markan vahinko.

Jo viime vuonna paljastui, että valtiovarainministeriöllä ei ole kokonaiskuvaa liikenneverotuksen kerrannaisvaikutuksista. Siksi eduskunta liitti budjettiin lausuman poliittisen työryhmän perustamisesta selvittämään liikenneverotuksen kerrannaisvaikutukset. Budjettiriihessä paljastui kuitenkin, ettei mitään työryhmää ollut. Liikenneverotuksen kokonaisvaikutukset ovat siten vielä täysin hämärän peitossa.

Hallituksen nyt esittämät polttoaineverojen korotukset, 25 penniä bensiinille ja 19 penniä dieselöljylle, ovat sulaa mielettämyyttä. Sillä aikaansaadaan paljon suurempia taloudellisia vahinkoja muualla yhteiskunnassamme, konkursseja ja työttömyyttä. Samalla kiihdytetään maataapapakoja ja työttömyyden hallitsematonta kasvua kaupungeissa. Vientituotteidemme kilpailukykyä vaarannetaan kuljetuskustannusten kohoamisen myötä. Tulen uudistamaan esitykseni työryhmän asettamisesta selvittämään liikenneverotuksemme kerrannaisvaikutuksia, ja toivon, että eduskunta jälleen kerran yhtyy tällaiseen lausumaan.

Liikenneverotuksemme on kokonaisuutena täysin metsässä. Suomessa on Euroopan vanhin autokanta, jonka keskimääräinen romutusikä on peräti yli 16 vuotta. Sen onnettomuusalttius on Euroopan suurin, kolariturvallisuus Euroopan huonoin kohtalokkaine ja kalliine seurauksineen yhteiskunnallemme. Sen energian kulutus lieene Euroopan suurin ja vastaavasti haitallisten päästöjen määrä niin ikään Euroopan suurin katalyysaattoriautojen määrän noustessa vasta alle neljännekseen koko henkilöautokannasta.

Hallitus on kyvytön ohjaamaan liikenneverotuksella autokantamme uusiutumista kehittyneeltä valtiolta edellytettävälle tasolle. Sanoudun mitä jyrkimmin irti eduskuntaryhmäni budjettipuheenvuorossa esittämästä naiivista epäilystä polttoaineiden veronkorotusten mahdollisesta riittämättömyydestä ohjailemaan ympäristönsuojelua toivottuun suuntaan. Se on päättönyt puhetta liikenneverotuksen ohjailutekniikasta.

Hallitus puhuu yhtä valheellisesti eduskunnalle annettavassa 27 kohdan liikenneturvallisuus-

ohjelmassaan joukkoliikenteen kilpailukyvyyn vahvistamisesta. Samalla se budjetissaan korottaa joukkoliikenteen arvonlisäveroa 2 prosenttiyksiköllä ja lisää dieselöljyn hintaan 19 penniä litralta. Siitä seuraa suoraan 3 prosentin korotuspaine bussilippujen hintaan. Samalla valtio ehdottaa omalle junayhtiölleen verottoman polttoaineen käyttöoikeutta. Ei siinä enää ole minikäänlaista tasapuolisen kilpailun yritystäkään.

Puhemies! Mistä rahat muutoksiin?

Ay-liikkeen verottomien rikkauksien ja tulojen verottaminen tasapuolisesti elinkeinoelämän ehtojen kanssa tuottaisi rutosti rahaa valtion kassaan oikeudenmukaisella tavalla.

Tupakka aiheuttaa noin kymmenkertaisesti kuolemia, 5 000 kuolemaa arvioidaan vuodessa Suomessa, ja kustannuksia yhteiskunnallemme vammautumisten kautta paljon enemmän kuin tieliikenne. Tupakan verotus on kuitenkin kohonnut vuodesta 92 vuoteen 98, tämä budjettiesitys mukaan lukien, vain 7,8 prosenttia, kun liikenteen verotaakka samana aikana on kohonnut 121,4 prosenttia. Liikenteestä valtio rahastaa veroina ensi vuonna 21,7 miljardia markkaa, tupakasta vain 3,25 miljardia. Haittoihinsa nähden tupakkaveroa tulisi korottaa roimasti verrattuna liikenneverotuksen tasoon.

Puoluetukea, ulkomailla toimivien edustustojen määrärahoja, EU-projekteja, läänien hallintoa, kulttuurimäärärahoja, rahtialusten hankintatukia, poliittista lehdistötukea, ansiosidonnaista työttömyystukea, maataloustukia, asumistukia, ympäristötukia karsimalla ja jopa lopettamalla saavutetaan valtiontalouden kannalta säästöjä, jotka kattavat helposti ehdottamani muutokset ja jopa vähentävät budjetin ehdottamaa valtion velkaantumisen jatkumista. Hallituksen antama budjettiesitys vuodelle 1998 on surullinen todistus virkamiesvetoisuudesta, ministerikyydityksestä ja eduskunnan heikkoudesta.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Se, että osaa lentää helikopterilla, ei tee vielä puolustuspolitiikan asiantuntijaa. Ed. Bremer epäili kriittisesti helikopterihankintoihin suhtautuvia kansanedustajia asiantuntemattomuudesta. Olen valmis milloin tahansa julkiseen keskusteluun ed. Bremerin kanssa esimerkiksi eri helikopterimerkkien ominaisuuksista myös taistelukentällä. Ed. Bremerin keskeinen väite oli se, että ilman helikoptereita ei pärjää, jos vastapuolella on niitä. Ehkä ed. Bremer ei tiedä, ilmeisesti hän puheesta päätellen piti Venäjää vasta-

puolena, että Venäjällä on ollut operatiivisessa käytössä helikoptereita jo 60-luvulta saakka. Ensimmäiset helikopterit otettiin sotilaalliseen käyttöön jo vuonna 44. Toistaiseksi Suomi on pärjännyt ilman helikoptereita, ja jos tätä samaa logiikkaa noudatetaan, meidän pitäisi hankkia yli 30 eri asejärjestelmää, joiden yhteinen hinta ylittäisi koko Suomen valtion budjetin, jos me noudatamme sitä logiikkaa, että meillä pitää olla samat järjestelmät kuin vastapuolella.

Se, mitä helikopterihankintoihin kriittisesti suhtautuvat kansanedustajat ovat täällä halunneet, on selvittää, mikä on helikopterihankintojen kustannus. Tätähän me emme tiedä. Me tiedämme, että niihin menee noin 4 miljardia markkaa ensi vaiheessa. Mutta jos huolellisesti tutustuu budjettiesitykseen, niin siellä jo kerrotaan, että tämän hankkeen loppuun saattaminen edellyttää uutta tilausvaltuutta vuosituhannen vaihteessa. Me haluamme toisin sanoen selvityksen siitä, mitä tämä hanke tulee maksamaan, jotta ei käy niin kuin Hornet-hankintojen osalta, joissa todelliset kustannukset muodostuivat huomattavasti suuremmiksi kuin eduskunnalle kerrottiin.

Ed. Bremer, toistan, että olen valmis keskustelemaan teidän kanssanne julkisesti milloin tahansa, missä tahansa muun muassa helikoptereiden käytöstä.

Ed. Bremer (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Se, että lentää helikopterilla, antaa ehkä vähän paremman kuvan alasta ja aiheesta kuin istumalla pöydän takana ja soittamalla suutaan ed. Laakson tapaan. Ed. Laakson logiikka jatkaa samaa vanhaa polkua, jota hän on vetänyt useita vuosia, niin kauan kuin muistan, jonka mukaan Suomi riisutaan aseista ja Neuvostoliittoa ja nykyisin Venäjää vahvistetaan, jotta Suomi voitaisiin ampuu tarpeen vaatiessa alas kuin pulu orrelta. Ei siitä asiasta kannata keskustella enempää.

Ed. Aittomies: Herra puhemies! Tämä lähetekeskustelu on ollut varmasti pisin lähetekeskustelu, mitä on vuosikymmeniin tässä salissa käyty. Ainakaan sinä aikana, kun minä olen täällä ollut, näin pitkää keskustelua ei ole ollut. Ne, jotka ovat olleet pidempään, ovat lausuneet, että ei ainakaan, jos mennään taaksepäin vuoteen 75, näin pitkää lähetekeskustelua ole koettu.

Kun olen kuunnellut lähes kokonaisuudessaan keskustelun, täytyy todeta, että sitä on ollut mukava kuunnella. Se on ollut ajoittain hyvin analysoiva, värikäskin keskustelu, jossa asiat on

puitu suhteellisen seikkaperäisesti. Eräs asia, joka on jäänyt mieleen vanhoista hyvistä ajoista poiketen, on se, että tästä keskustelusta ovat puuttuneet poliittiset jännitteet. Toisin sanoen oppositio on ollut täysi nolla, minä muiden mukana tietysti. Mutta niinhän se on ollut tämän eduskunnan aikana jo pitkään. Oppositio on tavallaan hallitusryhmien sisällä. Vasemmisto ja oikeisto syyttelevät toisiaan täällä onnistuneesti. Perinteinen oppositio, keskusta ja kristilliset ja muut ihmettelevät, miten tällä tavalla on käynyt. Näin se on. Se on yleinenkin havainto yhteiskunnan keskuudessa. Eduskunnan oppositioasetelma hallitusryhmiin nähden ei ole sama kuin ennen. Riitely käydään, niin kuin sanotaan, hallitusryhmien sisällä. Kun ne ovat tarpeeksi suuria ja kun ne edustavat hyvin laajasti erilaisia yhteiskuntanäkemyksiä, käy silloin tällä tavalla.

Herra puhemies! Minä ihan pariin kolmeen asiaan puutun. Aikaisemmin jossakin vastauspuheenvuorossani, niin kuin monet muutkin, kannoin huolta eduskunnan budjettivallasta, siitä että budjetissa ei ole enää sellaisia tartuntakahvoja, joihin kansanedustaja voisi tarttua. Kun haluan tätä aiheellistaa, ajattelen vuoden 87 budjettia, kun aikoinaan siitä keskusteltiin, se oli aivan erilainen kuin tämä talousarvio. Siellä oli siltarummut aika tarkasti, pienimuotoisetkin tuotu tarkkaan esille, ja täällä tiedettiin, mitä päätettiin ja mihin suuntaan. Nyt asia on heilahnut toiseen laitaan. Toisin sanoen talousarvio on yleisluontoinen kertomus siitä, mitä virkamiehet ovat valmistelleet. Me emme oikein tiedä, mitä se loppujen lopuksi yksilöllisesti sisältää, ja tuskin tulemme koskaan tietämäänäkään.

Minä en tarkoita sitä, että pitäisi palata vuoden 87 siltarumpubudjettiin, mutta mielestäni on menty kohtuuttomuuksiin siinäkin, että tämä budjetti on kovin yleisluonteinen. Toisin sanoen, kun virkamiehet valtiovarainministeriössä ja osin eri ministeriöissä valmistelevat könttäsumat ja laativat budjetin, meillä ei kovin paljon eduskunnasta ole siihen osaa eikä arpaa. Sitten se tulee sieltä, me pulisemme ja keskustelemme täällä viikon. Se menee sen jälkeen, käytettäköön nyt sanaa, täytäntöönpanoviranomaisille, niille, jotka niillä rahoilla, joita me täällä könttänä olemme hyväksyneet, toteuttavat jotakin, josta me emme oikeastaan tiedä, mitä ne ovat. Ne vain näkyvät sitten maakunnassa, jos johonkin tulee uusi tien pätkä tai rakennus ilmestyy. Emme me sitä näe budjetista, mutta virkamiehet ovat siellä alemmalla tasolla päättäneet, mitä näillä asioilla tehdään.

Tämä ei ole hyväksi. Mielestäni tässä asiassa pitäisi tehdä jotakin, niin kuin on moneen kertaan tuotu esille. Tähän asiaan myös joku, oliko se valtiontilintarkastajat, on kiinnittänyt huomiota, että budjetti on liian yleisluonteinen, se ei anna riittävästi tartuntakahvoja.

Eräs pieni asia budjetista vielä, jonka olen monta kertaa tuonut esille, on se, että siihen pitäisi nyt, kun suurin köyhyys on mennyt ohi, palauttaa ns. joululahjarahat, jotka aikaisemmin olivat siinä. Siihen aikaan, kun minäkin olin SMP:n ryhmissä, siinä yritettiin olla täkkälänä rahakopalla, jotta jokin Kärämäen nuorisoseurantalo saisi uuden savupiipun, 5 000 markkaa, se oli hyvin tärkeä asia ja toi sellaisenaan rahaa moneen sellaiseen asiaan, joka muuten jää ilman.

Sanotaan, niin kuin olen sanonut monta kertaa aikaisemmin, että niin hyväsydäminen minä olen, että kun olen katsellut, kun Lipposen keltottoman hallituksen takana seisovat kansanedustajat, myös ed. Laakso, ed. Uotila, ed. Saarnio ja muut, kerta toisensa jälkeen köyristynein hartioin painavat surullisen näköisinä vihreitä nappia, vaikka tietävät, että se on väärin, niin olisihan heidän jossakin vaiheessa mukava saada sinne Kärämäen nuorisoseurantaloon uusi savupiippu. Voisitte sanoa, että katsokaa, minä vaikutin, minun ehdotuksestani Kärämäen nuorisoseurantaloon tuli uusi savupiippu 5 000 markkaa. Minä näkisin, että se olisi korvaus siitä nöyryydestä, jota te olette näiden vuosien aikana osoittaneet. Sitten taas, kun keskusta aikanaan on hallituksessa, totta kai meidän osaltamme se olisi aivan sama asia.

Tämä tästä budjetista, herra puhemies! Sitten pariin asiaan vielä.

Minä olen oikein vilpittömästi kantanut murhetta ja täälläkin sitä jossakin vaatimattomassa vastauspuheenvuorossani tai muussa todennut, että yhteiskunnassa tulonjako 90-luvulla on pahasti siirtynyt pieleen, toisin sanoen sen kakun jakaminen, jota me yhteiskunnassa työllämme ja toiminnallamme kokoamme. Siitä on olemassa ihan selvä esimerkki. Sanotaan näin, että meillä joskus 80-luvun lopulla oli vielä, en muista, oliko 100 000 työtöntä, se on sama, oli niin tai näin, loput olivat kaikki töissä, ansaitsivat kohtuullisen hyvin. Näistä 100 000:stakin suuri osa oli ansiosidonnaisella päivärahalta ja pärjäili joksensakin.

Nyt sitten, kun mennään 7 vuotta eteenpäin suomalaisessa yhteiskunnassa, meidän kansantulomme on kasvanut hirmuisen paljon suurem-

maksi kuin se oli vuonna 89 ja 90 ennen tätä surullista lamaa. Toisin sanoen meillä pitäisi periaatteessa olla jaettavaa huomattavasti enemmän kuin 80-luvun lopulla, mutta miten on käynyt? Käytännössä meillä on tänä päivänä ehkä 700 000—800 000 ihmistä, ehkä enemmänkin, jotka elävät toimeentulominimin rajoilla. Tiedämme varsin hyvin niistä ihmisistä, joita kasvavasti tulee yhteiskuntaan, jotka elävät pelkästään työttömyysperuspäivärahan avulla ja tietenkin toimeentulotukea saavat siihen lisäksi mutta joka tapauksessa elävät toimeentulominimin rajoilla. Jotakin on siis täytynyt tapahtua, ja väitän, että tapahtuma on se, että rikkaitten laidalla suhteellisen pieni porukka — ehkä 10 000, ehkä 100 000 — mällää rahassa ja optioissa ja näin ollen tulonjaon selkäranka on siirtynyt vallan toiseen kohtaan kuin se oli yhteiskunnassa ennen.

Se on vähän samanlainen tapaus, kuin jos vaimon kanssa makaan sängyssä ja meillä on yhteinen peitto. Nykyisin näin vanhemmalla iällä, herra puhemies, on jokaisella oma peittonsa, niin meilläkin, mutta ennen jos minä yöllä vetelin peittoa vaimon päältä, minulla oli hirmuisen lämmin ja mukava olo mutta vaimolle tuli kylmä. No, hän nyppäisi yleensä peittoa niin äkäisesti, että tiesi, että jotakin on siirtynyt sivuun. Mutta tänä päivänä tässä yhteiskunnassa köyhiltä ja kurjilta ihmisiltä, jotka ovat menettäneet elintonsa, jotka elävät toimeentulominimin rajoilla, on luonto karannut, eivät he nypi enää peittoa. En tarkoita, että pitäisi yhteiskunnassa kapinaan ryhtyäkään, mutta tiedämme, että luonto on mennyt ihmisistä. He ovat alistuneita ja mitä enemmän heitä tulee, se ei auta yhtään mitään.

Tämä on joka tapauksessa huolestuttavaa ja varmasti jokainen ymmärtää, että jotakin on pielessä. Minä olen yksinkertainen maalaismies, en minä tiedä, millä tavalla se korjattaisiin kohdalleen. Tuskin sitä koskaan korjataan, mutta joka tapauksessa tämä on näin budjettipuheenvuoron yhteydessä mukava mainita.

Herra puhemies! Loppujen lopuksi oikein mielenkiintoiseen aiheeseen eli siihen, kun muistaakseni ed. Kekkonen vuodattavassa puheessaan eilen illalla kertoi, kuinka nykyinen hallitus on pistänyt maan asiat kuntoon ja tänään muun muassa ed. Reino Ojala viihtyi lauseen parin verran samassa mielenkiintoisessa aiheessa. Väitän, että tämä hallitus ei ole pannut mitään kuntoon näitten vuosien aikana.

Siihen aikaan, kun Esko Ahon hallitus lopeteli 95 vuoden keväällä hommiaan, tämän maan

talous kasvoi 6—7 prosentin hirmuvauhtia. Minä tänään tietopalvelusta pyysin luvut — täytyy ottaa oikein lappu kouraan — mikä työllisyyskehitys oli niinä aikoina: Maaliskuussa 94 oli 506 811 työttöntä, toukokuussa 95, jolloin Aho jo kävi levolle hallitusvastuusta, heitä oli 448 195. Eli maaliskuusta 94 seuraavan vuoden toukokuuhun oli työttömien määrä laskenut 60 000:lla suomalaisessa yhteiskunnassa. Vauhti oli siinä vaiheessa hirmuinen, kansantulon kasvu korkea, korot olivat jo silloin alhaalla. Sen jälkeinen koron lasku on tapahtunut vain Suomen Pankin erityistoimenpitein.

Katsotaan sitten, mikä on ollut heinäkuussa 97 työttömien määrä: 427 922. Toisin sanoen kyllä 20 000 pienempi kuin 95 vuoden keväällä, mutta tämän selittää se, että vuoden 95 keväällä ei ollut tilastoihin vaikuttamassa se, että ihmisiä — niin nuoria kuin vanhoja — oli istutettu väkisin jo kahdeksannelle kurssilleen työllisyyskoulutukseen ja saatu tätä kautta heidät pois kortistoista.

Summa summarum, herra puhemies, jos katsotaan työllisyyden-työttömyyden kehityksellä työttömyys ei ole vähentynyt äyriäkään, ei yhtään vuoden 95 keväästä ja se johtuu siitä, että Lipposen hallituksen taitamattoman alun jälkeen, kun se viestikapulan vaihtuessa haparoi viestin vaihdossa, tuli paha taloudellinen notkahdus, joka on tähän päivään saakka tietyllä tavalla veren vähyiden tavoin haitannut hallituksen toimintaa eikä tule paranemaan tästä loppuunkaan mennessä.

Lipposen hallitus — en tarkoita, että se on tehnyt sitä tahallaan — on epäonnistunut täysin, koska se on samassa tilanteessa kuin Ahon hallituksen jäljiltä vuonna 95, jolloin huikean nousun pohjat oli pedattu. Tämä on kylmä totuus ja minkä te voitte, esimerkiksi vasemmistoliiotossa ja sosialidemokraattien puolella, selville, kylmille luvuille, vaikka kuinka selittäisitte.

Herra puhemies! Olen ylittänyt aikani tällä kertaa, mutta sanon vielä Pirkanmaasta yhden asian. Pirkanmaalla on jälleen koettu huonoja aikoja. Se ei ole saanut budjetissa juuri mitään. Kolmostie tehdään loppuun, ei kai sitä torsoksi jätetä litalan seudulle, pakkohan se on Tampereelle asti tehdä, ei sitä sinne eksyksiin jätetä. Mutta jo vuosikaudet Pirkanmaata kohtaan, myös Ahon hallituksen aikana, kun Pekkarinen petti pahan kerran pirkanmaalaiset Euroopan unionin tukialueasiassa, on ollut jatkuva sortoa ja on kyllä todettava, että se on kyllä meidän Pirkanmaan kansanedustajien vika. Meillä ei ole

yhteistyötä. Minä olen huonoin yhteistyökumppani, individualisti, niin kuin sanotaan, mutta ei sitä ole muillakaan pirkanmaalaisilla. Ainoa yhteinen kokous on se, että kirjoitetaan kymmenen Pirkanmaan liiton valmiiksi tekemään raha-asia-aloitteeseen nimet, jollei yhteisessä kokouksessa, niin alakerran vahtimestarien pöydällä.

Ed. Kiviniemi: Arvoisa puhemies! Tuskinpa kukaan meistä kansanedustajista odotti tämän hallituksen tekemän vuoden 98 budjettiesityksen sisältävän mitään mullistavaa. Hallitus on jo aikaisemmin osoittanut kyvyttömyytensä tämän yhteiskunnan suurimman ongelman eli suurtyöttömyyden ratkaisemisessa. Jälleen kerran työttömät lakaistaan maton alle. Voimakkaana jatkuva talouskasvu mahdollistaa tämän hämäysliikkeen jonkinlaisen onnistumisen.

Samanlaista tarmoa kuin valtion velkaantumisen pysäyttämisessä ja säästöjen etsimisessä toivoisin vihdoinkin löytyvän myös työttömyyden hoitamiseen. Mutta kaksi vuotta ei ole riittänyt eikä ilmeisesti neljä vuottakaan tule olemaan tarpeeksi pitkä aika siihen, että hallitus ryhtyisi todellisiin toimenpiteisiin.

Ensimmäinen askel olisi sen tosiasian tunnistaminen, ettei ilman rakenteellisia uudistuksia verotuksessa, sosiaaliturvassa ja työllistämisen edellytyksissä selvitä. Suomen ongelmien ratkaisuun on etsitty vastauksia muun muassa Hollannista ja Uudesta-Seelannista. Budjettipuheen- vuoroissa on myös viitattu tulevaisuusvaliokunnan tilaamaan juuri valmistuneeseen Wisconsinin tutkimukseen. Kaikki edellä mainitut esimerkit vahvistavat sen tosiasian, että rakenteelliset uudistukset ovat välttämättömiä. Edellä mainitut esimerkit yhdessä keskustan työreformin kanssa tarjoaisivat erittäin hyvät eväät Suomen mallin rakentamiseen.

Hallitus ei kuitenkaan tartu tähän mahdollisuuteen, vaan puuhastelee näennäisuudistusten parissa. Suorastaan naurettava osoitus tästä on työministeriön oikein raameihin laittama työhallinnon budjettiesitys, jota se humoristisesti kutsuu Suomen-malliksi. "Suomen-malli" on kuitenkin tyhjää täynnä. Työnhakukirjat, työnhakukoulutus ja työttömien aktiivikaudet eivät todellakaan käy mistään Suomen-mallista. Siihen tarvitaan huomattavasti järeämpiä aseita ja esityksiä.

Samanlaista näpertelyä löytyy muualtakin budjetista, esimerkiksi asumislisän poistaminen sellaisilta opiskelijoilta, jotka asuvat vanhempien

omistuksessa olevassa asunnossa. Tällainen mittäön pieni säästö turhasta asiasta. Jälleen kerran hallitus saa asian näyttämään siltä kuin nuoret olisivat ainoita todellisia sosiaaliturvan väärinkäyttäjiä. Tällaisessa opiskelija-asuntopulassa hallituksen esittämä säästöesitys on aivan väärä toimenpide.

Tosiasiat kieltävän budjettiesityksen sisäiset heikkoudet löytyvät verotuksesta. Ensinnäkin on eduskunnan arvovallan kannalta äärimmäisen kyseenalaista, että veroratkaisut on siirretty tupopöydän ratkaistavaksi. Siellä ei ole puolesta-puhujaa esimerkiksi eläkeläisillä tai työttömillä. Budjettiesitykseen ei myöskään sisälly eläkeläisten ylimääräisen sairausvakuutusmaksun alentamista vuoden 98 alusta, vaikka eduskunta sitä nimenomaan edellytti hyväksyessään kuluvaan vuoden talousarvion. (Ed. Laitinen: Kyllä se tulee!) Ja vaikka täällä vakuutellaan monessa puheenvuorossa, että kyllä se tulee, niin minkä takia sitä ei voitu laittaa tähän budjettiesitykseen? Kyllä se jonkinlaisena ostotoimenpiteenä ja kiristyskappaleena siellä tupopöydässä näyttää olevan ja kuitenkin pidän välttämättömänä, että eläkeläisten kireää verotusta vihdoinkin kevennettään keskustan esittämällä tavalla.

Hallituksen veropolitiikka on ollut muutoinkin lupausten verostaista. Kokonaisveroaste on kuluvana vuonna korkeampi kuin koskaan aikaisemmin ja sen arvioidaan alentuvan ensi vuonnakin vain noin puolella prosenttiyksiköllä. Koska hallitus on epäonnistunut työttömyyden puolittamisessa, on valtion velkaantumisen vuoksi turha odottaakaan merkittävää verotuksen tason alentamista. Koska tasoa ei voi alentaa, verotuksen painopistettä siirretään.

Viime vuonna pienet tuloverojen kevennykset maksatettiin suureksi osaksi energiaverotusta korottamalla. Olenkin toki sitä mieltä, että tuloverotuksen alentaminen ja verotuksen painopisteen siirtäminen ympäristö- ja energiaveroihin on järkevää. Tätä ei kuitenkaan saa toteuttaa miten sattuu roiskimalla, vaan huolellisesti kokonaisvaikutukset arvioiden. Tällaisesta arvioinnista hallitus ei selviä lainkaan puhtain paperein. Tänä vuonna voimaan tullut energiaverouudistus on ympäristöohjaukseltaan ja työllisyysvaikutuksiltaan erittäin huono. Parempaan olisi ollut selvät edellytykset.

Tänä vuonna tuloverotukseen haetaan kevenysvaraa polttoaineverotuksen kiristyksestä. Nyt kuitenkin ollaan menossa sellaisen rajan yli, että kansalaisten sietokyky ylittyy. Hallituksen esityksen mukaan bensiini kallistuu 20 pen-

niä litralta ja kun tähän lisätään vielä arvonlisävero, niin bensiinin litrahinta nousee jopa 25 pennillä. Tämä lähestulkoon tarkoittaa jo sitä, että liikkuminen Suomessa on rangaistava teko.

Hintojen korotukset eivät liity pelkästään henkilöautoliikenteeseen, vaan budjetin myötä myös joukkoliikenteen kustannukset nousevat, kun dieselpolttoaineveroonkin tulee korotus. Samaa suuntaa vaikuttaa arvonlisäveron nouseminen kuudesta kahdeksaan prosenttiin. Joukkoliikenteen verokannan muutos merkitsee väistämättä sitä, että joukkoliikenteen käyttäminen tulee asiakkaalle yhä kalliimmaksi. Veronkorotus siirtyy suoraan lippujen hintoihin. Verokannan korottaminen lisää myös julkisen vallan kustannuksia, sillä valtio ja kunnathan ovat merkittäviä julkisten henkilökuljetuspalveluiden ostajia.

Hallitus ja valtiovarainministeriön virkamiehet ovat ilmeisesti unohtaneet, että Suomi on harvaanasuttu maa, jossa välimatkat ovat pitkiä ja liikenne- ja kuljetusvirrat ohuita. Kansantalouden kannalta henkilöautoliikenteellä ja kuorma- ja pakettiautolla tapahtuvalla maantiekuljetuksella on äärimmäisen suuri merkitys. Polttoaineen kallistuminen aiheuttaa edelleen rakenteellista ja alueellista epätasa-arvoa, sillä Suomessa julkiset kulkuneuvot ovat todellinen vaihtoehto vain vähäisessä määrin. Monilla kansalaisilla lähimpään palvelukeskukseen saattaa olla matkaa kymmeniä kilometrejä, joten näillä alueilla yksityisautoilu on ainoa, nytemmin hallituksen myötä ilmeisesti rangaistava, vaihtoehto liikkumiselle.

Hyväksyn toki liikenteen verottamisen nimenomaan ympäristövaikutusten vähentämisen näkökulmasta. Mutta kuten jo totesin, liikenteen verotus on jo tällä hetkellä katossaan. Keskipalkkaisen teollisuustyöntekijän yhden kuukauden nettopalkka menee vuosittain bensiiniveron maksuun. Jos liikenteen verottamista halutaan lisätä, niin oikeudenmukaisempaa olisi polttoaineveron sijaan korottaa ajoneuvoveroa.

Alueellinen epätasa-arvo näkyy myös hallituksen muussa liikennepolitiikassa. Omassa maakunnassani Etelä-Pohjanmaalla olemme huolissamme tieliikennemäärärahojen jatkuvasta vähenemisestä ja ennen kaikkea uusien kehittämishankkeiden niukkuudesta. Tierahoista valtaosa on tämän hallituksen toimesta mennyt eteläiseen Suomeen ja lähinnä muutamiin uusiin kehittämishankkeisiin ja jo näihin ennen kaikkea lukuisiin keskeneräisiin kohteisiin. Alempiasteisen tieverkon kunto on selvästi huonontunut ja

liikenneturvallisuus sen myötä heikentynyt. Varojen väheneminen esimerkiksi Vaasan tiepiirissä on merkinnyt sitä, että erityisesti liikenneturvallisuutta parantavia rakennushankkeita joudutaan karsimaan. Samoin yksityisteiden avustusrahojen leikkaaminen on rapauttanut niidenkin kuntoa.

Hallituksen on viimeistään nyt terästävä otettaan suomalaisista teistä. Tieverkon hoidon ja ylläpidon taso on päässyt valitettavalla tavalla laskemaan. Alueellisen eriarvoisuuden lisäksi määrärahojen putoaminen vaikuttaa kielteisesti myös työllisyyteen ja elinkeinoelämän toimintamahdollisuuksiin.

Arvoisa puhemies! Hallitus ei ole osoittanut koko vaalikauden aikana juuri minkäänlaisia toimenpiteitä koko maan tasapuolisen kehittämisen edistämiseen. Monet edelläkin kuvaamani yksittäiset päätökset ovat päinvastoin kiihdyttäneet eriarvoistumista. Huolestuttavinta on, ettei hallitus ole edes tunnistanut ongelmaa. On toki selvää, että Suomeen kuten moneen muuhunkin maahan kohdistuva alueellisen eriytymisen ja keskittymisen paine on kova, ja ainakin minun on vaikea nähdä, että sitä pystyttäisiin kokonaan estämään. Mutta jos tunnustaa, että tätä kehitystrendiä vastaan ei edes kannata taistella eikä pidä välittää sen seurauksista, silloin ollaan täysin hakoteillä. Näin hallitus nyt osoittaa olevansa.

Tasapuolisuus koskee myöskin eri kansalaisryhmiä. Alueellinen eriytyminen omalla tavallaan on vääjäämätöntä, mutta kansalaisten eriarvoistuminen pystytään halutessa huomattavasti paremmin estämään. Hallitus on leikkauksia kohdentaessaan ja työttömyyttä hoitaessaan valinnut ilmeisesti tarkoituksella oman linjansa. Se on valitettavan kahtia jakava ja epäinhimillinen.

Ed. L a i t i n e n : Herra puhemies! Ed. Kiviniemen puheenvuorosta sen verran, että on tavattoman hieno asia, että te ette ollut edellisessä eduskunnassa. Nimittäin Ahon-Viinasen hallitus kyllä heitteli ruoskaa ja raippaa eläkeläisille erittäin paljon. Silloin nimittäin tuli ylimääräinen kelamaksu, tuli ylimääräinen sairausvakuutusmaksu, indeksikorotukset jäädettiin, lääkekuulujen omavastuuosuus nousi merkittävästi, tuli terveyskeskusmaksu jne. Ed. Kiviniemi, me olemme purkamassa nyt niitä raippoja, mitä Ahon-Viinasen hallitus rakensi erityisesti eläkeläisille. Kelamaksu on poistettu, savamaksua tullaan alentamaan, indeksikorotukset toteuttamaan jne. Tätä luetteloa voisi tietenkin jatkaa vaikka kuinka paljon.

Arvoisa puhemies! Veropolitiikka on tulossa olevien työmarkkinaneuvottelujen vuoksi toistaiseksi jäädytetty. Nyt käsiteltävänä oleva talousarvio jättää talouspolitiikan tältä osin hivenen avoimeksi. Talousarviokäsittelyn nykyvaiheessa on silti aihetta kiinnittää huomiota verotukseen ja ennakoida tulevia ratkaisuja. Työllisyyden parantaminen on otettava veronalennusten ensisijaiseksi tavoitteeksi. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että veronalennusten jakovara ohjataan pienituloisille kotitalouksille. Tämä ratkaisu tukee työllisyyttä sekä talouden kysyntä- että tarjontapuolelta makro- ja mikro-tasolla.

Pienituloisten veronalennukset, olivat ne sitten eläkkeiden savamaksuista, arvonlisäverosta tai palkkaverosta, menevät kulutukseen ja lisäävät kokonaiskysyntää. Samalla ne kannustavat lyhytaikaisten, osa-aikaisten tai vähän heikostikin palkattujen töiden vastaanottamista, kannustavat ilman että siihen liittyy uhkaamista ja hiostamista.

Talousarvion menopuolelta on erityisesti tarkasteltava kolmea kokonaisuutta: työttömyysajan turvaa, rakentamista ja puolustusmateriaalihankintoja.

Työttömyysturvan peruspäivärahan korottaminen on toteutettava voimassa olevan lain mukaisesti siten, että peruspäivärahan muutos korottaa myös ansiosidonnaisen turvan etuuksia. Ehdotettu työttömyysturvauudistus on toteuttamistavaltaan monimutkainen ja sekava sekä tuloksiltaan hyvin epäoikeudenmukainen. Sitä ei voi pitää työllisyyspolitiikankaan kannalta hyvänä. Olemmehan me kaikki kuulleet, että toimivan markkinatalouden perustana ovat luottamus ja työn ja säästämisen palkitseminen.

Mikäli ansiosidonnaista työttömyysturvaa heikennetään, luottamusvajetta kertyy ainakin kahdelle taholle:

Toisaalta nakerretaan tavallisten kansalaisten, palkansaaajien, luottamusta siihen, että heidän sosiaalinen perusturvansa olisi vakaalla pohjalla. Pieni työttömyysturvan nipistys johtaa siihen, että odotetaan isompaa. Tämän luottamuksen horjuminen vie pohjaa tulevaisuudenuskolta, jota ilman eivät kotimarkkinoiden pyörät pyöri. Kuluttajien, kodin ostajien ja rakentajien pitää luottaa järjestelmään.

Toinen luottamusongelma syntyy työmarkkinoille. Hallitus on valmistelemassa uutta tulopoliittista kokonaisratkaisua. Jotta se saadaan aikaan, on vahvistettava työmarkkinaosapuolten uskoa siihen, että sopimukset myöskin pitävät.

Jos ammattiyhdistysliike menettää uskonsa valtion toimien pitkäjänteisyyteen ja annettujen sitoumusten pitävyyteen, on uusia sopimuksia tarvittoman hankala saada aikaan.

Entäpä sitten työn ja säästämisen palkitsemisen? Työttömyyskassoihin jäsenmaksua maksavat palkansaajat ovat juuri niitä, joille säästävyyssyys, tulevaan varautuminen, on hyvin tärkeää. Heidän arvomaailmassaan vastuu on korostunut. Palkasta ollaan valmiit panemaan vähän syrjään, jotta työttömyysajan toimeentulo on turvattu, jos sellainen elämäntilanne eteen tulee. Kaivamalla maata ansiosidonnaisen työttömyysturvajärjestelmän alta annetaan väärä signaali. Vastuuntunnosta rangaistaan.

Työllisyysnäkökohta on tärkeä myös rakentamisen julkista tukea mitoitettaessa. On totta, että rakentaminen kasvaa tänä vuonna varsin nopeasti. Kasvuprosentti on reippaasti kaksimeroisen. On totta, että tulevaa rakennustoimintaa ennakoivien rakennuslupien määrä kasvaa vieläkin nopeammin. Suhdanteiden ylikuumenemisen merkkien etsiminen on kuitenkin tällä perusteella aivan hätäköityä.

Investointiaste ei ole vielä kohonnut edes viimeisten kymmenen vuoden keskitasolle. Jotta siihen päästään, saati menneiden vuosien investointivajeen kattamiseen, on määrää reippaasti nostettava. Käytännössä se merkitsee rakentamisen voimakasta kasvua vuosien ajan. Vakaana pysyvä hintakehitys, ennätysalhaiset korot ja korkea työttömyys ovat kaikki takeena siitä, ettei ylikuumeneminen ole lähelläkään.

Arvoisa puhemies! Hallituksen talousarvioesitykseen sisältyy ehdotus Puolustusvoimien valmiusyhtymien hankintamäärärahasta. Esitettävä tilausvaltuus on noin 7,7 miljardia markkaa sisältäen myös paljon puhutut helikopterihankinnat. Näin on vaarana, että eduskunta joutuu Hornet-hankintojen tapaan antamaan avoimen valtakirjan merkittäville sotilasmateriaalihankinnoille, joiden loppulaskua ei kukaan vielä tiedä. Tehdyistä virheistä ja valmistelun heikkoudesta on opittava.

Havaitsin, että ministeri Tainalla puheenvuorossaan oli hivenen erilainen käsitys asiasta kuin puolustusministeriön kansliapäälliköllä Nykällä.

Ministeri Taina puheenvuorossaan totesi: "Täällä on myös käyty keskustelua siitä, mitä varoja helikopterihankintaan tarvitaan nyt esitetyn noin 4 miljardin lisäksi. Tältä osin on syytä todeta, että käsittelyssä olevan tilausvaltuuden turvin on tarkoitus hankkia kaikki helikopterit,

niiden huolto, tukeutumis- ja koulutusjärjestelmät sekä kohtuullinen määrä aseistusta. Tähän määräraha riittää." Edelleen hän jatkaa: "Koko helikopterijärjestelmä on kuitenkin valmis ilman lisärahoitusta."

Hankin käyttöön puolustusministeriön tiedotteen n:o 12, jossa kansliapäällikkö Nykänen hyvin selvästi toteaa seuraavaa: "Tilausvaltuuden määräraha ei tule riittämään helikopterijärjestelmän kokonaishankintaan, vaan kokonaishankinnan kannalta keskeisten ase-, huolto- ja tukeutumisjärjestelmien hankintojen loppuun saattamiseksi tarvittava rahoitus esitetään vuosituhannen vaihteessa." Tämän hän myöskin vahvisti valtiovarainvaliokunnan turvallisuus- ja puolustusjaoston kuulemistilaisuudessa. Hän totesi, että kukaan ei vielä tiedä, minkä verran tarvitaan näiden hankintojen osalta lisää rahoitusta. Korostan: hän sanoi, että kukaan ei tiedä, ei ennen kuin on saatu selvitykset valmiiksi siitä, minkälaisia konetyyppejä on tarkoitus hankkia.

Tässä suhteessa on tietenkin niin, että tämä täytyy meidän ottaa huomioon ja lähteä siitä, että tuo 18 miljoonaa markkaa voidaan hyväksyä, ja piste. Tilausvaltuutta ei anneta, koska, niin kuin mainitsin, asiantuntijat myöskin ovat sitä mieltä, että ei tiedetä tarkalleen, mihin ollaan sitoutumassa, kuinka massiivisiin hankintoihin.

Eduskunnan on myös keskusteltava siitä, mihin Suomi tarvitsee näin suurta asevarustelua. Onko Suomen ulko- ja sotilaspoliittinen doktriini muuttumassa? Hornet-hankinnat, suuret puolustustamateriaaliostot ulkomailta ja helikopterisuunnitelmat ovat osittain pois muista valtion hankinnoista. Samalla välttämätöntä, kotimaista puolustusvälineteollisuutta on ajettu alas. Meidän on Puolustusvoimien hankinnoillamme tuettava kotimaista puolustusvälinetuotantoa. Eduskunnan on vakavasti mietittävä helikopterihankintojen tarpeellisuutta ja hankintojen tärkeysjärjestystä. Puolustuspoliittisen selonteon yhteydessä ei helikopterihankintoihin otettu myönteistä kantaa, toisin kuin jotkut ovat väittäneet.

Pitäisi myöskin selvittää ja tutkia, onko mahdollista menetellä niin, että tilausvaltuus jaetaan kahteen osaan. Niin kuin me kaikki hyvin tiedämme, tähän asiaan perehtyneet, on tarkoitus myöskin kotimaiselta puolustusvälineteollisuudelta hankkia materiaalia 3 miljardin markan edestä. Voidaanko tämä erottaa tästä kokonaisuudesta ja toteuttaa nämä hankinnat ja helikop-

terihankinnat sitten myöhemmin, mikä turvaisi työllisyyttä?

On syytä korostaa, että nyt budjettiin merkityn 18 miljoonan markan hyväksyminen ei voi eikä saa merkitä avointa valtakirjaa kaikkein kalleimpien ja isoimpien sotakoneiden hankintaan. Kun nyt määrärahan yhteydessä puhutaan suunnittelusta ja valmistelusta, on todella tarkoitettava sitä, mitä sanotaan.

Arvoisa puhemies! Muutama sana Engelistä huolimatta siitä, että aika tiimalasissa kulkee. Nimittäin budjettikirjan sivulla 150 puhutaan Engel-yhtymästä muun muassa seuraavaa: "Valtioneuvosto saa hyväksyä omistusjärjestelyjä, joiden toteuttamisen edellytyksenä on luopuminen valtion määräysvallasta, määräänemmistövallasta tai määrävähemmistön hallinnasta Engel-Yhtymä Oy:ssä." Selvitysosassa todetaan: "Valtion omistajuutta ei voida pitää enää välttämättömänä Engel-Yhtymä Oy:ssä, joka toimii avoimessa kilpailutilanteessa ja tuottaa palveluja, joita markkinoilla on muutoinkin vapaasti saatavilla." Kysymys on nyt ilmeisesti hukummassa kopterihankintaan. Minusta on tavattoman tärkeätä, että nyt tämäkin kohta budjetista hyvin huolellisesti valiokunnissa käsitellään ja erityisesti tietenkin meillä valtiovarainvaliokunnassa.

Me muistamme kaikki sen, kun viime vaalikaudella yhtiöitettiin Engelin toimintaa. Se oli surullinen päätös. Se oli sen eduskunnan ja Ahon — Viinasen hallituksen niitä surullisia päätöksiä, joiden laskua me nyt maksamme. Valtio on hävinnyt oikeudessa työntekijöitten nostaman kanteen, ja ihan oikein näin. Se lasku vain on meille kallis. Siinä yhteydessä, kun tätä asiaa käsiteltiin, sanoin muun muassa täältä puhujakorokkeelta, että sen verran vanhana pääluottamusmiehenä tunnen työläinsäädäntöä, että me tulemme tämän taistelun häviämään. Ei tehdä tällaisten asioitten osalta semmoisia päätöksiä näin arvovaltaisella tasolla kuin eduskunnassa. Tulen itse toimimaan niin, että tämä kysymys nousee esille ja toivon mukaan järki voittaa. Täytyy muistaa se, että Engel on nyt sitten reippaasti saneerattu nykyiseen kuntoonsa ja pystyy hyvin kyllä markkinoilla kilpailemaan. Tosin se on merkinnyt sitä, että työntekijöiden etuja ja oikeuksia reippaasti leikattiin.

Julkisuudessa keskustapuolueen puheenjohtaja ed. Esko Aho, edellisen hallituksen pääministeri ed. entinen sisäministeri ed. Mauri Pekkarinen ovat hyvin jyrkin sanakääntein arvostelleet valtion ensi vuoden talousarvion käsittelytapaa

eli sitä, että verolait annetaan vasta työmarkkinaratkaisujen sisällön selvittyä. Henkilökohtaisesti en haluaisi kääntää keskustelua politiikan teon muoto- ja tyylikysymyksiin, vaan haluaisin enemmänkin puhua sisällöstä. Kun keskustelu on nyt kuitenkin näin arvovaltaiselta taholta avattu kyseisten herrojen toimesta, haluan muistuttaa, että edellisellä vaalikaudella Ahon hallitus vetkutti keskinäisten kiistojensa ja iltalypsyjensä takia budjettia vuodenvaihteen yli useamman kerran, jopa niin, että vuoden 92 talousarvio valmistui 17 päivä tammikuuta 1992 ja 14.1.93 hyväksyttiin vasta vuoden 93 talousarvio. Ahon hallituksen kiistat ja valmistelun heikkous näkyivät edelleen, kun se valmisteli vuoden 95 budjettia. Se nimittäin hyväksyttiin eduskunnassa vasta 13.1.1995.

Ahon ja Pekkarisen, erityisesti Ahon ja Pekkarisen, kannattaisi edes joskus suuressa intomielisyydessään ja populismissaan katsoa, mitä heidän hallituskaudellaan todella tapahtui. Kehotukseni ei koske vain budjetin valmistelua ja aikataulua.

Ed. Uotila: Arvoisa puhemies! Yleisten huomioiden lisäksi haluan käsitellä puheenvuorossani työn jakamista, liikenteen verotusta, Engel-yhtymä Oy:tä, ja tietysti muutama sana myös helikoptereista.

Lähetekeskustelun puheenvuoroissa on arvosteltu sitä, että veroratkaisujen aukijättäminen on ongelmallista eduskunnan roolin ja budjettivallan kannalta. Ongelma on tietenkin enemmän periaatteellinen. Olisi hyvä, jos verohelpotukset olisivat tiedossa jo nyt. (Ed. Ala-Nissilä: Se on verohallinnon kannalta vaikeata!)

Hallituksen talouspoliittisen linjan kannalta tulopoliittisen kokonaisratkaisun aikaansaaminen on kuitenkin niin tärkeä asia, että sen takia kannattaa jättää veromerkkejä, pelimerkkejä, myöhemmin käytettäväksi. Tämä on tässä tilanteessa isänmaan edun mukaista.

Mahdollisten veronkevennysten painopiste on, kuten hallitus periaatteessa päättikin, suunnattava pieni- ja keskituloisille. Tämä painopistevalinta ei ole kaupan tupopöydässäkään. (Ed. Ala-Nissilä: Kyllä se on!) Eläkeläisten verotuksen keventäminen pienentämällä tai poistamalla ylimääräistä sairausvakuutusmaksua tulee päänettäväksi tulopoliittisesta ratkaisusta riippumatta. Päätöksenteon lykkääminen oli tarpeetonta viivyttelyä. Vasemmistoliitto olisi jo budjettiriihessä ollut valmis päättämään tästä asiasta. Poliittinen tahto eläkeläisten ylimääräisen sa-

vamaksun alentamiseksi on kuitenkin selkeästi olemassa. (Ed. Ala-Nissilä: Myös eduskunnan päätös!) — Myös eduskunnan päätös.

Veronkevennysvaraa tulee, kuten ed. Martti Korhonen ryhmäpuheenvuorossaan esitti, siirtymällä suunnitelman mukaisiin poistoihin. Silloin yritykset maksaisivat veroja reilusti tulojensa mukaan ilman nykyisenlaisia laajoja, keinotekoisia kevennysmahdollisuuksia. Suunnitelman mukaiset poistot voidaan ottaa esille hallituksen ja työmarkkinajärjestöjen välisissä neuvotteluissa osana tulopoliittista kokonaisratkaisua siitä huolimatta, että niiden käytäntöön saattaminen on ongelmallista ensi vuoden osalta.

Arvoisa puhemies! Hallituksen budjettiesitys vaatii tuekseen tulopoliittista sopimusta. Sitä vaatii myös varautuminen Emu-jäsenyyteen. Hallituksen valitsema neuvottelujen yhteistyölinja työmarkkinaosapuoliin päin antaa paljon paremmat mahdollisuudet hoitaa työllisyyttä ja pitää yllä talouskasvua kuin opposition täällä esittämät linjaukset ja niin sanotun työreformin jankuttaminen. Maltilliset palkankorotukset, alhainen inflaatio ja verotuksen harkittu keventäminen pieni- ja keskituloisille antavat tavallisille palkansaajille ostovoiman lisäyksen, kotimaisen kysynnän kasvua ja työttömyyden alentamismahdollisuuksia.

Työttömyyden alentaminen on muutenkin pidettävä tulopoliittisten sopimusneuvottelujen pääasiana ja on rohkeasti annettava mahdollisuus sellaisille työaikakokeiluille, joilla työaika lyhentämällä voidaan lisätä työpaikkoja. Minusta on aika käsittämätöntä, miten vähätellen täällä eduskunnassakin jotkut suhtautuvat työn jakamisen välttämättömyyteen.

Tänä vuonna tehdään vuoden 90 tuotanto noin 400 000 pienemmällä työntekijämäärällä teknologian ja tuottavuuden kehityksen takia. Kun sama kehitys joka tapauksessa jatkuu, ei työpaikkoja ilman työn uudelleenjakamista kerta kaikkiaan tarpeeksi löydy. Monen olisi syytä tutustua muun muassa Saksan Volkswagenilla tehtyyn ratkaisuun, jossa työaika jakamalla ja lyhentämällä turvattiin 30 000 autotyöntekijän työpaikan säilyminen. Tästä on muuten tuoreessa Metalliliiton Ahjo-lehdessä ihan hyvä artikkeli.

Vuorotteluvapaajärjestelmä on yksi työn jakamisen keino ja sitäkin kehittämällä voidaan työttömyyttä alentaa. Vuorotteluvapaalle lähti viime vuonna siten, että aidosti työtön työntekijä palkattiin tilalle, vain 4 236 henkilöä. Tämän vuoden neljänä ensimmäisenä kuukautena lähti-

jöitä on ollut ainoastaan 1 680 eli hallituksen asettama tavoitetaso, 15—20 000 vuosittaista käyttäjää, ei missään nimessä tule täyttymään, vaikka vuorotteluvapaasta kiinnostuneita tutkimusten mukaan on 200 000—300 000 palkansaajaa. Vuorotteluvapaan käyttöä jarruttaa korvauksen alhainen taso. 60 prosenttia työttömyyskorvauksen määrästä on vain noin kolmannes keskituloisen bruttoansioista. Vuorotteluvapaakorvauksen tason nosto on välttämätön, mikäli tavoitteesta halutaan pitää kiinni.

Pääosa tähän mennessä vuorotteluvapaata käyttäneistä on ollut hyväpalkkaisia, vaikka kiinnostuneita löytyy tutkimusten mukaan eniten pienipalkkaisista. Onkin syytä harkita korvaustason porrastamista pieni- ja keskituloisia suosivalla tavalla. Vuorotteluvapaajärjestelmä on mielekäs työn jakamisen muoto. Se mahdollistaa työttömien määräaikaisen työllistymisen, ehkäisee heidän syrjäytymistään ja antaa samalla työelämässä kovien paineiden alla oleville mahdollisuuden lepoon, itsensä kehittämiseen tai perheelle omistautumiseen.

Arvoisa puhemies! Talousarvioesityksessä esitetään työttömyysturvan peruspäivärahan korottamista, mikä perustuu eduskunnan asiasta keväällä käymään keskusteluun. Korotus on askel oikeaan suuntaan, mutta tämän korotuksen rahoittaminen ansiosidonnaista päivärahaa ja sairauspäivärahaa leikkaamalla sekä karenssiaikoja pidentämällä on tarpeeton rasite tupopöytään.

Esityksen mukainen ansiosidonnaisen päivärahan laskusäännön muutos, palkasta vähenetään ennen päivärahan laskemista 4,5 prosentin sijasta 6 prosenttia, pienentää laskelmien mukaan pieni- ja keskituloisten, silloin kun bruttotulot ovat 5 000—11 000 markan välillä, ansiosidonnaista päivärahaa muutamalla kymppillä kuussa. Summat vaikuttavat pieniltä, mutta kysymys on enemmänkin periaatteesta. Työttömyysturvan lisäleikkauksista on sovittu luovuttavan, ja siksi tätä ratkaisua on eduskuntakäsittelyssä pyrittävä muuttamaan. Peruspäivärahan perusteltu korotus ei saisi heikentää kenenkään työttömyysturvaa.

Arvoisa puhemies! Eduskuntakäsittelyssä on myös aiheellista puuttua liikenteen verotuslinjauksiin. On mietittävä, onko järkevää polttoaineen verojen korottamisen sijasta siirtää painopistettä ajoneuvoveroon. Ennen kuin ed. Ala-Nissilä huutaa, että Uotila on takinkääntäjä, totean, että tarraverosta on onneksi päästy eroon. Tarravero oli todella nöyryyttävä tapa kerätä verotu-

loja. Sitä piti jonottaa joko kiosilla tai postissa. Piti raaputtaa vanhaa pois, uutta liimata pakka-  
sessa ja tuulilasissa oleva tarra muistutti jatku-  
vasti tästä nöyryyttävästä veron keräysmuodos-  
ta. Verolipuilla tapahtuva veronkanto on tässä  
mielessä parempi verotuksen muoto. (Ed. Ala-  
Nissilä: Ei niillä suurta eroa ole!)

Bensiiniverotuksen korotusta voidaan tietysti  
perustella sillä, että hinnankorotus vähentää  
bensiniin kulutusta ja päästöjä. Ajoneuvovero  
taas "antaa luvan ajaa vapaasti koko rahan edes-  
tä". Tuskin kuitenkaan ihmiset asiaa tällä tavalla  
kokevat. Ympäristön kannalta nykyisessä ajo-  
neuvoverossa on pikemminkin ongelmana se,  
että vanhoilla, enemmän polttoainetta kulutta-  
villa autoilla on alhaisempi vero kuin uudemmil-  
la ja ympäristöystävällisemmillä autoilla. Toi-  
saalta porrastus on perusteltua suhteessa auton  
arvoihin. Köyhän miehen muutaman tonnin au-  
tossa tarran suhteellinen merkitys on tietysti suu-  
rempi kuin ökymiesten limousinissa.

Kun asiaa tarkastellaan pienituloisten ja pal-  
jon autoa käyttävien kannalta, polttoainevero on  
selvästi suurempi ongelma kuin ajoneuvovero.  
Bensiinin polttoaineveroon menee esimerkiksi  
20 000 kilometriä vuodessa ajavalla, kun kulutus  
on kahdeksan litraa 100 kilometrillä, noin 5 000  
markkaa vuodessa ja tämä talousarvioesitykses-  
sä oleva 20 pennin plus arvonlisäveron korotus  
merkitsee kustannuksia noin 400 markkaa vuo-  
dessa lisää. Erityisesti korotus rankaisee pitkiä  
työmatkoja tekeviä.

Dieselöljyverotuksen korottaminen aiheuttaa  
ongelmia etenkin ammattimaisessa liikenteessä.  
Toivottavia ympäristövaikutuksia tuskin syntyy,  
koska dieselin käyttäjät tuskin vähentävät kulu-  
tustaan verotuksen noustessa. Päinvastoin on  
pelättävissä, että dieselin hinnankorotus yhdessä  
joukkoliikenteen arvonlisäveron korotuksen  
kanssa nostaa joukkoliikennelippujen hintoja ja  
vähentää näin joukkoliikenteen suosiota.

Esitänkin harkittavaksi, kun asiaa valtiova-  
rainvaliokunnassa käsitellään, että polttoaineen  
veronkorotuksista luovutaan. Syntyvä aukko  
verotuloihin voitaisiin paikata nostamalla ajo-  
neuvoveroa 200—300 markkaa ja laajentamalla  
ajoneuvovero koskemaan myös huviveneitä.  
Budjettiriihessä ohitettiin tämä veneasia kuulema-  
ma viitaten siihen, että niin saadaan uusia viha-  
miehiä. Eduskunta on kuitenkin edellyttänyt tä-  
män vaihtoehdon selvittämistä ja tietojeni mu-  
kaan valtiovarainministeriössä on sen toteutta-  
miseksi pitkälle vietyjä suunnitelmia ja myös  
tuottoarvioita tehty. Korostan kuitenkin, että

tämän veneilyyn ulottamisen vastapainona pitää  
luopua polttoaineveron korotuksesta.

Täällä on todettu, että ajoneuvokannan keski-  
ikä on huolestuttavan korkea, peräti kymmenen  
vuotta. Se johtuu siitä, että uusien autojen osto  
lamavuosina romahti ja nyt ajetaan 1980-luvun  
lopulla ostettuja autoja loppuun. 90-luvun alku-  
vuosilta olevia vaihtoautoja ei ole tarjolla. Tä-  
män vuosikymmenen autoja tarvittaisiin enem-  
män liikenteeseen, ja kun Suomessa tuon ikäisten  
autojen tarjonta on vähäinen, mielestäni olisi va-  
kavasti harkittava autojen tuonnin helpottamis-  
ta myös käytettyjen autojen osalta, ja tämä vaati-  
si lainsäädännön uudistamista.

Arvoisa puhemies! Valtio varautuu maksa-  
maan yhteensä 45 miljoonaa oikeudenkäyntiku-  
luina ja korvauksina irtisanotuille työntekijöille  
tavasta, jolla se hoiti aikoinaan rakennushallin-  
tonsa yhtiöittämisen ja kiinteistöjen huollon ja  
siivouksen siirtämisen Engel-yhtymälle. Nyt En-  
gel-yhtymä on jälleen mukana budjettiesitykses-  
sä. Budjetissa esitetään myyntivaltuuksia valtion  
omistuksesta luopumiseen eli Engel-yhtymän  
yksityistämiseen. Kovia kokeneet ja parhaansa  
yhtiönsä eteen tehneet työntekijät ollaan taas  
laittamassa epävarmuuden tilaan työpaikkojen-  
sa työehtojen pysyvyyden suhteen, työntekijät,  
jotka heikentyneestä ansiotasostaan huolimatta  
ovat pystyneet tekemään yhtiöstään kannatta-  
van. Tämä on kohtuutonta pienipalkkaisia, eni-  
ten valtion saneeraustoimista kärsineitä työnt-  
ekijöitä kohtaan. Siksi on mielestäni välttämätön-  
tä, että Engel-yhtymän työntekijöille annetaan  
vihdoinkin työrauha ja yksityistämismuutosta ei  
eduskunnassa hyväksytä.

Sitten vielä muutama sana helikoptereista.  
Valtiovarainministeri Niinistö on piikittelty kan-  
sanedustajia siitä, että nämä puuttuvat 0,5 pro-  
millen budjettimenoihin. Jos ministeri Niinistö  
on todella tätä mieltä ja ajattelee näin, niin hän  
johdonmukaisuuden nimissä myös hyväksyy  
sen, että eduskunta osaltaan hyväksyy vain tuon  
0,5 promillea eli 18 miljoonaa eikä mitään muu-  
ta. Voi olla hyvinkin perusteltua sijoittaa 18 mil-  
joonaa, jotta helikoptereiden tarve niin määräl-  
tään, ominaisuuksiltaan kuin muutenkin tulee  
selvitettyä, samoin se, mitä koko järjestelmä tu-  
lee maksamaan ja mitä mahdollinen hankinta  
merkitsee puolustuksellemme ja kotimaiselle  
puolustusvälineellisuudelle ja sen tulevaisuu-  
delle.

Jotkut edustajat ovat nähneet kopterihankin-  
nan liittyvän Nato-yhteistyön tiivistymiseen ja  
jopa askeleena Nato-jäsenyyteen. Henkilökoh-

taisesti en usko, että jonkin asejärjestelmän hankinta sinällään olisi askel liittoutumisen suuntaan. Tämäkin asiayhteys on syytä eduskunnan itselleen selvittää ennen mahdollisia hankintapäätöksiä. Onhan välttämätöntä eduskunnankin tiedostaa, jos se on helikoptereiden miljardien hinnan lisäksi laittamassa maksuksi myös puolueettomuuden ja liittoutumattomuuden periaatteita.

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa puhemies! Tässä perjantai-illan keskustelussa on käsitelty mielestäni oleellisia kysymyksiä aika hyvissä puheenvuoroissa, jos kohta ei ole ongelmien perussyihin riittävästi tartuttu. Mehän olemme tilanteessa, jossa perusongelmana ovat massatyöttömyys, korkea ansiotuloverotus, kasvava valtionvelka, alkanut uusi muuttoaalto sekä yhteiskunnallinen eriarvoistuminen.

Erityisesti yhteiskunnallisella eriarvoistumisella on aika monet kasvot. Se näkyy alueellisena eriarvoistumisena niin taajamissa kuin syrjäseuduilla, se näkyy sosiaalisena eriarvoistumisena, ja ilmeisesti kolmantena eriarvoistumismuotona, mitä ei ole lainkaan mielestäni talousarviokeskustelussa mainittu, on varallisuusarvojen eriarvoistuminen. Niillä alueilla, joilla menee hyvin, joilla varakkaat asuvat kaupungeissa tai taajamissa, varallisuusarvot kehittyvät erittäin myönteisesti. Sen sijaan niissä lähiöissä, joissa näkymät ovat heikot, tai syrjäseuduilla varallisuusarvot koko ajan laskevat. Tämä on kolmas tekijä, mikä luo yhteiskunnallista eriarvoisuutta.

Me emme näitä ongelmia ratkaise millään muulla kuin uudistuksilla. Siinä mielessä budjetikeskustelussa on väistetty ehkä asian ydintä. Tämä on poliittinen valinta siinä suhteessa, että jos Suomessa ei olla valmiita uudistuksiin, silloin valitaan näiden ongelmien jatkuminen ja pysyminen.

Kun täällä käsiteltiin myös ajankohtaista paperialan lakkoa, niin mielestäni se on sellainen ilmiö, joka on kuitenkin vanhakantaista ajattelua. Ei Suomessa voida jatkuvasti mennä yleislakkouhkausten tai laajojen perusalojen lakkojen tielle. Kyllä asiat on kerta kaikkiaan neuvotelemalla selvitettävä. Tällaisesta on jo aika päästä eroon.

Arvoisa puhemies! Me olemme myös lähestymässä tilannetta, jolloin Suomi varsin todennäköisesti on yhteisvaluutan jäsen ja rahatalouden olot integroituvat joka tapauksessa. Suomalainen eurokunto ei synny ilman uudistuksia. Halli-

tuksen talousarviolinjan virhe onkin siinä, että velkaantumisen syihin, eli juuri massatyöttömyyteen puuttumiseksi ei ole mitään uudistusohjelmaa osana talousarviota ja sen ohella.

Nykyisellä massatyöttömyyden tasolla ei voida valtion talousarviota tasapainottaa. Voidaan vuonna 99, jos kasvu jatkuu, lähestyä tasapainotilaa, mutta se tapahtuu kyllä karmeiden leikkauksen jälkeen, joista syntyy karmea jälkeä yhteiskunnalle. Nykyisellä massatyöttömyyden tasolla Suomi ei tule Emu-kuntoon, sillä tarvittavia puskureita ei pystytä rakentamaan. Tarvitaan siis välttämättä uudistusohjelma, joka raivaa työllistymisen, työllistämisen ja yrittäjyyden esteitä. Ilman hallituksen määrätietoista poliittista johtajuutta uudistuksia ei synny, vaan asiat jäävät kolmikantakonkeloon.

Pidän pahana ongelma sitä, että eduskunnalle on annettu tavallaan vain puoli talousarviota, kun veroratkaisut ovat tekemättä. On totta kai tärkeää, että neuvotellaan työmarkkinajärjestöjen kanssa veroratkaisuista yleisellä tasolla ja että hyvä yhteistyö on olemassa, mutta nyt on menty liian pitkälle. Eduskunnalla ja hallituksella täytyy säilyä poliittinen johtajuus. Eduskuntaa ei pidä tässä suhteessa nöyryyttää.

Nyt veroratkaisun osalta nousee mielestäni esille neljä ongelmaa, jotka ovat nyt edessämme. Ensinnäkin, veroratkaisuista ei tule parhaita mahdollisia työllisyyden edistymisen eikä oikeudenmukaisuuden näkökulmasta, sillä tupopöydässä on niin erilaisia intressejä edustettuna.

Toiseksi, tupopöydästä puuttuvat monet tahot, kuten täällä on todettu, eläkeläiset, yrittäjät, viljelijät ja sosiaalisia tulonsiirtoja saavat. Jopa eduskunnan oma päätös, joka tehtiin viime vuonna eduskunnassa siitä, että vuoden 98 talousarviossa alennetaan eläkeläisten ylimääräistä sosiaaliturvamaksua prosenttiyksiköllä, on tavallaan alistettu tupopöytäan.

Kolmas ongelma on se, että eduskunnalle ei jää teknisesti eikä asiallisesti riittävää aikaa kunnolliseen veroratkaisujen käsittelyyn varsinkaan niiden verolakien osalta, joilla työn verotuksen kevennyksiä rahoitetaan.

Neljäs ongelma on se, ettei verohallinnolle eikä myöskään veronmaksajille jää riittävästi aikaa päätösten täytäntöönpanon valmisteluun. Kun täällä on puhuttu muun muassa siitä, että suunnitelman mukaiset poistot otettaisiin verokevennysten rahoittamiseksi, niin jos tällainen päätös tehdään joulukuussa, ei sitä voida teknisesti mielestäni toteuttaa, kun yritysten tilikaudet päättyvät jo tammikuussa. Tässäkin suhteessa

sa veroratkaisujen tekeminen on sovittu kovin myöhään, mikä on huono asia.

Miten veroratkaisut tulisi tehdä tässä ja seuraavassa budjetissa? Ne tulisi tehdä nimenomaan työllisyyden ehdoin, osana työreformia. Mielestäni on tärkeää nostaa neljä periaatetta esille.

Ensinnäkin verotuksen liikkumavara täytyy käyttää työn verotuksen keventämiseen useasta syystä. Ensinnäkin siten työllisyyttä voidaan todellakin parantaa, monet tutkimukset näin osoittavat. Siten voidaan purkaa tuloloukkuja, voidaan kaventaa ansiotuloverotuksen ja pääomaverotuksen kuilua, voidaan hillitää harmaata taloutta ja voidaan rohkaista työn jakamista.

Toiseksi tuloverotuksen keventäminen ja verokiilan leikkaus pitää painottaa aluksi voimakkaasti matalapalkka-aloille sekä pieni- ja keskituloisiin. Tähänkin on useita syitä. Siten työllistymisvaikutus on kaikkein tehokkain. Uudet työpaikat syntyvät nimenomaan matalapalkkaja palvelualoille. Tuloverojen kasvaessa verotuksella tulee pyrkiä tätä vaikutusta tasoittamaan, ei kasvattamaan. Toisaalta kun verokevennykset painotetaan pieni- ja keskituloisiin, niiden kuluusta lisäävä vaikutus on tehokkain, ja kuten edellä totesin, kannustinloukut ovat nimenomaan pieni- ja keskituloisten osalla. Suurituloisilla, vaikka verorasitus on raskas, ei ole loukkuilmiöitä.

Kolmas seikka, jota täytyy verouudistuksessa korostaa on, että verotus on edelleen yhteiskunnallisen ohjauksen keino. Kun yhteiskunnan mahdollisuudet ohjaukseen yleisesti vähenevät, miksi emme käyttäisi verotusta ohjauksen keinona? Valtiovarainministeriön virkamiehissä on aivan liikaa verotuksen neutraliteetti-ajattelua. Esimerkiksi kotityön mahdollisuuksia ei ole onnistuttu käyttämään koko maassa hyväksi, kun kotityön verovähennysoikeudesta tuli tuluskukaro ja se on nyt vain osassa maata. Helsingissä on pienemmät verot kuin esimerkiksi Turussa ja ansiotulon verotus on erilainen ihmisten asuinpaikan mukaan ensimmäistä kertaa Suomessa. Tätä emme voi hyväksyä.

Neljänneksi on vielä korostettava sitä, että verotusta voidaan parhaiten uudistaa nimenomaan talouden kasvun vuosina, joita nyt elämme, ja osana laajempaa uudistusohjelmaa. Veronkevennykset eivät onnistukaan, jos ei niitä tehdä kasvuvuosina ja osana laajempaa uudistusohjelmaa.

Arvoisa puhemies! Vielä totean vaalikauden tärkeimmästä verotuksen muutostarpeista ensi vuoden budjetin ja osin vuoden 99 budjetin osal-

ta. Tuloverotuksessa, totta kai, pitää saada riittävä inflaatiotarkistus kaikkiin tuloluokkiin. On nostettava tuntuvasti tuloverotuksen kannustinvähennystä kunnallisverotuksessa, ja se on kompensoitava täysimääräisesti kunnille. On kasvatettava työssäkäyntikustannusten verovähennysoikeutta. Oli virhe nostaa työmatkavähennysten omavastuuta tässä tilanteessa. Kotityön verovähennysoikeus pitää ulottaa koko maahan. On käsittämätöntä, että se on vain puolessa maassa. Muu mahdollinen kevennysvara pitää käyttää välillisiä työvoimakustannuksia, jakovero- ja tuloverotaulukkoa alentaen, tästä sopiva kombinaatio löytyy. Vielä tuloverotuksen puolella erityinen ongelma on yhden tulonsaajan perheiden verotus. Se on korjattava. Siinä on erilaisia malleja: puolisovähenitys on eräs. Pitkällä aikavälillä pitää valmistella perustulojärjestelmän aikaansaamista.

Arvonlisäveropuolella, jonka muutosasia tulee ensi viikolla eduskunnan käsittelyyn, on totta kai tärkeää toimia aktiivisesti EU-tasolla ja toisaalta Suomessa kuluttajille palveluja myyvien palveluveroluokan alentamiseksi ja siten työllistämisen edellytykseksi. Yritysverotuksen osalta on tärkeää tehostaa välillisten työvoimakustannusten alentamista ja porrastusta pk-sektorin yrityksiä ja matalapalkka-aloja suosivalla tavalla. Tästä oli Suomen Yrittäjien Suomisen erittäin hyvä yhden miehen mietintö, se on nyt vain johonkin hautautunut. Hallituksen pitää ottaa se käyttöön.

On tärkeää myös parantaa pienten ja keski suurten yritysten verotuksellista asemaa tavoitteena yrittäjyyssynnyksen alentaminen. Professori Heikki Niskakankaan työryhmä on tuottanut ja tuottamassa erittäin hyviä tuloksia tässä suhteessa. Suomessa on oikeastaan 30 vuotta kaikki yritysten verouudistukset tehty suurten yritysten ehdoilla. Elinkeinoverolaki vuonna 67 oli oikeastaan viimeinen sellainen uudistus, jossa pieni ja keski suuri yritystoiminta otettiin huomioon. Nyt olisi korkea aika edes kerran tehdä verouudistus pk-sektorin ehdoilla ja tässä professori Niskakankaan työryhmän esityksessä on valmiit ainekset.

Työn antamiseen liittyvä byrokratia pitää purkaa. Se on osa työreformia. Siihen on selvät mahdollisuudet olemassa. Myös totean, että maaseutupoliittisen työryhmän ehdotukset verotuksesta maatilojen omavaraisuuden parantamiseksi ja sukupolvenvaihdon helpottamiseksi pitää myös toteuttaa osana verouudistusta. Bensiiniverotuksen osalta pitäisi todella tarkkaan

katsoa, onko sen korottaminen mitenkään perusteltua.

Arvoisa puhemies! Lopuksi siitä, miten nämä verouudistukset, työn verotuksen kevennykset rahoitetaan. Kuten sanoin, työn verotuksen kevennykset tulee toteuttaa osana uudistusohjelmaa. Tätä kautta saamme liikkumatilaa paremman työllisyyden kautta. Toinen asia, mistä löytyy liikkumatilaa on harmaan talouden vähentäminen, jossa tarvitaan kaikkia tahoja: eri etujärjestöjä, eduskuntaa, verohallintoa jne. Tämäkään ei riitä. Joudumme myös hakemaan verotukseen liikkumavaraa verojärjestelmän sisäisiin muutoksiin harkittuja vaihtoehtoja käyttäen. Sen sijaan mielestäni rajut summittaiset lisäleikkaukset veronkevennysten rahoittamiseksi eivät ole oikea tie.

Arvoisa puhemies! Lipposen hallituksen uudistuksia karttava politiikka hukkaa nyt talouden etsikkoajan. Tämä etsikkoaika pitäisi välttämättä käyttää massatyöttömyyden voittamiseksi, yhteiskunnallisen eriarvoistumisen estämiseksi. Jos Suomi ajautuu lamavuosiin tällä työttömyyden tasolla Emu-oloissa, olemme tosi vaikeuksissa emmekä pysty tekemään pitkäaikaisyöttömien ja yhteiskunnallisesta eriarvoistumisesta kärsivien ihmisten hyväksi niin paljon, kuin nyt talouden nousun etsikkoaikana pitää voida tehdä.

---

Ed. Aula merkitään läsnä olevaksi.

---

Ed. K u r o l a : Arvoisa puhemies! Minun budjettitoiveeni ovat osin takaperoiset sikäli, että vastoin nykyistä käytäntöä kaipaisin sinne takaisin yhden maantien ja muutamia korvamerkittyjä rahoja.

Nimenomaan yhden maantien, eli Tulppion tien sikäli, että siitä on muodostunut kynnyksysymys, joka leimaa lappilaista keskustelua jatkuvasti siitä, mikä on rauhoituskysymysten suhde lappilaiseen kehitykseen. Halutaan rauhoittaa alueita, luvataan kompensatiota, mutta esimerkkejä on lukemattomia ja yksi näistä on Tulppion tie. Sitä ei ole toteutettu. Toki olemme tässä salissa jo aikaisemminkin käyneet keskustelua, onko tuo tie tarpeen, mikä on sen tärkeysaste jne., mutta samalla tavalla tässä salissa on päätetty, että tuo tie annetaan kompensationa. Sitä vain syystä tai toisesta ei anneta, ja se on omiaan myrkyttämään jatkuvasti kaikkinaista keskusteluamme ja romuttamassa järjeviäkin

rauhoitushankkeita, joita toki Lapista löytyy. Näin ollen olisi ensiarvoisen tärkeää, että tie todella saataisiin toteutettua. Toki se toteutetaan silloin, kun siihen halutaan sitoutua ohi tuon budjettikirjan sikäli, että varsinaisesti tuohon kirjaan sitä ei tarvita, kunhan virkamiehet sen mieltävät ja siihen jatkossa sitoutuvat puhumattakaan liikenneministeristämme. Se on ensimmäinen toiveeni, jonka näkisin toteutettavaksi.

Samaan sarjaan takaperoisia mietteitä liittyy tämä kysymys, että muutenkin haluaisin näitä korvamerkittyjä rahoja takaisin nimenomaan näissä kompensatioasioissa. Lukemattomat kerrat on luvattu jotain kompensatioksi siihen, kun me lappilaiset emme maakuntaamme ole saaneet rakentaa siltä pohjalta, mitä me olemme halunneet. UKK-puistosta oli tuo äskeinen esimerkki. Veitsiluodosta on toisia esimerkkejä. Toki siellä on myönteisiäkin. Siellä on haluttu ohjata kymmenen miljoonaa markkaa malmittukimukseen, ja tällä on saatu mielestäni varsin mittavia esimerkkejä siitä, että tuota työtä kannattaa jatkaa. Mutta muitakin esimerkkejä on. Osa näistä kompensatioirahoista on jäänyt saamatta, osa on häipynyt maailman tuuliin. Toivoisin, että jatkossa muun muassa vanhojen metsien suojeluun ohjatuista määrärahoista todella mainittaisiin budjetin eri momenttien kohdalla, mihin ne on tarkoitettu ja että ne ovat nimenomaan kompensatiota, jotta tällainen tarkastelu voitaisiin suorittaa, onko ne saatu, onko ne voitu toteuttaa. Takaperoisista kehitystä, mutta vuodet ovat opettaneet, että tällaistaikin vaatimusta on edelleen esitettävä.

Meillä pitäisi olla kaikki edellytykset lappilaisen elämänmuodon kehittämiseen, mutta ristiriita laajamittaisten suojeluitten välillä on tullut ilmeiseksi. Minun näkemykseni on se, että lappilainen hyvinvointi jatkossa perustuu luonnonvarojen käyttöön. Metsien käytöstä ei varmaankaan ole kovin suurta epäselvyyttä, mutta jo tämä minun aikaisemmin mainitsemani malmikysymys tuntuu tuottavan melkoisia hankaluuksia.

Se hyvin helposti mielletään siihen työhön, mitä tuolla kultapuroilla tehdään ja todetaan, että vedet saastuvat, maat myllerretään. Mutta näkisin, kun kysymyksessä on laajamittainen kaivostoiminta, että se voidaan hallitusti suorittaa. Siitä on kansainvälisiä positiivisia esimerkkejä.

Haluan korostaa, että malmeilla on ollut ja varmasti tulee olemaan erittäin suuri merkitys meidän kansantaloudellemme. Haluan muistut-

taa, kuinka suuri merkitys esimerkiksi Outokummun kaivoksella ja kuparimalmilla on tälle valtakunnalle aikoinaan ollut. Toki tänään on surullista se, että Outokummun kaivoskaupunki, ennen niin vireä, on osin kuihtumaan päin, mutta se on kuitenkin ollut omiaan luomaan meille aivan oman teollisuudenhaaran, joka on lähtenyt ihan raakamalmista päätyen korkeatasoisiin kuparituotteisiin, joita on jatkossa myyty.

Samoin Petsamon nikkeli oli eräs esimerkki siitä, että malmeissa on voimaa, jopa niin että se saattoi olla omiaan syöksemässä meitä sodan kurimukseen ja suurvaltaspekulaatioihin.

Kemin kromikaivos tällä hetkellä on niin mitätvä, että se nostaa lappilaisen bruttokansantuotteen sille tasolle, että meillä näyttää olevan vaikeuksia pysyä EU:n normeissa, ja näin ollen EU-tukimarkat ovat tällaisten seikkojen johdosta valumassa hieman hukkaan.

Niinpä esimerkkejä siitä, että tämä alue on sellaista, jota voidaan kehittää ja jota pitää kehittää, on runsain mitoin. Näin ollen kymmenen miljoonan Veitsiluoto-määräraha, joka sen turvin on saatu tähän tutkimustyöhön, on ollut enemmän kuin paikallaan. Mutta jatkon kannalta näkisin, että tähän kannattaa panostaa entistä enemmän.

Ruotsi on lähtenyt satsaamaan määrätietoisesti malminetsintään, kaivostoiminnan kehittämiseen ja koko tämän teollisuushaaran ylös nostamiseen. Heillä on päämääränä pyrkiä johtavaksi malmimaaksi EU:n puitteissa. Mielestäni meillä suomalaisilla on samanlaiset mahdollisuudet, jos ja kun me vain haluamme. Tämä vain tuntuu olevan kovin vaikeata. Huolimatta lukuisista esimerkeistä, joita olen osoittanut virkamiestaholle, ei ole kovin määrätietoista työtä siellä syntynyt.

Ennen kaikkea toivoisin vireyttä kauppa- ja teollisuusministeriöltä ja rakentavaa yhteistyötä heidän ja ympäristöministeriön välillä. Kun tapasin ministeri Haaviston Lapissa muutama viikko sitten, ainoa näkemys, mistä olimme yksimielisiä, oli Tulppion tie. Molemmat totesimme, että se tällä hetkellä on omiaan myrkyttämään kaikinpuolista kehittämistä Lapissa. Sitä vastoin minun lääkkeeni pahenevaan ja pahaan työttömyyteen olivat Vuotoksen rakentaminen, Keivitsan malmio ja samoin Koitelaisen kromi sekä Savukosken Akanvaara. Mutta ministeri Haaviston näkemyksissä osa näistä projekteista ainakin oli sellaisia, että hän näki niittenkin osalta suojelun tärkeämmäksi keinoksi hyvinvoinnin kehittämisessä. Hän nimenomaan ko-

rosti sitä ja tarjosi vaihtoehdoksi matkailun kehittämistä.

Vuosien ponnistelut matkailun saralla ovat tuoneet meille melkoisen määrän hotellirakentamista, palveluammatteja ja ennen kaikkea kotimaisia ja ulkomaisia turisteja, jotka mielellään Lapissa liikkuvat ja sinne rahansa jättävät. Melkoisista määristä huolimatta tuo alue ei ole kuitenkaan kehittynyt vielä sellaiseksi kultasuoneksi, että sen varaan voisimme heittää Lapin huomisen.

Niinpä perinteiset luonnonvarojen hyväksikäytöt ovat edelleenkin tärkeitä ja niitä tulisi kehittää. Minä näkisinkin, että missään tapauksessa esimerkiksi Koitelaisen kromi ja sen rauhoittaminen esimerkiksi matkailukäyttöön eivät ole mitenkään verrannollisia. Koitelaisen kromin yhteydessä kuitenkin puhutaan usean miljardin, kymmenien miljardien arvoisesta kromimalmistusta, joka on täysin hyödynnettävissä. Samanlaisia malmimääriä löytyy Savukosken Akanvaarasta, joten on erittäin huonoa verrata tällaisia miljardiluokan hankkeita yksittäisiin turistiprojekteihin. Niinpä ne eivät mielestäni voi kilpailla eivätkä ole toistensa vaihtoehtoja, vaan molemmille täytyy ja pitää löytyä sijansa Lapin laajoissa kairoissa.

Suojeluun toteaisin, että samalla kun se luo mahdollisuuden matkailun kehittämiseksi, se myös melkoisesti sitä rajoittaa. UKK-puisto ja monet muut suojelualueet estävät täydelleen esimerkiksi oheispalveluihin käytettävät moottorikelkka-ajelut ja vastaavat. On jopa haluttu kieltää husky-koirien käyttö Pallas—Ounastunturin alueella sekä UKK-puistossa järjestettäväthevossafarit. Näin ollen on kysymys melkoisista kieltoalueista, kun niitä voidaan verrata entiseen Uudenmaan lääneihin ja täällä oleviin kokonaisiin lääneihin. Olisiko helsinkiläinen matkailuyrittäjä valmis kiertämään Uudenmaan läänin viedessään safarimatkailijoita paikasta toiseen? Puhutaan valtavista mittasuhteista, valtavista alueista.

Näin ollen näkisinkin, että kaivostoiminnalle pitää löytyä mahdollisuuksia ja siihen on panostettava, panostettava vielä enemmän kuin mitä tällä hetkellä siihen panostetaan. Kymmenen miljoonan kompensatoriraha yhdistettynä GtK:lle myönnettyihin muihin määrärahoihin ei vielä riitä, vaan on luotava malmipoliittinen kokonaisvaltainen suunnitelma, varattava siihen määrärahat. Tätä työtä KTM:n olisi nyt ryhdyttävä välittömästi edelleen selvittämään. Näin ollen tämän asian eteenpäin vieminen ei välttämättä riipu muutamista miljoonista vaan ennen

kaikkea halusta tuon alueen tutkimiseen ja kokonaisvaltaisen suunnitelman tekemiseen. Vielä kerran viittaan tässä Ruotsin esimerkkiin.

Täällä on myös runsaasti käytetty puheenvuoroja puolustuspolitiikasta. Omassa ajattelussani nimenomaan sana puolustus on se ratkaiseva tekijä, jolle haluan painon panna. Historiastamme löydämme lukemattomia kertoja, jolloin olemme investoineet armeijaan, panneet paljon rahaa, tehneet hankintoja. On ollut myös vuosia, jolloin ei ole sinne investoitu, ja seuraukset ovat olleet kansakunnan kannalta vähintäänkin vahingollisia. Tällaisista suurinvestoinneista aikanaan tietenkin tulee mieleen laivaston investoinnit, Väinämöinen ja Ilmarinen, nuo panssarilaitvat, valtavia, massiivisia, joitten myöhempi käytötarvo osoittautui varsin vaatimattomaksi, samaten sukkellusvenease, jota aikoinaan hankittiin ja sittemmin myös nykyään omat päällystömme ovat myös tuota aselajia toivoneet.

Niinpä uusiin aselajeihin ja kokonaisvaltaisiin hankintoihin täytyy suhtautua varsin kriittisesti ja sallia myös se, että niitä tarkastellaan tässä salissa ilman, että yhtäkkiä huomaisimme sitoutuneemme niihin jonkin yleisen selvityksen hyväksyessämme.

Niinpä tässä yhteydessä haluan todeta, että näen kysymyksen sellaiseksi, että puolustus ei tarvitse tässä vaiheessa helikopteriaselajia. Kuljetuskapasiteettia siinä on, mutta jotta sillä olisi merkitystä, sitä täytyy olla niin valtavasti, että pienet helikopterimäärät eivät riitä. Nuo kuljetushelikopterit vaativat suojan, joko taisteluhelikoptereita tai muun ilma-aseen, ja tämä laajentaa koko järjestelmän laajentaa niin valtaiseksi, että siitä saatava hyöty ei ole sen arvoista.

Silloin kun minä haluan puolustaa tätä valtakuntaa, haluan tehdä sen erittäin voimakkaalla miina-aseistuksella, en niinkään jalkaväki-miinoilla vaan panssarimiinoilla, ja toisekseen kevyillä ja keskiraskailla ohjuksilla. Mahdollisimman laajan ohjuskaluston olisin valmis jakamaan eri puolille valtakuntaa. Näillä edellytyksillä haluaisin turvata tämän maan ja tehdä sen nimenomaan puolustusmielessä.

Mielestäni on vallalla jonkinlainen kalustosyndrooma. Ehkä meidän johtavat kenraalimme, armeijan ylin stabi on kansainvälisillä kentillä nähnyt kalustoa, tottunut ohjailemaan kalustoa massiivisesti, ja tämä on sitten siirtynyt tänne Suomeen ja halutaan materiaalia, hienoa materiaalia, voimakasta materiaalia. Mutta soveltuu se meidän puolustukselliseen ajatteluamme, tätä epäilen vahvasti.

Minulla oli tilaisuus tutustua tanskalaiseen superrikaatiin, ja siellä oli jo selvästi nähtävästi se kaksijakoisuus, joka vallitsi kenraalien sisäisessä keskustelussa. Osa oli sitä mieltä, että nämä ovat erittäin hienoja, toiset sanoivat, että ne vievät kaikki resurssit ja kehittämisohjan muilta prikaateilta. Näin ollen se oli omiaan syventämään keskinäistä eripuraa, ja toivon, ettei tällaista synny. Mielestäni tähän valtakuntaan ei missään tapauksessa pidä synnyttää eliittiarmeijajärjestelmää ja sanokaamme karvalakkiarmeijaa. Jos tällainen pääsee syntymään, on tehty korvaamaton virhe. Minun mielestäni tuossa on aineksia siihen.

Polttoaineet kiinnostavat myös lappilaisia pitkien etäisyyksien maakunnassa. Täytyy sanoa, että jokainen penni polttoainelitraan rasittaa meitä voimakkaasti. Ratkaisuja tullaan tekemään, mutta missään tapauksessa ne eivät ole esitetyssä muodossa hyväksyttäviä ja oikean suuntaisia ainakaan lappilaisen mielestä. Tässä vain joutuu käymään myös itsensä kanssa tuota keskustelua, mihin kaikkeen sitoutuu, missä vaiheessa, mikä on hallitusohjelman sitovuus, mitä ovat selonteot, erilaiset tiedonannot ja kaikki muut. Haluaisin käsitellä asioita yksi kokonaisuus kerrallaan ja tietoisena, mitä olen milloinkin päättämässä, enkä haluaisi havahtua jälkeinpäin huomaamaan, että jälleen kerran pieleen meni.

Arvoisa puhemies! Hyvin lyhykäisesti: 10 miljoonaa lisää malmitutkimukseen, helikopterit pois. Siinä toiveeni.

Ed. V a r t i a i n e n : Arvoisa puhemies! Hallituksen ehdotukseen ensi vuoden talousarvioksi sisältyy monia myönteisiä asioita. Vakaa talous, matala inflaatio ja alhaalla pysyvät korot, joille budjettiehdotus luo onnistumisen edellytykset, ovat mittavia positiivisia asioita. Nämä entisestään parantavat maamme talouden uskottavuutta. Vakaa talous luo pohjaa uusien työpaikkojen luomiselle jatkaen elinkeinoelämän työpaikkoja lisäävää linjaa.

Erittäin myönteinen ja keskeinen asia on myös se, että hallitus on luonut edellytykset tulopoliittisen sopimuksen syntymiselle siirtämällä osan veroratkaisuista tulopoliittisten neuvottelujen yhteydessä käytäväksi. Näin hallitus jatkaa kolmikantayhteistyötä merkittävien yhteiskunnallisten toimijoiden, elinkeinoelämän, ammattiyhdistysliikkeen ja valtiovallan kesken. Budjetilla ja tuloratkaisulla onkin tuettava vahvan talouskasvun jatkumista ja työllisyyden paranemista.

Erikoisen iloinen olen siitä, että työministeriön hallinnonalalta esitetään voimakasta yksilöityä apua meidän pitkäaikaistyöttömillemme. Voimakas panostus syrjäytymisen estämiseksi omalla suomalaisella mallilla on mielestäni kiihtettävän hyvä asia. Tällä toiminnalla me siirryimme lama-ajan massatoimenpiteistä yksilöllisiin, yritysکوhtaisiin, yksityiskohtaisiin toimenpiteisiin.

Myönteistä on myöskin se, että opintotuki ensi vuonna yltää 18-vuotiaille. Koulutusvakuutuksen laajennus kuuluu myös myönteisiin asioihin.

Asumistuen määrää esitetään nostettavaksi 300 miljoonalla markalla. Tämä onkin tarpeellinen uudistus. Korotus suunnataan niin, että pientulojen lisäys ei vähennä asumistukea, mutta tukee työssäkäyntiä paremmin kuin aikaisemmin. Erityisesti pienet perheet hyötyvät asumistuen muutoksista.

Ilahtuin myös, kun asiapapereista löysin sen myönteisen asian, että kalliit ja käyttötarkoitukseltaan vakiintumattomat lääkkeet ensi vuonna annettaisiin maksutta terveyden huollosta ja ne korvattaisiin kunnille täysimääräisinä. Siihen varattu 40 miljoonaa tuntuu erittäin oikealta ja hyvältä toimenpiteeltä.

Hallituksen ehdotukseen sisältyy myös veteraanipaketti, joka on ehdottomasti oikean suuntainen, mutta ei mielestäni riittävä. Veteraanien itsenäisen selviytymisen tueksi veteraanikuntoutukseen lisätään 20 miljoonaa markkaa. Myös vaarallisissa oloissa palvelleilla, muun muassa miinanraivaajilla ja 1926 syntyneille koulutuskeskuksissa olleille ei-veteraaneille myönnetään samantasoinen kuntoutusoikeus kuin veteraaneille. Toiminta järjestetään erikseen säädettyä lailla.

Miinanraivaajien kohdalla olen tehnyt aloitteen. Siitä syystä kiinnitin kovasti huomiota heidän asiaansa. He ovat tehneet vaarallista työtä. Mielestäni tämän budjettiesityksen olisi pitänyt sisältää myös heille eläke. Elossa heitä on noin 500. Eläke olisi ollut noin 1 miljoona markkaa valtion budjetissa. Näen, että heidän kohdallaan kyseessä on meiltä kunniavelka, joka tänä vuonna, itsenäisyysellemme 80-vuotisjuhlavuonna, olisi hoidettava.

Budjettiehdotus ei muutenkaan ole pelkkää myönteistä. Työvoimahallinto saa kylläkin kiipeästi kaipaamiaan voimavaroja pitkäaikaistyöttömien palveluihin. Mielestäni, niin kuin aikaisemmin sanoin, se on aivan oikein, mutta kuitenkin sitten hallitus toisella kädellä käy työttö-

mien lompakolla. Työttömyyspäiväraha nousee 2 markalla, se on erinomainen asia, mutta sitten taas ansioon suhteutettujen työttömyyspäivärahojen kohdalla tapahtuu pientä leikkausta. Se on ollut minulle ikävä yllätys, ja katson, ettei mitään sellaista perustetta voi olla, jolla tämä esitys toteutettaisiin, vaan näen, että kyseessä on selvä virhe, joka on korjattava, sillä työttömät ovat jo tarpeeksi maksaneet laman hintaa. Pieniäkään leikkauksia ei voida hyväksyä. Erityisen vaikeana näkyy mielestäni tämä leikkaus siksi, että sosiaali- ja terveyshuollon hallinnonalan menoja alennetaan 5,2 prosenttia samalla, kun puolustushallinnon menoja kasvatetaan 4,6 prosenttia. Pidän tärkeänä, että ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan laskentakaavaa muutetaan siten, että päiväraha ei alene enenkään kohdalla.

Ansioturvan leikkaaminen kuluvähennyistä nostamalla ei ole hyväksyttävää, sillä tällä esityksellä rangaistaan työssäkäyntiä ja työssäkäyvien vakuuttautumista. Myös vuorotteluvapaakokeilu saa budjettiesityksessä mielestäni jatkoaikaa, mikä onkin välttämätöntä. Mutta jotta se toimisi suunnitellulla tavalla, sen korvausta on nostettava.

Arvoisa puhemies! Oikeusaputoiminta siirtyy valtiolle 1.6.98. Yleiset oikeusavustajat antavat oikeusapua vähävaraisille henkilöille, jotka eivät vaikeuksista itse kykene hankkimaan apua oikeudellisessa asiassa. On tärkeää, että henkilökunnan kohtelu tässä muutoksessa on jatkossakin oikeudenmukaista ja että palkkaus noudattaa työn vaativuuden ja vastuullisuuden perustetta. Oikeusavustajat tulisi siksi rinnastaa käräjäoikeuden käräjätuomareihin ja toimistotyö käräjäoikeuden toimistosuhteiden työhön. Kannan huolta heistä, jotka siirtyvät julkiselta julkiselle.

Erittäin pettynyt olen siitä, että Turku — Uusikaupunki-rata ei saanut kunnostusrahoitusta. Tällä noin 65 kilometrin rataosuudella kulkee päivittäin 25 ammoniakivaunua ja toiset 25 vaunua muita vaarallisia aineita. Nämä aineet on turvallisinta kuljettaa rautateitse, sillä maanteitse siirrettynä tämä merkitsisi sataa rekka-autoa päivässä niille maanteille, jotka eivät ihan parhaassa kunnossa Vakka-Suomessa ole.

Myös Laitilan eritasoliittymän rahoitus tulisi viipymättä saada budjettiin, sillä Suomessa on perin harvinaista ja saattaa olla ainoa tapaus, että valtatiellä on liikennevalot. Tämä on kuitenkin täyttä totta Valtatie 8:lla. Laitilan kaupungin kohdalla jossakin keskellä valtatiestä edessä ovatkin äkkiä liikennevalot. Tämä vilkas tie vaatii

eritasoliittymän raskaan liikenteen turvallisen sujumisen vuoksi.

Taloudellisesti merkittävin uhka liittyy siihen, miten budjettiehdotus koskettaa kuntia. Yhteisöverot ja yhteisöveron leikkaus ovat niitä asioita, jotka puhuttavat nyt kunnissa. Yhteisöverot on viime päivinä ollut runsaasti esillä, ja erityisesti kotikaupunkini Uusikaupunki on päässyt julkisuuteen yhteisöveron runsaana saajana.

Lyhyesti Uudenkaupungin tilanteesta voisi sanoa, että vuodenvaihteessa 1992—93 meidän yhteisöveromme putosivat vuodesta 92 yli 90 prosenttia yhdessä vuodessa. Silloin ei kannettu huolta meistä. Uudenkaupungin henkilöstö joutui selviytymään, kun yli 17 prosenttia henkilöstöstä poistettiin. Panostukset ovat olleet elinkeinoelämää, ja taas näyttää olevan valoa tunnelin päässä.

Mutta se, mistä haluaisin sanoa, on se, että on huomattu, että ne kunnat, jotka eivät saa merkittäviä määriä yhteisöveroa, saavat valtiolta verotulojen tasausta, valtionosuuksina mittavia tulonsiirtoja, joten kokonaisuutena näiden kuntien rahavirta on toisaalta paljon suurempi kuin yhteisöveron perusteella tarkasteltuna. Tasausta toimii niin, että tasausrajan ylittävistä tuhannesta markasta kotikaupunkini saa 600 markkaa ja 400 markkaa menee muiden kuntien tukemiseen.

Kun yhteisöveron tuottoa leikataan, täytyy meidän muistaa, että silloin leikataan myös kuntien välistä tasausta. Kun yhteisöveron huippua nyt leikataan ja lasketaan 44,8 prosentista 40 prosenttiin, tämä leikkaus ei saa jäädä pysyväksi, vaikka näin monissa asiakirjoissa sanotaan, vaan jako-osuuden on palattava entiselleen Kuntaliiton kanssa sovittuun tasoon. Muuten päätös ei ole perusteiltaan looginen. On sanottu, että leikataan vain huippua.

Toinen kuntataloutta uhkaava asia on tietysti kunnallisveron ansiotulovähennyksen kasvattaminen, joka tulee vähentämään kunnallisveron kertymää. Tämä vajeus mielestäni tulee kompensoida valtionosuuksissa, että veronkevennyksillä ei vaikeuteta julkisia palveluja ja leikata samalla sosiaaliturvaa.

Muistettava on, että kunnat tuottavat yli 70 prosenttia julkisista palveluista, kuntalaisten, kansalaisten tarvitsemista tärkeistä palveluista, jotka kattavat koko ihmisen elämänkaaren. Siksi kuntien pitää voida luottaa siihen, mitä sovitaan, ja valtion on luotava luottamusta.

Arvoisa puhemies! Yhden asian vielä haluaisin nostaa: Huumeiden käyttö on Suomessa koko ajan lisääntynyt. Yhä nuoremmat henkilöt

kokeilevat huumeiden käyttöä. Kouluissa suoritettut tutkimukset osoittavat yläasteella useiden kymmenien prosenttien tasoa. Huolestumme on meille kaikille yhteinen. Tilanne pahenee yhä maaseutuvaltaisillakin alueilla. Tässä tapauksessa yhdyin edelliseen puhujaan, joka halusi korvamerkittyjä rahoja. Asia vaatii juuri sitä, korvamerkittyä rahaa viranomaisille. Budjettivalmistelun edetessä toivon tämän tärkeän asian saavan riittävästi huomiota ja resursseja.

Ed. Järvelähti: Arvoisa herra puhemies! Me olemme täällä nyt lähes neljä päivää, yötäkin, puhuneet valtion ensi vuoden budjetista. Oudointa minusta on se, että tässä keskustelussa ei ole näkynyt hallituspuolueitten ja opposition keskinäistä kädenvääntöä vaan hyvin pitkälti on kuultu kansanedustajien mielipiteitä, erikoisesti negatiivisia mielipiteitä nyt esillä olevasta budjetista. Tuntuu, että kaikki muut paitsi ministerit olisivat oppositiossa. Tämä on mielestäni ennenkuulumatonta taktiikkaa hallituspuolueiden suunnasta. Kyse on eräänlaisesta kahdella tuolilla istumisesta. Toisaalta aikanaan myöhemmin syksyllä hallituspuolueet vievät budjetin läpi muuttamattomana, mutta taas toisaalta budjettipuheissa ja varmasti myös kentällä ja kirjoituksissa arvostellaan voimakkaasti hallituksen esitystä. Tämä osoittaa sitä pelkoa, jota hallituspuolueiden edustajat tuntevat äänestäjiä kohtaan.

Arvoisa puhemies! Hallituksen väärää politiikkaa yritetään sumuttaa tällä tavoin. Yritetään häivyttää se ja ollaan, niin kuin oltaisiin eräällä tavalla sivustakatsojia ja opposition ihmisiä omiin äänestäjiin nähden. Mutta uskon, että suomalaiset ovat paljon viisaampia kuin hallituspuolueiden kansanedustajat kuvittelevat ja tällainen kaksinaamainen peli ei vetele. Viimeistään jouluna, kun budjetti tullaan hyväksymään, kansa näkee, mitä mieltä kansanedustajat ovat olleet budjetista ja sen linjasta. Uskon silloin, että hallituspuolueet on ajettu riviin ja he tukevat budjetia yksimielisesti.

Arvoisa puhemies! Toinen erikoinen piirre tässä budjettikeskustelussa on ollut helikopterikysymys. Se on aivan kuin heitetty kaluttavaksi luuksi eduskunnalle ja nimenomaan hallituspuolueiden kansanedustajille hallituksen toimesta. Tällä tavoin Lipposen hallitus yrittää häivyttää budjetin todellista luonnetta. Sehän on sosiaalisesti täysin epäoikeudenmukainen, lisää velkaa ottava ja veroja korottava budjetti. Helikopteriasiaan ovat tarttuneet niin media kuin kansan-

edustajatkin. Tätä keskustelua on käyty jo usea päivä, ja valmista ei ole tullut. Varmasti siellä hallituksen sisäpiiri hymyilee sisäänpäin, sillä juuri näinhän he asian tarkoittivat olevankin. On vaarattomampaa hallitukselle, että eduskunta keskustelee asioista, jotka eivät ole päivänpolttavia eivätkä ole vaarantamassa budjettilinjaa millään tavoin.

Arvoisa puhemies! Mitä tulee itse budjetin linjaan, se jatkaa Lipposen hallituksen vanhoja linjoja. Velkaa otetaan lisää, veroja lisätään, eikä työttömien määrä alene. Tuntuu aivan toivottomalta tällaisen talouspolitiikan jatkuminen. Mielestäni olisi ollut korkea aika puuttua rakenteisiin, pyrkiä tätä kautta alentamaan työttömyyttä, vähentämään valtion velkaa ja kohtuullistamaan verotusta. Myös budjetin sosiaalinen epäoikeudenmukaisuus heijastelee lähes jokaisen momentin kohdalla.

Vakavana pidän budjetin linjaa suhteessa kuntatalouteen. Kaikkihan me tiedämme, että suomalaisten peruspalvelut ovat kuntien järjestämiä. Monissa pienissä varsinaissuomalaisissa kunnissa on leikattu jo äärirajoille asti. Nyt hallituksen toimesta jatkuva kuristuslinja ajaa kunnat todella suuren ahdingon partaalle. Ei kai vain ole kysymys ministeri Backmanin salajuonesta, että köyhyyden kautta ajetaan kuntaliitoksia? Tältä vaikuttaa.

Arvoisa herra puhemies! Aika ovelaa on myös se, että tekemällä ylimitoitettuja leikkauksia kuntien valtionosuuksiin pakotetaan paikalliset kunnanvaltuustot panemaan nämä päätökset toimeen, jolloin tavallinen kuntalainen ehkä sitten syyttääkin valtuutettua näistä hallituksen pahoista teoista. Sekö onkin tämän hallituksen taktiikkana?

---

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

---

Ed. M. P o h j o l a : Arvoisa puhemies! Olen aika lyhytsanainen. Lipposen hallituksen suurimpana saavutuksena voidaan pitää sitä, että maan kasvu-uralle on luotu kestävä pohja. Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen mukaan Suomen kansantalous kasvaa nopeimmin Euroopan unionissa. Tämän vuoden kasvuennuste on 4,5 prosenttia. Vielä ensi vuonna kasvuvauhti on niinkin suuri kuin 3,5 prosenttia. Samanaikaisesti korot ovat Euroopan unionin alhaisimpia. Työttömyyden suunta on aleneva.

Kun valtio vielä vuonna 1994 joutui ottamaan velkaa 65 miljardia markkaa, on nettorahan tarve ensi vuodeksi enää 15,4 miljardia. Tulot ja menot olisivat tasapainossa noin vuonna 2000. Sen jälkeen lähes 500 miljardin markan velkaa alettaisiin lyhentää.

Yhdyn siihen ministeri Kalliomäen näemykseen, että valtio ei ole enää nykyaikaisessa markkinataloudessa bisneksen tekijä vaan edellytysten luoja, joka huolehtii osaamisen pohjasta, koulutuksesta ja tutkimuksesta sekä infrastruktuurista. Tästä huolimatta Lipposen hallitus on työllistänyt noin 120 000—130 000 pitkäaikaistyöntöntä valtion varoin eli noin 5 prosenttia, mikä on niin suuri määrä, että sitä on enää vaikea kasvattaa. Tämän vuoksi työllisyyden toteuttamisen ja työpaikkojen luomisen tulee jatkossa tapahtua pääasiallisesti yksityisellä sektorilla, jolle valtiolta luo työllisyyden edellytyksiä.

Vasta Lipposen hallitus on ymmärtänyt, etteivät palvelualat, joiden varassa on pääasiallisesti uusien työpaikkojen luominen, voi kustantaa koko yhteiskunnan sosiaaliturvaa. Niinpä verotuksen painopistettä tullaan siirtämään työn verotuksesta ympäristö- ja energiaverotuksen suuntaan. Tämä ratkeaa tulopoliittisen kokonaissopimuksen yhteydessä. Tällöin tulisi myös päättää, että yrityksiltä poistetaan sosiaaliturvamaksut, jotka eivät liity työn tekemiseen. Tämäkin sisältyy hallitusohjelmaan. Työn ylikorkea verottaminen hidastaa oleellisesti työttömyyden alentamista.

Arvoisa puhemies! Työttömyyden vähentämistavoitteen kanssa on kuitenkin käsitykseni mukaan ristiriidassa budjettiehdotuksen esitys arava- ja korkotukilainojen valtuuksien alentamiseksi. Vaikka leikkauksilla pyritään säästöön, niiden vaikutus on viime kädessä päinvastainen. Parhaiten säästetään työttömyyttä vähentämällä. Tämä leikkaus merkitsisi valtion tukeman asuntotuotannon putoamista noin 7 000 asunnolla.

Käsitykseni mukaan valtiovarainministeriön budjettivalmistelussa on tapahtunut virhearviointi. Rakennusala ei ole kuummentunut, vaikka toisin on väitetty. Päinvastoin alalla on edelleen yli 20 prosentin työttömyysaste. Budjettiehdotus jättää huomiotta yhteiskunnassa tapahtuneen valtavan muuttoliikkeen, joka jatkuu edelleen. Viime vuonna toiseen kuntaan muutti 236 000 suomalaista, joista yli puolet Uudellemaalle. Pääkaupunkiseudun kasvu onkin väkilukuun suhteutettuna nopeinta Euroopassa. Pääasialli-

sin muuton syy on jo saatu työpaikka tai mahdollinen työn saanti.

Muuttoliike on räjäyttänyt vuokra-asuntokysynnän. Tällä hetkellä aravavuokrajonoissa on noin 82 000 hakijaa ja koko maassa asuntojen hakijoita on noin 200 000 ruokakuntaa. Huutava vuokra-asuntopula on johtanut vuokrien nopeaan nousuun. Niinikään vähäinen vuokra-asuntokanta on ilmeinen este uusien työpaikkojen syntymiselle. On myös hyvä pitää mielessä, että yksi rakennusmies työllistää 2—3 muuta työntekijää.

Arvoisa puhemies! Tämäkään budjetti ei ratkaise Suomen yhteiskunnan suurinta ongelmaa, työttömyyttä. Se luo hyvän pohjan uudistustyölle, mutta suomalainen yhteiskunta jää kaipaamaan sellaista yhteiskuntasopimusta, jota Saksan liittopresidentti Roman Herzog peräänkuulutti viime heinäkuussa Saksalle, jossa on paljolti samanlaisia ongelmia kuin Suomessa.

Lipposen hallitus on onnistumassa toisessa keskeisessä tehtävässään, valtion velkatalouden lopettamisessa tai kuriin saamisessa, mutta toisessa päätehtävässään työttömyyden nujertamisessa, se ei ole vielä puolessavälissäkään. Aika alkaa käydä vähiin. Kuten Herzog Saksalta, peräänkuulutan Lipposelta uudenlaista työmarkkinajärjestöjen ja muiden yhteiskuntapiirien kanssa solmittavaa laajaa yhteiskuntasopimusta, jolla koko suomalaiseen yhteiskuntaan saadaan uudenlainen puhti ja vauhti. Tässä sopimuksessa on puututtava rakenteisiin ja kevennettävä oleellisesti tuloverotusta, sillä mitä suurempi verotaakka, sitä enemmän valtiolta odotetaan ja sitä passiivisemmaksi ihmiset käyvät. Mitä pitemmälle uudistuksia lykätään, sitä korkeamman hinnan työttömät tulevat maksamaan. Nimenomaan Lipposelta odotan ja uskon kykyä nähdä 1—2 budjettikautta pitemmälle.

Arvoisa puhemies! Myös jokaiselle suomalaiselle työn pitäisi olla enemmän kuin pelkästään keino ansaita elantonsa. Työn pitäisi samalla olla ylpeyden ja mielihyvän lähde. Tämän vuoksi tulopoliittista kokonaisratkaisua solmittaessa keskeisinä tavoitteina tulisi olla sellaiset ratkaisut, jotka mahdollistavat uusien työntekijöiden palkkaamisen.

Ed. H a t a i n e n : Arvoisa puhemies! Työttömyyden nujertamiseksi budjetissa esitetään, aivan oikein, kannustavia toimenpiteitä, aktiivointia ja erityisesti pitkäaikaistyöttömiin kohdistuvia toimenpiteitä. Minusta nämä ovat hyviä periaatteita ja toivottavasti näissä päästään no-

peasti liikkeelle ja saadaan myös tulosta synty-mään. Näitä toimia olisi tarvittu jo paljon aiemmin, mutta hyvä, että tähän nytkin ryhdytään.

Ensi vuoden budjetissa on myös mukana 150 uutta virkaa työvoimahallintoon. Minusta näiden virkojen jakamisessa on nyt sitten otettava huomioon se, missä suurin osa työttömistä ja pitkäaikaistyöttömistä tällä hetkellä asuu ja elää. Uudenmaan ja Helsingin työttömyystilanne on erityisen vaikea. Helsingissä on selvästi näkyvis-sä jo monille metropoleille tyypillisiä ongelmia. Tänne kertyy toisaalta äärimmäistä menestymistä ja varallisuutta, jota näkee Helsingin keskustassa, mutta toisaalta kaupungillemme on tyypil-listä myös joidenkin asukkaiden syvä syrjäytyminen ja slummiutuva köyhyys. Näitä piirteitä minä voin seurata muun muassa Itä-Helsingissä, missä asun lähiössä.

Helsingin työttömyyden keskeisin ongelma on koko Suomea vaikeampi pitkäaikaistyöttömyys ja sen erilaiset seuraukset. Pitkäaikaistyöttömyys onkin yleisintä Itä-Helsingissä. Siellä pitkäai-kaistyöttömien määrä on jatkuvasti noussut ja suuri osa on ollut työttömänä yli 2 vuotta. Kai-ken kaikkiaan tuolla alueella on työttömiä yli 10 000 ihmistä.

Puhuin alussa siitä, että kannustavuus on hyvä lähtökohta, että ihmisiä kannustetaan palaamaan töihin ja etsimään keinoja siihen, millä voi löytää uuden työn uudelta alaltakin. Jos kan-nustavuuden lähtökohta otetaan jatkuvaksi tarkastelunäkökulmaksi, siinä mielessä työttö-myyspäivärahan muutos ei minusta ole kannus-tava. Minusta on hyvä, että työttömyysperuspäivärahaa päästään pitkästä aikaa korjaamaan ensi vuoden alussa, vaikka se jääkin vain 2 mark-kaan. Sen sijaan minä en voi hyväksyä sitä, että pieni- ja keskituloisia ihmisiä ikään kuin rangais-taan. Niiltä ihmisiltä, jotka ansaitsevat alle 12 000 markkaa kuukaudessa, päiväraha vastaa-vasti laskee, kun laskennassa käytettävää vähen-nysprosenttia nostetaan. Tämä on se asia, joka on täällä noussut useissa puheenvuoroissa esille. Minun mielestäni eduskunnassa on ehdottomas-ti korjattava tämä vääryys, joka on päässyt las-kentatapojen perusteella muodostumaan.

Tänä päivänä, kun toimeentulo-ongelmista puhutaan, joista Pentti Arajärvenkin selvitystyö-ryhmä raporttinsa teki, on hyvä muistaa, että ihmisten toimeentulo-ongelmien taustalla on hy-vin yleisesti asumisen suhteeton kalleus. Erityi-sesti kustannukset tietysti suurissa kaupungeissa ovat päässeet kasvamaan. Viime aikoina julki-suudessa olleiden tietojen mukaan vuokrat ja

asumiskustannukset ovat nousseet. Kun vuokrasääntely purettiin, nyt vuokrat ovat päässeet vapaasti nousemaan. Monille lapsiperheille on tullut suunnattomia vaikeuksia selvittää näistä menoista. Tästä syystä moni perhe joutuu myös turvautumaan toimeentulotukeen. Ensi vuoden budjettiesityksessäkin on esitetty muutoksia asumistukeen ja toimeentulotukeen. Toisaalta siinä on sisällä työhön kannustavia elementtejä, mutta toisaalta siellä monet lapsiperheet tulevat huomaamaan sen, että heillä itse asiassa toimeentulotuki laskee.

Viikon mittaan on keskusteltu hyvin paljon helikoptereista. En niistä aio pitkään puhua, mutta sen vain sanon, että itse kansanedustajana koen, että kun me olemme joutuneet tekemään pitkántähtäimen suunnitelmia, leikkaamaan valtion menoja, jotta saisimme valtiotalouden tasapainoon, josta päämäärästä kaikilla tuntuu olevan yksimielisyys, niin sitä näkökohtaa vasten tuntuu kohtuuttomalta, että meidän pitäisi sitoutua tässä budjetissa monien miljardien helikopterihankintoihin, antaa ikään kuin valtakirja siihen, että tällainen hankinta voidaan tulevaisuudessa tehdä. Minä ymmärtäisin, jos olisi kysymys investoinnista, joka toisi työpaikkoja ja työtä Suomeen, mutta kun on kysymys helikoptereista, jotka varmasti tullaan ostamaan muualta, niin tuskin nämä työpaikkoja Suomeen tuovat.

Sitten vielä lapsiperheistä. Minusta budjetissa on hyvää se, että lapsilisiä nostetaan 18 ikävuoteen, koska lapsuuden ikäraja pidetään 18 vuodessa hyvin yleisesti. YK:n sopimuksissa ja kaikkialla 18 vuotta on se raja, ja tästä syystä se nyt asettuu siihen, että tiedämme, mihin lapsuus loppuu ja siitä eteenpäin on opintotuki tai muut sosiaaliturvan muodot se seuraava vaihe.

Lapsiperheisiin liittyen esiopetus on minusta edelleen asia, joka pitää pitää esillä. Kun puhumme arvokeskustelusta ja meitäkin kannustetaan hallituksen taholta arvokeskusteluun siitä, miten meidän pitäisi löytää oikeudenmukaisia säästökohteita, niin tässäkin suhteessa asetan vastakain esimerkiksi helikopterit ja esiopetuksen. Kumpi näistä on tärkeämpää? Minun mielestäni esiopetus lapsille on saatava mieluummin 2000-luvulla kuntoon kuin se, että olemme varustautuneet korviamme myöten.

Budjettineuvottelujen aikana käytiin vääntöä siitä, että saisimme rahaa projektiin, jonka tasavarvo-ohjelmassa kirjasin. Se koskee naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. Tavoitteena oli saada siihen 3 miljoonaa markkaa. Nyt siihen tuli 1,5 miljoonaa markkaa, joka on ihan hyvä saadak-

semme projektin alkuun. Mutta nyt on tärkeää se, että varaudutaan hoitamaan tämä projekti kunnolla loppuun saakka. Suomi on sitoutunut tähän YK:n naiskonferenssissa vuonna 95 ja meidän on tuo velvoitteemme toteutettava. Eikä pelkästään velvollisuudentunnosta, vaan jo kesäiset tapahtumat, mitä olemme saaneet lehdistöstä seurata, kertovat meille karua totuutta siitä, mitä perheissä tällä hetkellä tapahtuu, kun asiat äärimmilleen kiristyvät.

Terveysmenoista sanoisin sen verran, että kuntien tasolla terveydenhoitomenot kasvavat jatkuvasti. Tässä suhteessa minusta pitäisi nostaa entistä voimakkaammin keskusteluun takaisin se, jota vielä 10–20 vuotta sitten nostettiin ykkösasiana esille, eli ennaltaehkäisevä työ eli nykyäänhän sitä sanotaan terveyttä edistäväksi työksi. Tässä suhteessa tietysti laihdutusleikkamatkat ovat hyviä, mutta siihen liittyy paljon muutakin, joka on jäänyt säästöjen ja erikoissairaanhoidon tuijottamisen ohella vähän taakse, sivuasiaksi. Minusta nyt olisi aika nostattaa kansanterveystyön peruselementti eli terveyttä edistävää toimintaa esiin, koska sillä ne säästöt saadaan pitkällä tähtäimellä syntymään, sillä, että ihmisillä on mahdollisuuksia, kykyä ja tietoa pitää myös itse huolta omasta terveydestään.

Toinen terveydenhuollon kysymys on lääkemenot. Lääkemenot kasvavat jatkuvasti ja ne ovat tietysti korvausten kautta myös yhteiskunnan kustannettavina. Tässä budjetissa on hyvää, että arvonlisäveron alentamisen kautta lääkemenot tulevat jonkin verran laskemaan, mutta kuitenkin keinoja on vielä etsittävä lääkemenojen hillitsemiseksi. Sosiaali- ja terveysministeriössä on aiheesta istunut työryhmä ja siellä on asiaa pohdittu. Nyt olisi aika päästä näissäkin asioissa eteenpäin.

Ed. V. Koski: Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssämme oleva valtion talousarvio antaa monenlaisia näköaloja, yhtä hyvin myös mahdollisuuksia erilaisiin kannanottoihin. Käsittelyä seurattuani mieleen tulevat suuresti ihailamani piispa Kalevi Toiviaisen sanat hänen vastatesaan kysymykseen, onko hänellä jokin sellainen asia, josta hän on yhteiskunnassa erityisesti huolissaan. Vastaus kuului: ”Yhteiskunnan näköalattomuudesta ja erityisesti siitä, että kukaan ei ole huolissaan tästä näköalattomuudesta.”

Nyt käsittelyssämme oleva talousarvio on osaltaan asiakirja, joka voisi parhaillaan olla vastaus emerituspiispan huoleen. Mutta pakosti on tarpeen kysyä: Kuka on huolissaan näköalat-

tomuudesta. Mikä on esimerkiksi markkinavoi-  
mien vastaus, mikä on pääoman vastaus, miten  
kansalaiset kokevat talousarvion kohdallaan?  
Kun piispa vielä totesi, että näyttää siltä, että  
valtakunnassa hallitaan hyvin osa-alueita ja de-  
taljeja, mutta kukaan ei näytä hallitsevan koko-  
naisuutta, on asetettava myös nämä sanat arvion  
kohteeksi ja ilmeisesti jossakin määrin vedettävä  
johtopäätöksiä talousarvion kokonaishallinnas-  
ta.

Lipposen hallituksen osaksi on tullut saattaa  
valtiontalous kestäväälle pohjalle. Keinovalikoima,  
joka on varsin laaja, sisältää monia sellaisia  
toimenpiteitä, jotka koskettavat kipeästi monia  
kansalaisia ja antavat aihetta arvosteluun. Erityi-  
sesti sitä ovat aiheuttaneet sosiaaliin tulonsiir-  
toihin kohdistuneet toimenpiteet sekä työllisyys-  
tavoitteesta jälkeenyttäminen.

Meille sosialidemokraateille se on ollut vas-  
tenmielistä. Olemme kuitenkin nähneet, että vain  
kansantalouden kuntoon saattaminen luo todelli-  
set edellytykset välttää syvemmältä lamalta  
kuin se, jossa olemme joutuneet nyt elämään,  
sekin vain silloin, jos meidän yhteiset päätöksem-  
me onnistuvat eivätkä ulkopuoliset vaikuttajat  
aiheuta niihin muutoksia.

Kuten salin keskustelu, joka on ollut ennen-  
kuulumattoman laajaa, osoittaa, talousarviossa  
on kohtia, jotka aiheuttavat monenlaista mielipi-  
teenvaihtoa. Mielestäni kuitenkin kokonaisval-  
tainen analyysi siitä, minkälainen on yhteiskun-  
ta, minkälaisessa Suomessa elämme, kun talous-  
arvio on toteutunut vuoden 98 lopussa, näyttää  
puuttuvan sekä tarkastelukulmasta tässä salissa  
että hallituksen esityksestäkin; ainakin itseni sitä  
on vaikea löytää. Tällaista analyysiä kuitenkin  
kaipaisiin.

Tarkastelen muutamaa talousarvion kohtaa.

Työllisyyden hoito, joka liittyy kiinteästi halli-  
tuksen politiikan uskottavuuteen, on paljolti  
riippuvainen taloutemme myönteisestä kehityk-  
sestä yhdessä työllisyyteen suunnattujen toimen-  
piteiden kanssa. Olen sitä mieltä, ettei valtioval-  
lan suora panostusta työllisyyden edistämiseen  
ole enää juuri mahdollista lisätä. Se ei siis enää  
ainakaan merkittävästi voi tulla avuksi työttö-  
myyden poistamisessa. Työttömyyden kustan-  
nukset ovat kuitenkin sitä luokkaa valtion me-  
noissa, että niitä on saatava pienemään. Täl-  
löin kysymyksen voivat tulla elinkeinoelämäm-  
me kehittämiseen liittyvät toimenpiteet.

Erityisesti tällöin on kohdistettava katse ja  
toimenpiteet pk-teollisuuden kehittämisen suun-  
taan. Yritystemme kilpailukyvyistä ja tuottavuus-

desta on siis pidettävä huolta. On myös panostet-  
tava yritystoiminnan monipuolistamiseen, kan-  
sainvälisyyden lisäämiseen sekä ennen kaikkea  
työelämän uudistukseen näiden rinnalla. Monil-  
la pk-yrityksillä on sidottuina isoja pääomia yri-  
tysten konekantaan, kiinteistöihin jne. Näiden  
saattamiseksi tehokkaaseen käyttöön on monia  
käytännön esteitä, jotka muodostavat yritykselle  
tehottomuusriskejä. Siksi työelämän uudistami-  
seen on myös tältä osin kiinnitettävä lisääntyvää  
huomiota. Uudet työaika muodot voisivat osal-  
taan olla yksi keino tehokkuuden ja tuottavuus-  
den sekä sidottujen pääomien paremman tuoton  
kannalta.

Teollisuuden investoinnit ovat olleet koko  
1990-luvun alhaisella tasolla. Siksi maassa on  
harjoitettava vakaata ja määrätietoista talous- ja  
finanssipolitiikkaa, ettei yrityspako muodostu  
tarpeettoman mittavaksi.

Kuntien merkitys yhtenä toimijana on työllii-  
syyden hoidossa merkittävä. Niiden investoinnit  
vähenevät, jos talous kohtuuttomasti kiristyy.  
Esimerkkejä on myös riittävästi kuntien henki-  
löstöpolitiikasta, joka usein näyttää olevan en-  
simmäisten säästökeinojen joukossa, kun kun-  
tien taloutta on ryhdytty tervehdyttämään. Toi-  
vottavasti hallituksen kuntiin kohdistamat toi-  
menpiteet eivät muodosta estettä työllisyyden  
myönteiselle kehitykselle kunnissa.

Työttömyydessä kiinnitetään liikaa huomiota  
ns. väärinkäytöksiin. Mielestäni ne eivät ole pää-  
asia. Pääasia on se, että ihmiset, jotka haluavat  
työtä, sitä saavat.

Muuttoliike maassamme ja sen eri osissa tuo  
tullessaan monia ongelmia toisaalta sinne, mihin  
väki muuttaa, toisaalta sinne, mistä väki lähtee.  
Puuttumatta enempää tähän kysymykseen on  
syytä toivoa, että eduskunnassa ja valtioneuvos-  
tossa kiinnitetään aluepolitiikkaan riittävästi  
huomiota mieluummin niin, etteivät ongelmat  
enää pääse kärjistymään, mikä käytännössä tar-  
koittaa nopeita toimenpiteitä.

Budjetin käsittelystä olen sitä mieltä, että  
edustajilla tulisi olla enemmän aikaa ja välineitä-  
kin jonkinlaisen analyysin tekoon, kuten aikai-  
semmin jo totesin, siitä minkälaisessa Suomessa  
ja minkälaisessa yhteiskunnassa elämme talous-  
arvion loppuaikoina.

Hyödyllistä olisi myös voida puuttua ongel-  
miin, joita talousarviovuoden aikana eittämättä  
tulee esille. Totean, että asentoa olisi voitava  
korjata, kun siihen on tarvetta. Ne vaikuttajat,  
jotka ovat oman päätöksentekomme ulkopuolel-  
la, voivat, jos huonosti menee, suuresti vaikuttaa

taloutemme kehitykseen. Valtion velka esimerkiksiä ja sen korkomenot ovat yksi tällainen tekijä, ulkomaankauppaa harjoittavien yritysten kilpailukyky toinen. Muitakin löytyy. Osittain voimme liittää näihin ulkopuolisiin vaikuttajiin myös työmarkkinajärjestöjen osuuden kansantalouden kehityksen muotoutumisen kannalta. Vaikka nyt näyttääkin olevan varjoja tiellä, sopii toivoa, että työmarkkinajärjestöjen kanssa päästään muotoilemaan hyviä eväitä kansantaloutemme vakaalle jatkokehitykselle.

Vaikka en halukaan puuttua paperiteollisuuden tämänhetkisiin ongelmiin paperiteollisuuden paikkakunnalta tänne valittuna, totean kuitenkin, että tässä mittelössä mitataan myös sivistysvaltion kykyä selviytyä suuremmista vaurioista esillä olevista ongelmistaan. Toivon, että tässä koossa emme epäonnistuisi.

Arvoisa puhemies! Haluan vielä lopuksi kiinnittää huomiota kahteen asiaan. Budjettikirjan sisään on kirjoitettu monia asioita.

Siellä on joukko logistiikkaan liittyviä kysymyksiä. Mielestäni kuitenkin sisävesiliikenteen kehittäminen on jäänyt valtakunnassa aivan liian vähälle huomiolle. Sen merkitystä ei ole tiedostettu kuljetusmuotona eikä ympäristökysymyksenä. Toivon eduskunnan kiinnittävän huomiota tähän seikkaan. Valmiuksia tähän tulee aloitteiden sekä valiokuntakäsittelyn yhteydessä, jotka aikanaan seuraavat tätä keskustelua.

Toiseksi, vaikka finanssipolitiikalla ja sen oikealla ajoituksella onkin merkittävä sijansa valtakunnan tilan kuntoon saattamisessa, on keinovalikoimaa tarkoin harkittava. Tällä viittaan rakennustoimintaan kohdistuviin toimenpiteisiin. On ilmeistä, ettei riittävästi tiedosteta, missä tilassa rakennustoiminta 90-luvun alun laskusuhdanteen edellä oli. Valtionhallinnon aktiivisin toimenpitein hyvälle alulle saatu vuokra-asunto- tuotanto sekä peruskorjaustoiminta ovat erinomaisesti elpyneet. Puhuttaessa ylikuumenemisesta on syytä muistaa, että yrityskanta konkurssien ja muiden toimenpiteiden seurauksena väheni niin, että sen koko jäljelle jäänyt kapasiteetti tuli noususuhdanteessa nopeasti käyttöön. Uusien työpaikkojen ja yritystoiminnan lisäämiseksi, jonka onkin oltava tärkein tavoite, tarvittaisiin mielestäni edelleen elvyttämistä rakennusalalla, vaikkapa valikoidusti. Se olisi omalta osaltaan myös hyvää ja niin kipeästi kaivattua työllisyyspolitiikkaa.

Totean lopuksi, että en halua myöskään unohtaa oman kotiseutuni keinovalikoimaa tavoitteiden toteuttamiseksi. Totean vain, että se ei tällä

kertaa satu tähän tilanteeseen eikä ilmeisesti tähän salinkaan.

Yhtenä ongelmakysymyksenä olen vielä havainnut ns. kotimaisen rakennetuen rahoituksen puuttumisen budjetista. Kun Kouvolan seutu, jota edustan, on ilmeisesti tulemassa tämän rakennetuen piiriin, on jotenkin erikoista ja omituista, että saadaan tällainen myönteinen päätös aikaan eikä alue kuitenkaan voi sen puitteissa toimia, kun ei sille anneta rahoitusta.

Ed. L a i n e : Arvoisa puhemies! Minä en puhu kovin pitkään, koska en aio valittaa itse asiasta mistään, vaan puuttua vain johonkin epäkohtaan.

Kulttuurin osalta budjetti on tyydyttävä, itse asiassa aika hyvä, parempi kuin aikaisemmat budjetit minun mielestäni. Kulttuurin kokonaisrahoitukseksi esitetään 1 571 miljoonaa markkaa eli 31 miljoonaa tämänvuotista enemmän, ja se on ihan ok. Siitä on 69 prosenttia veikkausvaroja. Sekin on ihan jees.

Kulttuuri on tärkeä asia, jolla tätä pientä maata tehdään vähän suuremmaksi muun maailman silmissä. Taiteilijat ja urheilijat ovat tärkeä linkki muuhun maailmaan. Se on nähty monet kerrat. Jokainen, joka ulkomailla on, törmää suomalaisiin taiteilijoihin ainakin jollakin tavalla. Viimeksi kun olin Los Angelesissa, näin 50x50 metrin kokoisen kuvan Esa-Pekka Salosesta, ja tämä maa tuntuikin paljon isommalta heti sen jälkeen.

Suomalaiset oopperalaulajat, kapellimestarit, säveltäjät, jazzmuusikot, elokuvantekijät ym. ovat jo tänä päivänä käsite maailmalla johtuen siitä, että täällä on panostettu koulutukseen, taideaineiden ja taidekoulutukseen: Sibelius-Akatemia, Sibelius-Akatemian jazzosasto, Pop & Jazz Konservatorio ym. Koulutukseen on perehdytty ja panostettu erittäin voimakkaasti.

On kuitenkin niin, että on unohdettu se, että kun on tehty hyviä taiteilijoita, huippuosaajia, nämä ovat liian pienet kuviot. Suomi on liian pieni maa näille huipputaiteilijoille. Jokaisessa muussa maassa on kehitetty rinnalle myyntisysteemi eli markkinointi. Suomalaiset eivät muutenkaan ole osanneet mitään myydä, eli ei tämä ole mitään uutta. Mutta nyt pitäisi panostaa myymiseen ja markkinointiin, jolla saataisiin nämä suuret taiteilijat myös muiden maksettaviksi, etteivät suomalaiset joutu itse jatkuvasti maksamaan näiden palkkioita, ja tähän pitää satsata rahaa. Olen aivan varma, että siihen sijoitetut rahat tulevat moninkertaisesti takaisin, koska kulttuurilla ja koko tällä systeemillä myy-

dään tätä maata aivan toisella tavalla kuin millään muulla tässä maassa. Minulle kulttuuri on erittäin tärkeä asia; sen vain halusin sanoa.

Sitten toinen asia, oikeastaan paljon isompi asia, jossa ed. Bremerille olisin vastannut nyt täältä: Kyselytunnilla taannoin puhuttiin siitä, että kuusivuotiaiden opetusta ei otettu koululakiuudistukseen mukaan, ja silloin ministerit vastasivat, ettei ole rahaa. Minunkin on pakko sanoa tietysti helikoptereista, kun kaikki ovat sanoneet: Yksi helikopteri maksaa juuri saman verran kuin kuusivuotiaiden opetus olisi maksanut ensi vaiheessa, niin että on vähän kummallinen juttu, kun sanotaan, ettei ole rahaa. Tietysti samaan aikaan hallitus tekee leikkauksia ja muuta. Tässä on jotakin vikaa. Minä haluaisin myöskin säästää, mutta en tällä tavalla. En ole näiden helikoptereiden kannalla missään vaiheessa ja aion sitten, kun äänestys tulee, on ryhmäkuri mikä vain, kyllä painaa nappia niitä vastaan. Se on aivan varma.

Ed. A u l a : Arvoisa puhemies! Hallituksen esitystä ensi vuoden talousarvioksi voi mielestäni luonnehtia päälinjoiltaan rutiininomaiseksi ja jopa konservatiiviseksi. Totuttuun tapaansa hallitus aikoo jatkaa ensi vuonna odottaen ja toivoen eli odottaen, että työttömyys hiljalleen vähenisi talouden kasvaessa, ja toivoen, että Euroopan taloudessa ei tapahtuisi mitään Suomen taloutta häiritsevää. Nähdäkseni budjetti sisältää vain suhdannepolitiikan hienosäätöä. Viitteitä uusien työpaikkojen luomista helpottavista konkreettisista hankkeista ei budjetissa ole.

Tutkimukseen panostaminen on toki tältä kannalta myönteinen seikka, mutta vaikuttaa vasta pitkällä tähtäimellä. Näyttääkin vahvasti siltä, että hallitus aikoo rullata loppukauden entisin eväin. Se ei avaa tietä työelämän, sosiaaliturvan tai verotuksen syvällisemmille, rakenteellisille uudistuksille, jotka helpottaisivat työn antamista ja työn tekemistä. Käsissämme on vaalikauden loppua odottelevan, ei määrätietoisesti yhteiskuntaa uudistavan hallituksen talousarvioesitys.

Valtion velkaantuminen on budjetin vakavin ongelma, aivan kuten ministeri Niinistökin täällä keskiviikkona totesi. Ministeri Niinistö ei kuitenkaan omassa analyysissään edennyt arvioimaan budjettialijäämän todellista syytä. Se ei mielestäni ole sosiaali- tai koulutusmenojen liian korkea taso, vaan liian korkea työttömyys. Työttömyydestä ei puolestaan päästä eroon valtion menoja leikkaamalla, vaan siihen tarvitaan sitä koko-

naisvaltaista uudistusohjelmaa, jolla työn antamisen ja työn tekemisen ja yrittämisen olosuhteita muutetaan paremmiksi. Uuden vuosituhannen alkuvuodet eli valtion velan takaisinmaksun ja Emu-oloissa selviytymisen vuodet ovat riskialtista aikaa, jos uusia työpaikkoja ei saada synty-mään.

Mitä uudistuksia budjetin sitten olisi pitänyt sisältää? Pienten tulojen ja myös sosiaaliturvan verotusta on rohkeasti kevennettävä, välillisiä työvoimakustannuksia on porrastettava työvaltaisia yrityksiä suosiviksi, sosiaaliturvan ja pienten tulojen yhteensovitus on helpotettava ja sosiaaliturvaa yksinkertaistettava perustuloajat-telua soveltaen. Lisäksi pienet yritykset tarvitsevat kevyempää ja niiden riskeihin paremmin so-pivaa työsopimusmallia sekä yhtiöveromallia. Nämä ovat niitä keskustan työreformin avain-asioita, joista valtiovarainministeri Niinistökin muistaakseni keskiviikkona kaipasi selvitystä.

Arvoisa puhemies! Hallitus ei virkatyönä tehdyssä budjettiesityksessään huomioi oikeastaan millään tavalla maan alueellista kahtiajakautumista, muuttoliikkeen kiihtymistä ja työttömyys-erojen kasvua maan sisällä tai päinvastoin talousarvion sisältämät linjaukset edelleen kärjistävät tätä kahtiajakautumista. Tällaisia arvioita ovat julkisuudessa antaneet oman kotimaakuntani osalta niin Lapin liitto, työvoimapiiri kuin kauppa- ja teollisuusministeriönkin Lapin toimisto. Näiden erojen kärjistymiseen vaikuttavat niin kuntatalouden kiristykset, elinkeinopolitiikan linjaukset kuin työvoimapolitiikankin muutokset.

Mielestäni hallituksen tulisi vihdoin tutkia vakavasti alueellisten erojen kärjistymisen kielteisiä vaikutuksia koko kansantalouden kannalta. Tätä asiaa on nimittäin arvioinut mielenkiintoisesti tohtori Paavo Littow viimeisessä Tiedepolitiikka-lehdessä. Hän toteaa siinä, että yksinomaan markkinatalouden toimivuuteen luottava aluekehitysjähtelu voi tulla koko kansantalouden kannalta kalliiksi. Nopea muuttoliike kiihdyttää inflaatiota kasvualueilla, kun asuntojen hinnat ja vuokrat nousevat. Tällainen inflaatiopesäke meillä on hyvää vauhtia syntymässä pääkaupunkiseudulle. Kuntien palveluiden ja liikenneyhteyksien tarjoaminen muuttajille nopeaan tahtiin tuo omat lisäkustannuksensa kasvukuntiin. Toisaalla väestöä menettävillä alueilla perusrakennusinvestoinnit jäävät tehoittomaan käyttöön. Tasapainoisempi aluekehitys olisi molempien alueiden ja koko kansantalouden kan-nalta parempi.

Yhtenä konkreettisenä aluekehitystä kärjistävänä esityksenä otan esille ensi vuoden budjetista hallituksen aikomuksen korottaa polttoaineveroa. Yksityisautoilua on toki hyvä rajoittaa ympäristön suojelemiseksi pääkaupunkiseudulla. Kaupungeissa ihmiset voivat halutessaan käyttääkin joukkoliikennettä. Varsinkin pääkaupunkiseudulla se toimii mielestäni varsin hyvin. Harvaan asutuilla alueilla tilanne on kuitenkin toinen ja vaihtoehdot oman auton käytölle puuttuvat. Bensiiniveron kiristäminen vain nostaa kustannuksia harvaan asutuilla alueilla, pitkillä työmatkoilla, yritysten kuljetuksissa ja kotimaan matkailussa. Vaihtoehto yksityisautoilulle ei pohjoisessa ole joukkoliikenne, vaan kotiinjäät.

Lappi on kustannusten nousun kärjessä, koska Lapissa ajetaan selvitysten mukaan muihin maakuntiin verrattuna eniten autokilometrejä asukasta kohti. Siksi mielestäni hallituksen esittämä bensiinin hinnankorotus on syytä perua. Auton käyttömaksukin on lappilaisesta näkökulmasta mielestäni oikeudenmukaisempi tapa kerätä rahaa valtiolle kuin bensiiniveron jatkuva korottaminen. Jos polttoaineiden hinnankorotusta ei peruta koko maasta, on hinnankorotusta porrastettava vähintäänkin niin, että vero on harvaan asutuilla alueilla alempi kuin niillä alueilla, joilla joukkoliikenne on käytössä vaihtoehtona. Veron porrastamiseen on muutenkin jo täydet perusteet. Jo nyt bensiinilitra maksaa kuljetuskustannuksien takia pohjoisimmassa Lapissa noin parikymmentä penniä enemmän kuin Etelä-Suomessa ja Etelä-Lapissakin.

Lopuksi eräitä kannanottoja budjetin yksityiskohdista. Budjetin myönteisiä viestejä on tutkimusrahoituksen voimakas lisääminen. Tutkimusrahoitusta aiotaan budjetin mukaan suunnata edelleen voimakkaasti luonnontieteeseen ja teknologian kehittämiseen. Toki teknologisia keksintöjä ja tutkimuspanosta sille puolelle tarvitaan, mutta osa soveltavan tutkimuksen lisärahoituksesta pitäisi mielestäni suunnata myös liikeloustieteelliseen markkinoinnin ja keksintöjen tuotteistamisen tutkimukseen. Suomalaisen innovaatiojärjestelmän pullonkaula ei ole enää yksin teknologisessa tietotaidossa, vaan juuri markkinoinnin puolella. Teknologian kehittämiskeskuksen rinnalle voitaisiinkin kehittää vastaavan tyyppinen markkinoinnin kehittämiskeskus. Lisäksi osa perustutkimuksen lisärahoituksesta on syytä suunnata humanistisiin ja yhteiskuntatieteisiin, sillä Suomessa tarvitaan myös yhä kipeämmin sosiaalisia ja yhteiskunnallisia

innovaatioita muun muassa juuri työttömyyden voittamiseksi.

Opetusministeriön pääluokassa yksi harvoja alueita, joissa rahoitus vähenee, on yleissivistävä koulutus. Kuntien mahdollisuudet tarjota laadukasta perusopetusta eriytyvät, kun valtionosuuksia leikataan. Tiedämme, että tänäkin vuonna on kuntia, joissa opettajia pakkolomautetaan, opetusryhmät suurenevät ja koulutarvikkeista joudutaan tinkimään. Tämä näkyy valitettavasti kouluviihtyvyydestä tehdyissä selvityksissä. Kun tutkimusrahoitus on nyt saatu kuntoon, toivon, että opetusministeriö ottaa jatkossa peruskoulun rahapulnan vakavasti. Esimerkiksi esiopetuksen aloittaminen koko maassa kattavasti lisäisi sekin lasten tasa-arvoa.

Myönteinen, aika pieni, mutta tärkeä asia opetusministeriön nuorisotoimen osalta on budjetista löytyvä pyrkimys aktivoida varhaisnuorisjärjestöjen ja koulun yhteistyötä. Tämä on mielestäni hyvä hanke ja siitä varmasti löytyy keinoja vaikkapa koulun kerhotoiminnan elvyttämiseen. Koulujen pitäisikin avata reilusti ovensa harrastus- ja liikuntajärjestöille ja yhteisvoimin niiden kanssa käynnistää koulun iltapäivätoiminta niin ala- kuin yläasteellakin. Tällä tavalla voitaisiin ehkäistä lasten syrjäytymistä ja ns. ajalehtimistä kaduilla koulun jälkeen sillä aikaa, kun vanhemmat ovat vielä työssä.

Opintotuen osalta hallituksen esitys sulkee osa opiskelijoista pois asumistuen piiristä on mielestäni kyseenalainen, koska se taas kerran vain kirjavoittaa sosiaaliturvan tilkkutäkkiä eikä yksinkertaista sitä.

Kauppa- ja teollisuusministeriön pääluokan perusteluissa korostetaan oikealla tavalla palveluyritysten merkitystä uusien työpaikkojen syntymisessä. Toivottavasti linjaus johtaa käytännön elinkeinopolitiikan muutokseen. Valitettavaa on kuitenkin se, että naisyrityäjälainoihin on osoitettu vain 50 miljoonan markan osuus, vaikka jo tänä vuonna on naisyrityäjälainoja myönnetty 80 miljoonan markan verran tähän mennessä.

Sosiaali- ja terveysministeriön osalta pidän oikein myönteisenä omaishoitajavapaan toteutumista vihdoinkin. Valitettavaa on kuitenkin se, että Vammaistyöryhmä 96:n ehdotuksista ministeri ei ole vienyt eteenpäin edes niitä, jotka olisivat valtiontalouden kannalta myönteisiä. Tällainen olisi vammaisen mahdollisuus jättää kansaneläkkeensä niin sanotusti lepäämään siksi aikaa, kun hän kokeilee työssäkäyntiä. Nuorten vammaisten kohdalla pitäisi nimittäin jo päästä

eroon siitä, että heidät oppivelvollisuuden suorittamisen jälkeen ikään kuin automaattisesti siirretään työkyvyttömyyseläkkeelle. Jokaisen yksilön kohdalla pitäisi ensin tutkia kaikki muut mahdollisuudet.

Eduskunnan useista vaatimuksista huolimatta hallitus ei myöskään ole saanut aikaan lastensuojelun tasausrahastoa eikä lapsiasiamiehen toimiston perustamista.

Aivan lopuksi, arvoisa puhemies, puolustusministeriön osalta on tutkittava tarkkaan, onko hallituksen esittämä painopisteajattelu järkevä. Toimintamenoja taas vähennetään ja sen seurauksena esimerkiksi kertausharjoitusten määrä edelleen puolittuu tästä vuodesta. Samaan aikaan määrärahoja lisätään puolustusvälinehankintoihin. Jo puolustuselonteon käsittelyssä kävi selväksi, että selonteon sanallisen sisällön ja esityksien puolustusbudjetin kehysten suhteet jäivät kovin epäselviksi. Oma arvioni oli jo tuolloin, että selonteon kaikki lupaukset eivät mahdu selonteon esittämiin budjettiraameihin. Tästä syystä hallituksen esitystä helikopterihankintojen aloittamisesta on tutkittava erittäin tarkkaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

## **2) Hallituksen esitys vuoden 1998 veroasteikko-laiksi**

Hallituksen esitys 101/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

## **3) Hallituksen esitys laeiksi tuloverolain ja veronkantolain 12 c §:n muuttamisesta**

Hallituksen esitys 102/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

## **4) Hallituksen esitys laiksi Kansaneläkelaitoksen rahoituksen väliaikaisesta muuttamisesta vuonna 1998**

Hallituksen esitys 103/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

## **5) Hallituksen esitys laiksi veronlisäyksestä ja viivekorosta annetun lain 2 ja 4 §:n muuttamisesta**

Hallituksen esitys 104/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

## **6) Hallituksen esitys laeiksi alkoholi- ja alkoholi-juomaverosta annetun lain ja valmisteverotuslain 18 §:n muuttamisesta**

Hallituksen esitys 105/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

## **7) Lakialoite laiksi kahden samaa sukupuolta olevan henkilön parisuhteen virallistamisesta**

Lakivaliokunnan mietintö 10/1997 vp

Lakialoite 26/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi tiistain täysistuntoon.

\_\_\_\_\_  
Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi tiistaina kello 14.

\_\_\_\_\_  
Täysistunto lopetetaan kello 20.42.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio

